8177 f. 2

III

Dodatek

do tomu III. historyi prawodawstw.

I. Sprowadzowanie badań nad dawnem prawem, hasłem i t.d. [illegible] Czackiego, Joachima Lelewela, [illegible] Tadeusza [illegible] 1. Madzieńskiego i jego stanowisko prawne.

§. [illegible] jące i dopełniające [illegible] Prawda Ruskie, Statut Litewski, Statuty Polskie, [illegible] Jana Wincentego Kanclerza [illegible] Kodeks dyplomatyczny Polski, [illegible] Volumina Legum (w dz. II. 8. g.) [illegible] Wypisy z ksiąg sądowych [illegible] Hermana (wydało w Lipsku 1854. w tomach IV.) [illegible] Chavibles. Gilles altgriechischen [illegible] Jana Kochanowskiego [illegible] Zwolyden Jahre. Die Frauen) [illegible] Jakóba Grymma (str. 414 – 454). Inne pisma [illegible] co prochodzi wprost przytaczane bez [illegible] porywać dziewice [illegible] wszystkich [illegible] [illegible] [illegible]

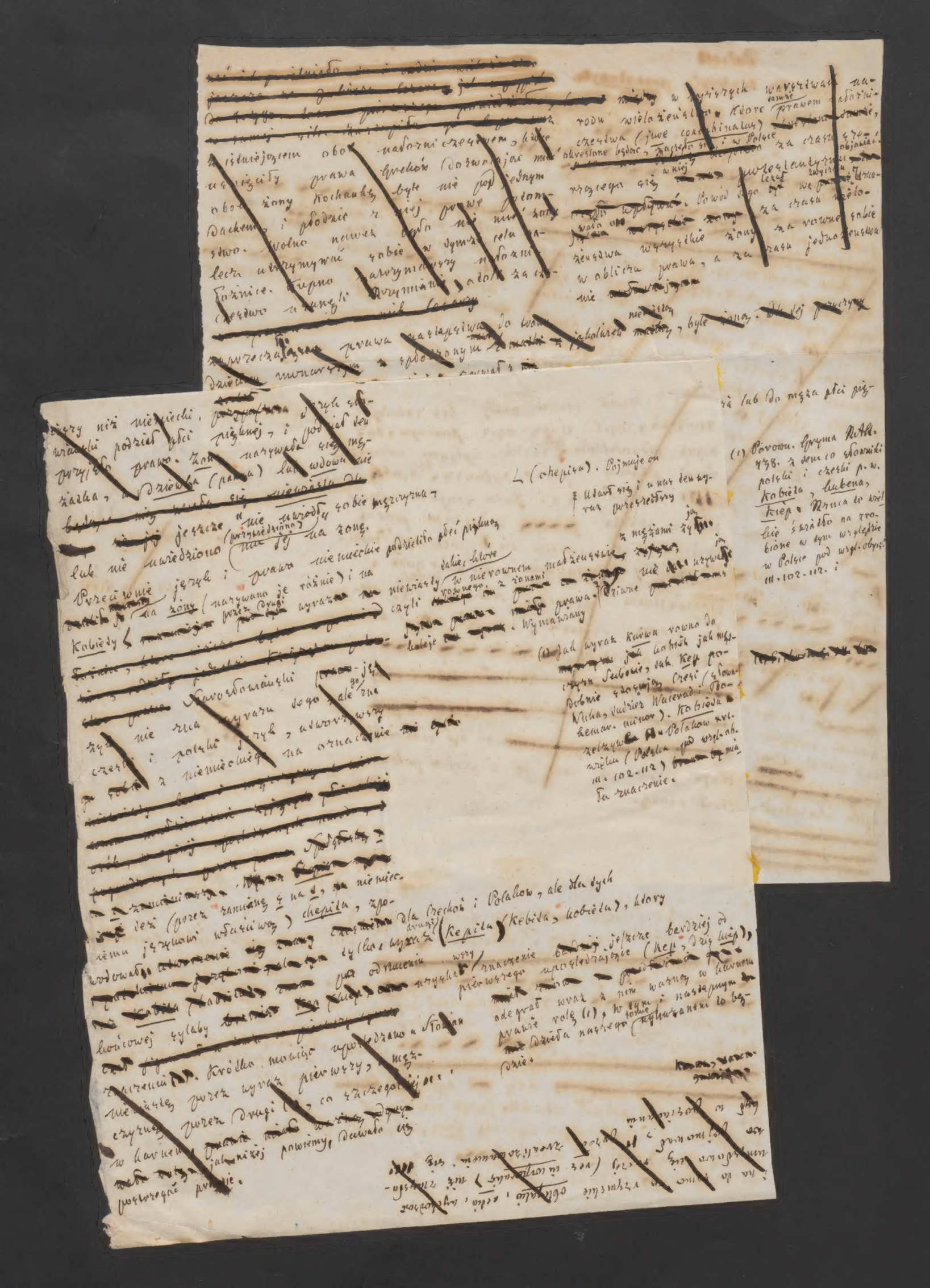

§. Gdy za czasów jednożeństwa trudniej było uzyskać nie za wielożeństwa o mężu, więc nie potrzebował zwykle przyczynić małżonek wydatkować na ślub, gdyż dla niego owszem trzeszczy się o niego ten co miał do wydania dziewkę lub wdowę. Przynosił on mu po zawarciu małżeństwa, jak wyżej w §. rzekliśmy posag. Dzierżony posag

[illegible] z wyprawą; odprawa zespolony, ułożony [illegible] drogą polskich XVI. wieku prawnikom (wyłączenie na ich czele Grocjusz) do wzbogacenia tak zwanego przywianku, miejsce dawnego wiana do czasu posagu w jakim podczas małżeństwa [illegible] (dziel. II. 7. przyp.) [illegible] uległy Morgengabie, i wreszcie [illegible] w ślebie, że i u nas istniały tak zwane [illegible] od mężczyzn [illegible] Innego podaje błąd [illegible] J. Wisn. Dawniej małżeństwa. [illegible] [illegible] [illegible]

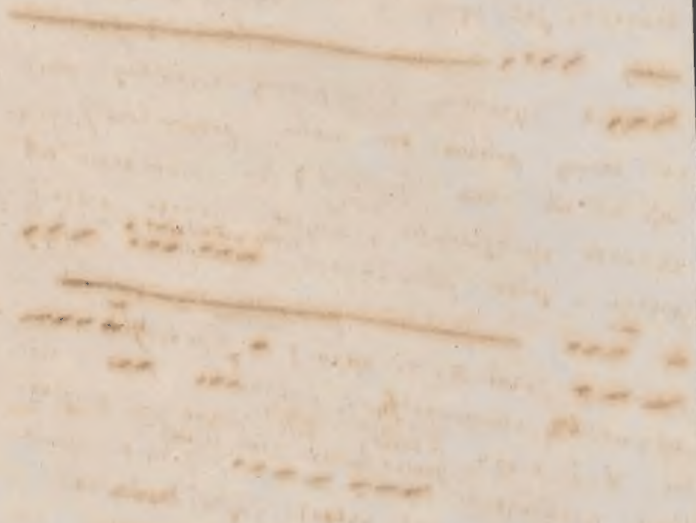

Tadeusz Czacki (w dziele II. [illegible] uczyn.); Jan Lucjan Ossendlicz (Prawo pryw. 176. uczyn.). Pierwszy zmienił się w Polsce tak zwane matrimonium ad morganaticam. Wiadomo, że niemieckie Morgengabe [illegible] że corki równy udział miały z braćmi i synami w majątkach ojczystych, że być mogło iż dawniej córki nie miały żadnego udziału w spadkach; niemiałych ojca, i że dopiero Kazimierz W. do prawodzielił ich i zapewnił. Mniemania te, jak wiele innych [illegible] z mylnego prawa niemieckich i przymiotnych stosowania powstały. W odwrotny błąd [illegible] Allenthal, Hedwig jak tym i Knapp (w dziełach [illegible] Verfass. der alten Sachsen, porówn. ubg. uczyn.) zamiast w historyi, w dawnem prawodawstwie [illegible] upatrują źródło rozmaitych a nawet kroków nie majętnych form zawierania małżeństw. Ale [illegible] u germańskich ludów, [illegible] pochodzi [illegible] rozgałęzienie [illegible] majętnych z majętnych wywodzą przyczyn, [illegible] (w dziele mem dawanych [illegible] jako się niemieckie z dodaniem słowa, [illegible] lewszym z germańskiem [illegible] prawem, można [illegible] celem [illegible] spotkawszy się nie mają [illegible] rozwiązała się zasada, że prócz [illegible] nic się od rodziny nie należy [illegible] mają przez dar poślubny (Morgengabe) [illegible]

[illegible] co wyżej wyłuszczyliśmy uwagę czytelnika zwracamy jeszcze na to, że pozagi stanowiły u nas rodzaj dziedzictwa (majątku bynajmniej), że od niepamiętnych z bynajmniej Kazimierza W. stanu [illegible] były potrzebami prawa.

[illegible] bardziej się nie zgadzają

[illegible] zwyczajów [illegible] zwyczajów [illegible] zwyczajów [

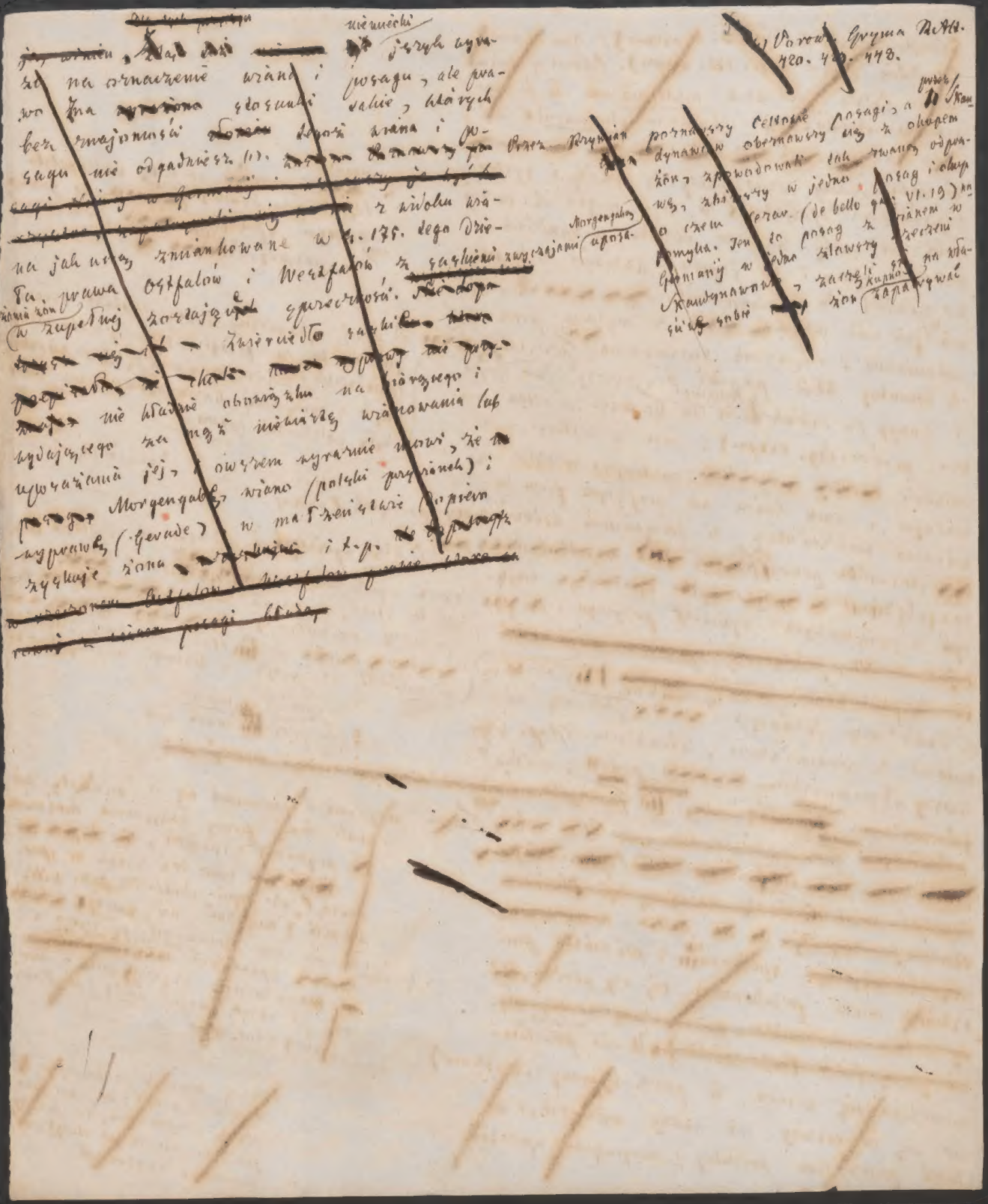

na tej drodze nie jedno
jak niemiano
zyskowania
Mowa naprzód spieranie się o dem że spie-
dań i kupno żon nie powstało u Ger-
manów, gdy ci przed zawarciem się o przy-
wanie nie mieli żadnej innej formy zaślu-
bienia niż wzajemne nie znali
wyglądnie wzięcia że z rzeczonej sprzeda-
ży, jak czyni Mikołajka (p. w. widi, wie-
dzi) mężczyzn nie należy Mowa prawa-
re
(Probenächte), dali narzeczonej próby nocnej (die
czy nie wiązała
wynalezli u Niemców
na kowier i to powzięć przekonanie, że
rodziny nie należy nie wie się, że
gabe) dadzą nie
owszem sądzili że oni pogardzą
wdzięczeniem nie znali.

a dem mniej Morgengabe
nie mogło powstać
nie mają Germanie przyjęli
od
Germanów przyjęli Sła-
wiańie pogrzebu, a nie-
one w dobie
lecz

Germanie chcą pogardzą nie
znali jednakże
znali Słowian, ale

odrębne od wyprawy (Aussteuer,
Heimsteuer); Morgengaby roz-
winęły z niebo elementy. Przy-
patrzmy się im.

Germanie naśladowali od
pogardzą a od Celtów przej-
jęcie wyprawy i odprawy

Na sprawach Germanów pozostałe od Słowian
pogardzą z wianem się
Morgengabe w sposób
gowy. Mowa już
Opowiada Juliusz Cezar (de bell. gal. VI. 19)
że u Celtów
mężowi pogardzą, a może przynosiła zona

[illegible] się jéj sprawa, i że obie zbiwszy
w jedno chowali mądrzeniowie dla potomstwa
[illegible] Tomi to hasłem
[illegible] naśladowali ten wyższy [illegible] Normanowie
[illegible] i zkąd we Galij osiedli; [illegible]
[illegible] obuch za sobą dziwany z brzegu
[illegible] swagiem [illegible]
[illegible] Normano-
[illegible] zlewając [illegible] przerna-
czali [illegible] sprawę dla wdowy. Przeciwnie oni
Normanowie co osiedli w Germanij [illegible] obuch [illegible] zajęcie przerniarzenie zrana
[illegible] pomnażali go wywłaszczeniem [illegible] zmy
[illegible] stosunki prawne z niedziedzictwa zrzekli.
jęcie podzielity [illegible] jedne [illegible]
[illegible] posagu i wiana, jak w g. 175.
pierwszego uważałem [illegible] zaw
sobie zwrócić, [illegible] mocno się w słowiańskiem prawie
Rzeczonó uczuli; drugie wyprawy dyfto odbiły, drugie wyprawy; Morgen-
i Morgengaben [illegible] gaby nazwa cechy [illegible] wpływ na
[illegible] będzie przed- niego [illegible] mały lub wcale żadnego
stawiono się w Zwierciadłach obu. Tamże w nie wywarły. W tamtych [illegible] nie zrzeły
słowiańskiem się, [illegible] bo z słowiańskiem pomięszany, [illegible]
[illegible] germańskiem prawie [illegible] jednem słowem germań-
[illegible] [illegible] skie, w tych zrzeła niemiecki
przeważa żywioł.

2. Przeciwstawienie przeciwieństwa, sprzeczności i kontrastu
(różnicy ludzkiego) a Duchem Pocieszyciela

Uważyć Leibniz "że przy obywaniu [illegible] przeciwieństwa bywają [illegible] a [illegible] bogactwa, że w [illegible] [illegible] [illegible]

ani chleba nerozkrajují, ale hrdý a vzpřímený, čapí

rodowe hlavy, gdy spuszczone robotowali kuć ale

nie rolnicy drag.

nawet w ... ake ... wnicy ...

co ... ...

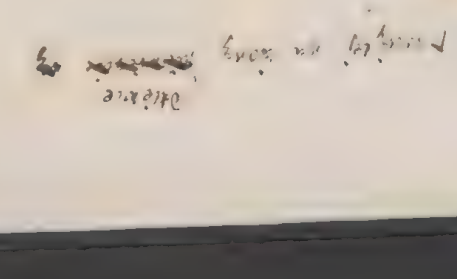

(1) Zakonek t. Ob. Pomo-
rania a Vera XIV.
799. 794. „zabijać
sive dzieci sive mąż-
ów sive kobiet
się sive pohania;
ale uwolniony w Ver-
gere r. 1249. wyra-
żą się: nullus fidelium
quam vel filium ex
quacumque causa pro-
pter fidem aliquem
se celare vel occidere

(2) Chronic. gryma Dith. 458.
tatary idą
dowody na istniejący im
zwyczaj u Celtów i Ry-
mian dzieci dziesięcio-
letnie zamordowa-
ciali powiedz. Porówn.
dzieł t. 510 I. tego wiel-
kiego i Nestorem uczonego L.

(3) Porówn. artykuł Ba-
ltestrina Bursy w
Gazecie Odzien.
wiesz. r. 1847.
w kwie 307.

[illegible] pod r. 983.
[illegible] tatary wtargnęli
Do Nowagrodu sta-
sujące za ludzkie
ofiarach pani

[illegible] wnoszą, że Jerzy prawo osiadł
do Chrzanowa, a Skandynawowie
i Słowianie na Pomorze wnieśli.

przez nich w Germanyę upowszechniło, zwyczajem
było Słowian prawem, byłyby i w nim jednozna-
czącemi wyrazy de "ziemi ziąz" a "kupować za-
bić żonę" [illegible] słowo prawo-germańskie ce-
chuje prawdziwe. Nie byłoby. też w starych
prawach wzmianki o wiănach, też prawnych,
jak w wymienionem i nie mieszkiem prawie. Po bezdzietnej żonie otrzymywałby mąż do majątku,
[illegible] nie będąc obowiązany wydać go jej krewnym.

Dowód rzeczowego, jako Wincenty Pawłowski, Dominika Kolewa a nie pozwu na prawie rzeczowe.

1. Wstęp.

Jan Wincenty Pawłowski, pozwolniwszy zdanie Zadupskiego, twierdził: że monarchowie polscy, uważając się za zwierzchników całej ziemi, nie dawali ani sprzedawali swobody jej rozporządzenia bez swojej woli; co trwało nawet do czasów króla Ludwika, który uczynił zezwolenia na sprzedaże [illegible] sprzedawać [illegible] bezdzietnym, [illegible] lub po los od jego pozwolenia odstąpił, w ledy w pozwoleniu jego jako [illegible] wszy lepszy wewnętrzne [illegible] dziedzictwa bez pozwolenia [illegible] wem i że do zawarcia [illegible] ino dziedzicom wolne [illegible] sprzedawcy wolno rozporządzenie, [illegible] chronne pozwolenia. Mniemał też, że to: że [illegible] mogły być nigdy [illegible] zenia pozwolenia XIV. wieku [illegible] pozwolenia to rzeczy od [illegible] rozporządzać dobrami [illegible] nie: że [illegible] [illegible] [illegible]

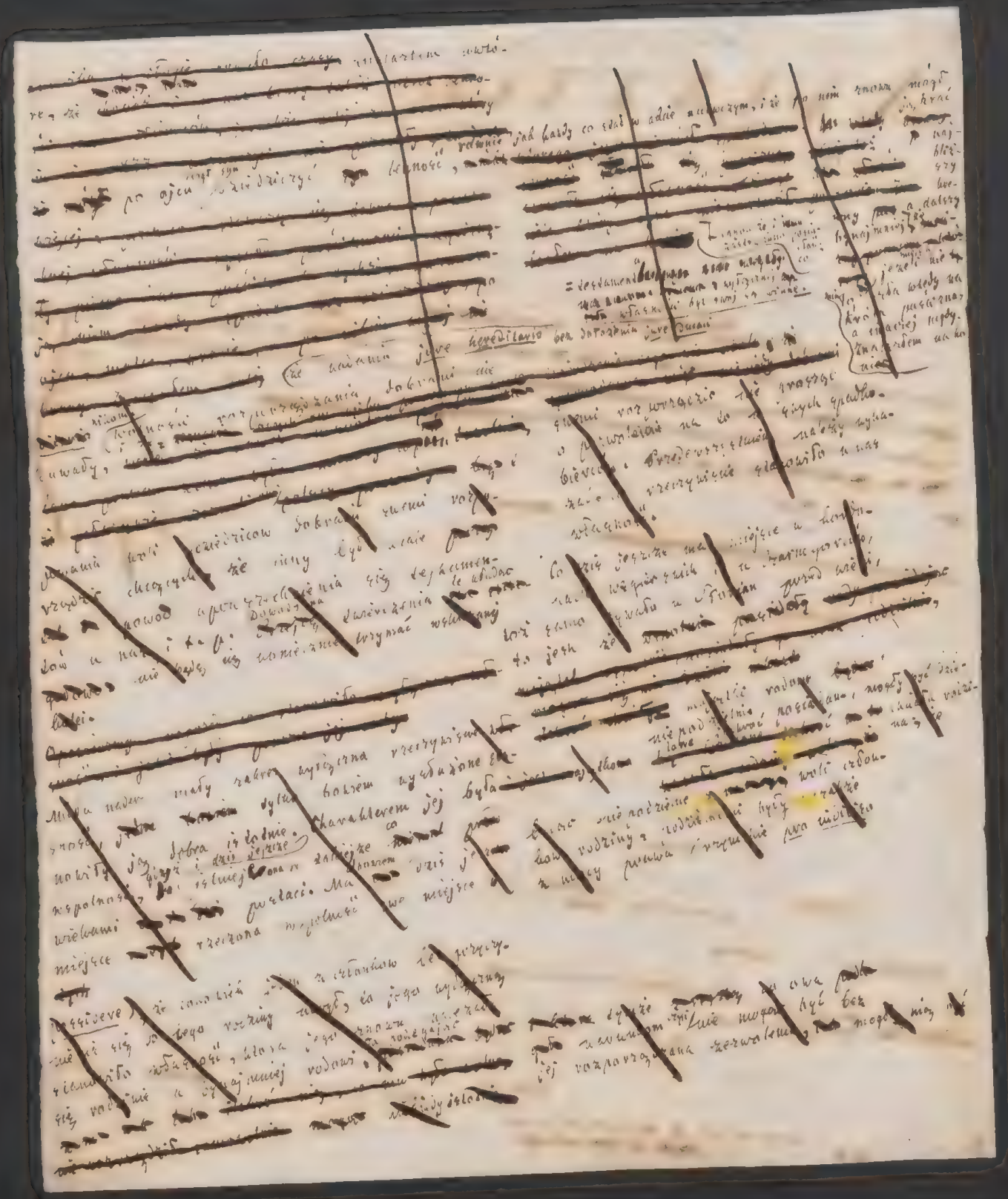

Znalazłem postanowienie, że po ojcu dziedziczy syn lenności, a po nim, jeżeli umarł bez syna, brat od wdzięczności, gdy w akcie nadawczym zdało, że lenność ta [illegible] na [illegible] znalazłem za lubością [illegible] dania [illegible] dawnej [illegible] bracia, wolno się rozrządzania dobrami bez woli monarchy nie dawały, i że dziedzictwa [illegible] zupełnej własności naprzód zdrowane, znalazły nazwanie z dozwoleniem panujących do lenności przystęp.

[illegible] dyto [illegible]
[illegible] po swojach [illegible] sysmowanie.

Ina Hr. 276. 288 przywłaszczony r. 1777.

wzrn raz sprzedawniem do przedawnienia a drugi raz oppressam dyspozycje (1), że w krótkim postrzeganiu o do sprzy ida wrzeczywiście, czy ten co trzydzieści lat posiadający nie pokojony był w posiadaniu lub co dziewięć zwłaszcza czy ten dziedzictwo spokojnie trzydzieści wyciekiał sobie dawność (2).

(1) Uchwała z r. 1784. a z r. 1792. natomiast stanowi.

(2) Czyli z ustawy z trzydziestu r. 1819. w domie vi. ten ostatni przywłaszczony.

(3) § 64. zo. U. C.

§. 64. Krajowy kolejny w rzeczach i prawach prawie, dał według statutów jak [illegible] i zwyczajów

[illegible] sądowych, a ile te dwiema oddzielone wyrzucającym

za sądu.

Przeciwnie jednego roku [illegible] przedawniało się prawo

we wszelkim zastawnego [illegible] dziedzictwa dwunastu sług-

ności (3). Trzydziestu lat [illegible] się prawo co wszystkiego

innego z wyżej wymienionych, [illegible] dał sobie oprócz wyżej

postanowionych lub postanowić [illegible] niej (§. 63. wiek. małżeń.).

(1) R. 1380 przeciwny [illegible] quam pro [illegible] Holot. 234. 246 pod liczbą 98. 1371. Statut Kazimierski w Bandtkie jest pod l. 198. citowany a [illegible] rodzicielskie [illegible] Przyrodzeniem nowem [illegible] Słowiańskie [illegible] ci pro tenuis Dereliction [illegible].

(2) R. 1380. Kazimierz [illegible] Holot. 244 pod liczbą 207.

(3) R. 1231. w Namsz. IV. 294. Dane denum reliquum [illegible] patetur pusilla.

[illegible] ma i devat labo

[illegible] Jako i dziś dobra [illegible] już do niego [illegible].

[illegible] Pomane od nas [illegible] (w 4. 86.) odmarliznę w tem się głównie różniły od [illegible], że je

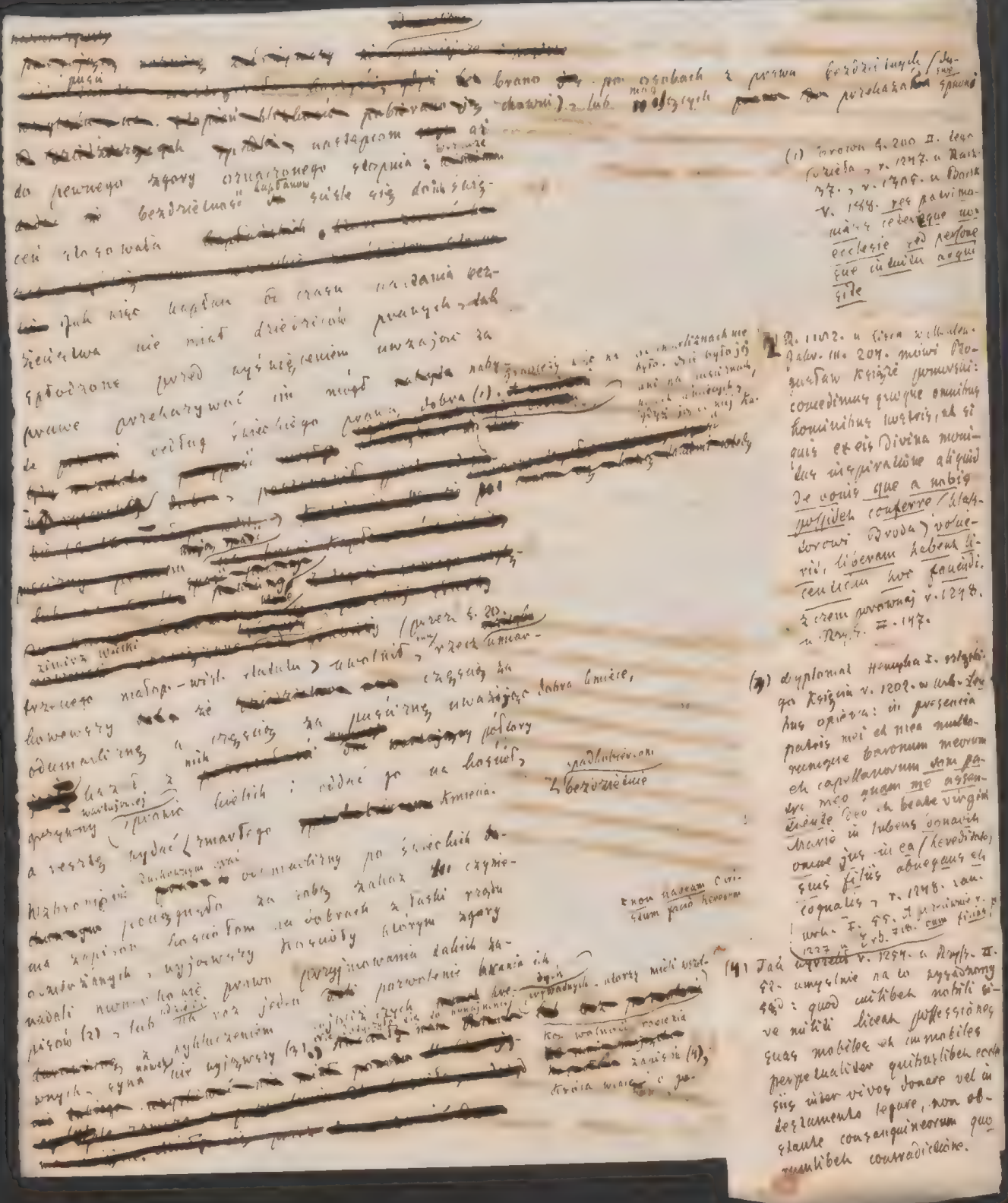

(1) Zwrotu s. 200 II. legu rowieśa r. 1247. u Rastenburg 37., r. 1306. u Bonin v. 1444. rec patrimonium rebus legue mo ecclesie rod rectore fine ullius cogui sitle

(2) dyplomat Henryka I. wydanego Księżnie r. 1208. w Lub. Lebus opactwa: in presentia patris mei et mea nullo rerenque baronum meorum et capellanorum suorum pro re meo quam me assentie Deo et beate virgini Marie in Lubens donavit omne jus in ea (hereditate) quod filius abnegans eis coram nobis. I. 55. et privilegium r. 1227 cum filius

(3) Jak wyżej r. 1254. u Kopf. II. 52. umyślnie na to zgromadzony sąd: quod civitates mobili sive nitili liceat possessiones quas mobiles et immobiles perpetualiter quibuslibet eorum sine vivos donare vel in testamento legare, non obstante consuetudinum quibuslibet contradicentium.

(19) R. 1494. Act. u Rz. sedem partem reve
vialis que [illegible]
successione nevidlania
ta legitime contin
debat vendi[illegible]
quam venditionem confirmamus.

Que donatio, possessionem
post v. 1372. u possessa Arcemb.
7, sine nostro beneplaci-
to et consensu nihil valeret.
Tak samo w 1349. Sam. str. 57.

(1) Archid. u Sommersb. II. 102. z dyplomatem I. B.B. porównany.

a nouveau polyhedre régulier (potius ad rectitudinem quam de jure politarum regularium ejusdem quidem) disposées [illegible] admittant.

3. Ojczyzny słowiańskiej od północnych Indyów
od zimnej i mroźnej, obfitszej w szczerowem
prawie znaczenie.

Mamy z Juliusza Cezara że [illegible] jenemie rodom i plemionom [illegible] siedzibę" ziemię, a domyślamy się że [illegible] majori [illegible] szywane ziądza, dynajmniej zaś na rozległe [illegible] Dawny [illegible] rozległej na wyłączną własność, [illegible] się mówiono że plemionom "prawo do ojczystej [illegible] słowo "ojczyzna" (Vaterland) [illegible] czyzna ziemia. W dem [illegible] jezyka słow. i nowo słowiańskiego [illegible] w dem [illegible] [illegible] [illegible]

Krzyżowniki N. Kwiatkowski w Wadowicach
Pan Stanisław Wiśniewski
Pan Stanisław Wiśniewski
Radomsko Pl. 2.
Muzeum Sw. Ludw.
Historia Sztuki
Pan Krzyżowniki Kwiatk. w Krak
II. II.)
Szpitalna Pl. 2.
i ile chcesz ... krzyżowniki ... Kwiatkowski
krzyżowniki ... krzyżowniki ...
krzyżowniki ... Pan ...
1 ... Pan ... krzyżowniki ...

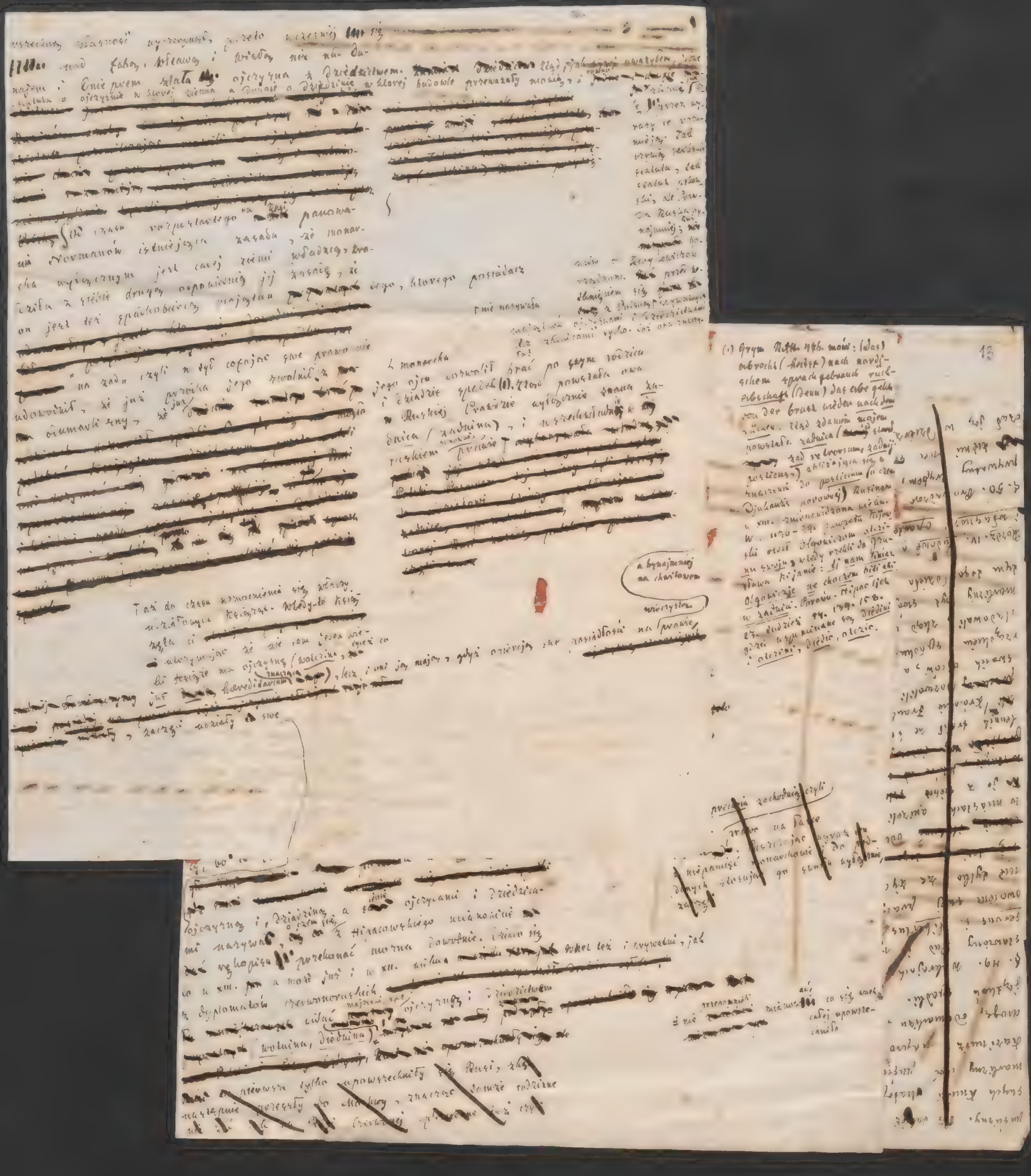

Jest same wieś co w nadbrzeżnicie o Pomian Kolejce przeszła
zwyczajem zdarzeń na Rusi - ale [illegible] się z nich
wszystka przeszłość. W następnym dziele naszego domach po-
mówimy przez się [illegible] zaj. zwracać będziemy.

Rusi
[illegible] 17. 9
Dzierżna [illegible] jako rzecz (ziemia, posiadłość) [illegible] bądź
jako prawo do niej (z) [illegible] a dziedzictwo jako [illegible] od ziemi [illegible] od za-
budowań (z) [illegible] albo też jedno z drugiem zpólnie [illegible] w znaczeniu
posiadłości i szlacheckiej własności [illegible] dzierżenia czyli
[illegible] dzierżawy [illegible] dzierżenie nazywano też
[illegible] tego, że zjeżdżając na
[illegible] po ojcu na syna lub
[illegible] synów, dopuszczały dzielenia
[illegible] na części [illegible] i
[illegible] Jak nie od niemieckiego

[illegible] conferencia lub o porozumieniu swej mocy.
Co miało [illegible] wiecu [illegible] lub na [illegible] pewny [illegible] wyrok sę-
dowy [illegible] t. p. [illegible] prawie, czyli że [illegible]
[illegible] tylko w zastępstwie [illegible] prawie, czyli że [illegible]
[illegible] posiadać na [illegible] za posiadło-
ści i [illegible] co [illegible] [illegible]
[illegible] nadawcy [illegible] t. p.

[illegible] [illegible] porządku [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] dzierżyć [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] na posiadanie dóbr [illegible] [illegible]
[illegible] na [illegible] prawo [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
Kazimierz W.

(4) W Wacerada czytamy: Je-
dina aloduim, propriè[illegible]
Territorium z posiadłości
i własności [illegible] [illegible]
[illegible] r. 1279. u Rz. allodium
civica clauetrum quod con-
dinet quatuor sortes
posiadłości [illegible] tylko
[illegible] pow. XV. [illegible] dyplomat
rejestru do [illegible] Kamn. II. dy-
plomata [illegible] Rzyszt-
rzewskiego i [illegible] do
[illegible] wszystkiego [illegible]
[illegible]

(5) Ciwarry [illegible] [illegible]
grodu, wsi [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
1245. u Dogn. N. 589. dic-
tam suo nomine voca-
tam Włostowe, i u
Dzierż. Heinr. 42. [illegible]
stad [illegible] posia-
dłości [illegible]
21. 40. 41. Aus [illegible]
cuivam [illegible]
ho (głogh) unde [illegible]
hic silve [illegible]
cii ruscii [illegible]
flambouriz, i [illegible]
45. duo ruscii [illegible]
quam unus [illegible]
ver Such unde [illegible]
ille Dicebatur [illegible]
vi[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

(1) Ταγκόπουλος, Δ. Κ. Ε. Συγκε-
κριμένα για τον τρόπο ανάπτυξης
μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων
στην περιοχή της Ανατολικής Θεσ-
σαλίας. Αθήνα: Εκδόσεις Πανεπι-
στημίου, 1987, σ. 142 κ.ε.

(2) Βλ. Ιστορία της Ελληνικής Επανά-
στασης, εκδ. Ε. Τυπάλδου, τ. Β΄,
σ. 310 κ.ε.

(3) Ιδιωτικό αρχείο Γ. Μαυρομιχάλη,
φάκελος 14, έγγραφο αρ. 7.

(4) Βλ. Ν. Σβορώνος, Το εμπόριο της
Θεσσαλονίκης στον 18ο αιώνα,
Παρίσι 1956, σ. 212 κ.ε.

(5) Ανώνυμος, Περιγραφή της επα-
νάστασης, χειρόγραφο, σ. 47.

(6) Βλ. Ιστορία της Ελληνικής Επανά-
στασης, εκδ. Ε. Τυπάλδου, τ. Β΄,
σ. 310 κ.ε.

(7) Ταγκόπουλος, Δ. Κ. Ε. Συγκε-
κριμένα για τον τρόπο ανάπτυξης
μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων
στην περιοχή της Ανατολικής Θεσ-
σαλίας. Αθήνα: Εκδόσεις Πανεπι-
στημίου, 1987, σ. 142 κ.ε.

15 (1) Prawo przyw. 339. nast.

4. prawo polskie a ogólnoniemieckie ogólnoniemieckie z uwagą na dzieło Rietschela o spadkobraniach

Rejtag zdania Jana Wisc. Zasadniczego (1) mie-

do ogół prawo spadkowe ogólnopolskie bardzo

[illegible]

znach i odmiennych sprawiedliwych, do któ-

rych się powoływano dziewięciu aż do nowe-

go ogłoszenia [illegible] i że gdy ich

nie ogłoszono [illegible]

zwyczajów, wyjątkiem co wyżej. Król-

mowie nie będą spadkobrań leczy gdy

majątkowe na spółkowań [illegible]

z pasierbami zgodzą się [illegible]

i gdy [illegible] rodowi a nie wybędzie

ogłobie [illegible] monarcha [illegible]

[illegible]

[illegible]

[

Ich bin

(1) Ich gehe nicht ins Wasser.

(2) Komm das nicht wieder!

(3) Ich habe es nicht gesehen.

Ich habe es nicht gesehen, ich habe es nicht gesehen,

(1) Gesellschaften, Phillips Gesch. I. 177. Grym Gesch. I. 96. 16

(2) Erbverbrüderungen przypadają najdawniejszy r. w. 1280. pochodzi. Przeciwieństwo ulegych kolizyi zespoliło się z ratunkiem Obotarem rzeczonych, Eichhorn §. 374. przyp. d. — porówn. §. 371 (3) Güterzemeinschaft, Eichhorn 451.

[1] Gesellschaftsrecht. Pierwszej epoki w czasie [illegible] majątkowe rodzin [illegible] z tego samego pnia rodu zawarane nazwały społki (2). Na koniec

[1] Lubece [illegible] majątkowe małżonków społność zawiązana [illegible] nowowstawł się [illegible] zwiększenie [illegible] przyjętych z nagrego [illegible] ouklu) [illegible] nym [illegible] jące się rodziny [illegible] [illegible] [illegible]

(1) Carosa. 1. 540. I. tego dzieła i tom. 1ach. I. 19.

§. Przedawnienie w widoku historyi powszechnej obejrzane.

Alenach i Brynie zadzierżawiał obu

§. 276. W historyi prawa powszechnej przedawnienie badane i znaczone wyjątkowo najprzód w pewnych ustawodawstwach. Obwieszczi się przeciwieństwo czasu prawodawczy i prawotwórczy.

[illegible] Za Solanie [illegible] (rzyd około r. 444 przed chr.) Plato [illegible] (rzyd r. 348) [illegible] radził [illegible] trzydziestu [illegible] przedawnienie [illegible] jednak [illegible] przeciwieństwo [illegible] przedawnienie [illegible] i dwie części [illegible] trzeciego czasu [illegible] przedawnienie [illegible] [illegible] [illegible]

cona, posiadłość w kraju a (na rzeczy ruchome) sprzedaż na granicę (nie dopuszczał prze-
(prawidła wiele) (więc) i (polityk o zakazie)
. Mówi (więc) (o tym) o przedawnieniu, które pra-
wo do rzeczy niweczyło (prościptio extinctiva) a nie dotyka
wcale (swego) przez które (się) przez
(się) nabywało (prościptio adquisitiva). Mówca Sz-
krates (r. 338) nie określa latami pobrzebnego dla obu-
dwóch przedawnień czasu, przedając na samej bliżej od siebie
nie oznaczonej "dawności". Inszą
zasadę rzymskie XII. tablic pra-
wo przyjęło (r. 450. przed Chr.): nie
tylko bowiem lata brzebiegało
lecz nadto wymagało od (na bywcy)
(rzeczy posiadał ciągłe) i przeda-
(dawca) ażeby był (przy nabyciu)
(uważał jego był)
(się) w tem przekonaniu, że (się uważał) ale
(nie) oznaczonej, i nie mającej (wła-
(1).
ściciela ale nie (kradzionej) nabył (rzeczy ruchome)
był gdyż (bliżej dostarczy (nie)
powinien był (przedawnienie rzeczy)).
Inszą znowu zasadę objawili Sto-
wiani,

(1) O nabywaniu rzeczy ruchomych przez przedawnienie zob. Dig. 41. 3. 44. 2. 41. 10. 23. 32. Cod. 7. 39. 8. Inst. 2. 6. 2. 48 pr. 2.

Dalszej co niżej o prawie germańskiem mowa.

ani takiego

wianie. Nie wymagając tego

co Rzymianie od nabywcy przekonania, [illegible] kazali wiedzieć o tem, że posiadając rzecz dla jej nabycia jest [illegible]

tylko, że wiedza mający [illegible] nie o dobrej wierze [illegible] że gdy na [illegible] prawo do rzeczy [illegible] odstąpić jej winien. Tak więc [illegible] tylko nabywca rzeczy [illegible] jej, gdy [illegible] dłużnik [illegible] nabywca [illegible] rzeczy [illegible] [illegible] [illegible]

§. 27. Żyły według serbskiego i węgierskiego prawa nie było wolno ani ziemi z tych praw wyjętej, ani tego co odbyło na niej przedawnienie, wyzwapiło prawo polskie i zrzekłe się zasady, że ziemia i dworzyzna nie [illegible] [illegible] [illegible]

§. 277. Posiadanie [illegible] przedawnieniem nie mogła, według zasady [illegible] (Na pogranicznych państwa swego rolach osadzając przymuszanie barbarzyńców lub, ażeby innym barbarzyńcom wstęp do niego bronili, wyjęli je od przedawnienia, co pierwszy uczynił Cesarz Teodozyusz [illegible] (c. 3. C. Just. XI. 59), obwołując r. 429 po Chr. [illegible]. Serbowie rol [illegible] posiadanie za zasadę [illegible] dych po przymuszeniu [illegible] wyrzekli [illegible]: że z roli cudzej nikt żadnie nie przywłaszczyć nie może, lubo jeżeli przez długi czas rolą dalszy [illegible] [illegible] [illegible]

(v. 1241) i nie poczuli wać przedawnień. Jak

krwi Jazarowego, [illegible] (prawo-
dawca niżliski) przez §. 17. przec. zdaniu)
postanowił, że w czasie wojen, tudzież
dla zgub co się do nieboli dostali da-
warznej, [illegible] przedawnienie iść nie po-
winno. Tak car serbski wyrzekł (§. 100. ust.
ed. Dusz.) że kto uciekszy za granicę
wraca do kraju zdrowiony od [illegible], przedawnień wszelkie uciążenie ciężkie prawa, i
[illegible] że czy od nich wolni
i ci co zań przed uciekszy
[illegible] bez rejzor dotąd się z
nich nie wzięli. Gdy

(1) O Szczecku patrz v. 1262. u Sbeurl. Heinr. 45. O Szwabach Unterholzner §. 22. 25. 32. zdaje, który mówi: Der Ursprung desselben (Rechts) liegt im Dunkel. O Węgrach Wierzbięc I. 20 mówi. O Marawszu wspomina tego Dusza rozwiedziemy się dalej.

(2) Władysław ś. król węgierski ustawami (w Corp. jur. hung. I. 142): ut ecclesiae capellani sive Rectores s. Georgii usque ad festum s. Joannis Baptistae, et Diaconus in civitate [illegible] parochiae [illegible] Veszprim, et Decanus in Zevar, et [illegible] Rectores Polanbów usque ad festum s. Michaelis, ac praesidentium assidue in mercatu. Similiter nuntii jubemus, ut qui [illegible] usque ad festum s. Stephani domicilium.

[illegible] (w §. 720. roku pierwszego wspomnieni)
Szwabowie z niedkami dojeżdżali [illegible] rzeczy ich stan-
dowadzili, więc dla
[illegible] prawa swego do [illegible]
[illegible] (nich [illegible] zwyczajne prze-
dawnienie nie szło. [illegible] nie szło dla
zwłoczenia [illegible] dla stąd
ale [illegible] (w prawie w pewnej [illegible] sile na Węgrach
i w Marawszu) istnieje jeszcze, ślad za-
ledwie [illegible] w prawach Matolemia sta-
rszych (patrz wyżej §. 33.) (1) [illegible]
[illegible] przedawnienie [illegible] [illegible]
[illegible] latami [illegible] oznaczony czas, który [illegible] naprzód [illegible]
[illegible] zajęte [illegible] w obrazach [illegible] trzymane,
[illegible] [illegible] nastąpienie [illegible] [illegible] [illegible]

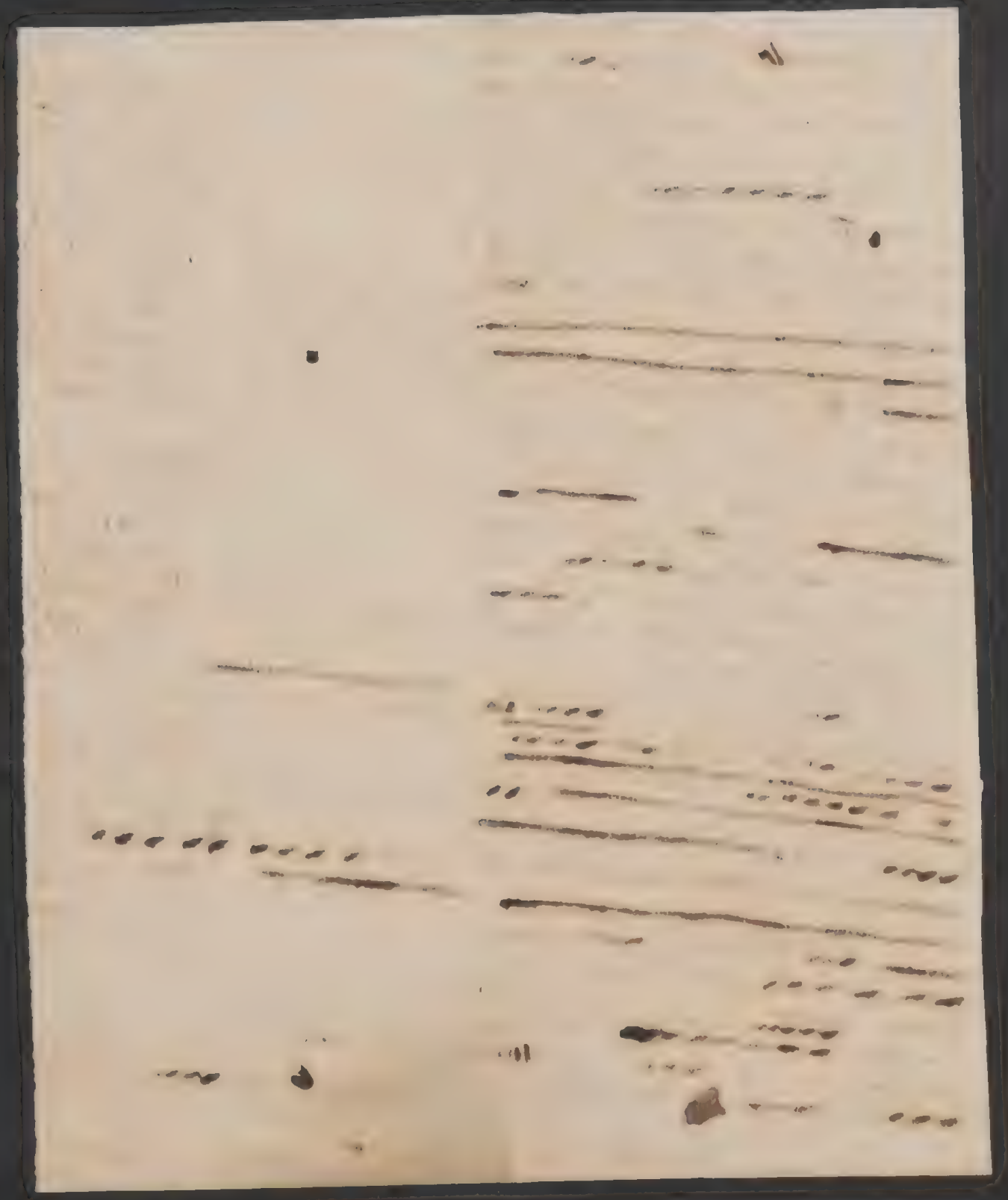

a prawdziwszy wiąz o czerwonych i u dołu
gie, przeźroczy, nie [illegible] liście, i o
Wegroń, i w tych dyskusjach [illegible]
w zastępy innych [illegible]
garnęły [illegible] do [illegible]
[illegible] lat [illegible]
To wiąz przy [illegible]
lej rolnicy [illegible]
lanie [illegible] na [illegible]
latami [illegible]
dyku latami [illegible]
ani [illegible]
czy [illegible] - nie [illegible]
prawdzi [illegible]
się wyrazić, nie [illegible]

[illegible]

(1) Grym Dzik. 224. w przyp.

(2) Dni gęsichwostnom nonnia g, zawsze 824.

mi-
wiono o przedawnieniu rokiem i siedmią-
ma dniami lub rokiem i trzema dnia-
mi (1), poniedziałkami też
trzema następującemi się (2), obwieszta-
nem. Odkąd / nie jest wiadoma kwoty do
naczasku) zaczęła przedawnienie
dzień siódmy czas zaporowy prze-
dłużać, fermin siedmiodniowy na trzy-
nastodniowy, nie więcej, a nawet trzy-
siedmiodniowy: przeciw gajowe; i odkąd zamiechawszy zaporowo samym upływem
na przedawnienie, odkąd ustalił się prze-
dawnienie

(1) Grym Dzik. 223.

(2) Dni gęsichwostnom nonnia g, zawsze 824.

Ja uważy wszy Grym

§. 300. Prawodawstwo, jak w tej mierze koniu pierwszego powiedziałem, nie wolniło się u Germanów zrazu przychyzyć, ażeby na cudzej osiadłej roli, nie żądał wolności swej podług prawa zdawano wanej. Prawo do ziemi było rolom duchownych stanu na fundusz danym; ażeby go i [illegible] świeckich ludzi nie miały majętności [illegible] nic o tem w ustawach nie stoi. Wiarołomni przychwajony na nie osadniey ulewali wolności, alboweim [illegible] roli porządek czy władzicielem ziemi, przeciwnie jak się u Słowian działo, nie ostrzegał przychyzyła a tem co go zrzekał, owszem

(1) Pomim. Jahrbücher-Ausgabe S. 28. 85, Zeitschrift S. 32. gdzie mówi: Der Ursprung Deutschen (dass zu Ganzen der Schwaben ein besonderes Recht Sonderrecht, welches die Verjährung bei dem war zu seinem Vermögen gehörte ausschliesslich liegt im Dunkel.

z jednym ludzkowiny dźwięczym ożywie je duchem, i niemal w jedne przydrzeć je kazdy.

z portywania się

Zdawanaia że [illegible] we wszystkich niemieckich na sobie ruchach gruzach pobudzonych miarach badaniu i rokami / Sądami, Sygodnianii, miejscami) oznaczano przedawnienie, i że upływ Sahsonow nieprzejrzy w S. 920. domu pierwszego wszystkich Szwabowie dawnych nie znali letniej, leer świadkami udowodnili prawo do własności, dopoki ich stanowiło. Nie odgadując przyczyny tego Unterholzner wynosi, nie wiele nie pojmuje czemu Sahsonowie, pewnym lat przeszłym własnych ewig i wziadowie (Eigen und Erbstein) utracali a Szwabowie nie utracali jej wcale (1). Nie [illegible] że dziad o dem, że oba ludy do różnej narodowości należą, jednym [illegible] uwierzyć!

§. zawiązać razem różne ludów prawa, nie wydobywszy ich początku i nie wtłaczony celu, a nie środków do odgadnienia ożywiającego je ducha nie dosyć, czytelnikowi

jest do I. mowie Horacego (w liście do Pizonów) słowy, stworzyć dzieło, z którego mamych pomysłów, sprzężonych z sobą jak chorego mowienia, kazdy z osobna do I. innej jakiejś całości należy. Jednemu wydawały się mi i wydają [illegible] dzieła prawa Niemcom, za Rzymian obok [illegible] de Lucre

[illegible] Polaków i t. p. Lub różnicy

[illegible] czytelnika ani o przyczynie. ani nie zwracają uwagi

[illegible] na to, że [illegible] na dwie wszystkich jedna leżąc prawda musiała z czasem rozstrzelić wszystkie, [illegible] Rzymianie mieli po sobie (Nero

[illegible] jedynych i długich lichwiarzy, za nim [illegible] ich [illegible] i bezsprzeczne [illegible] [illegible] [illegible]

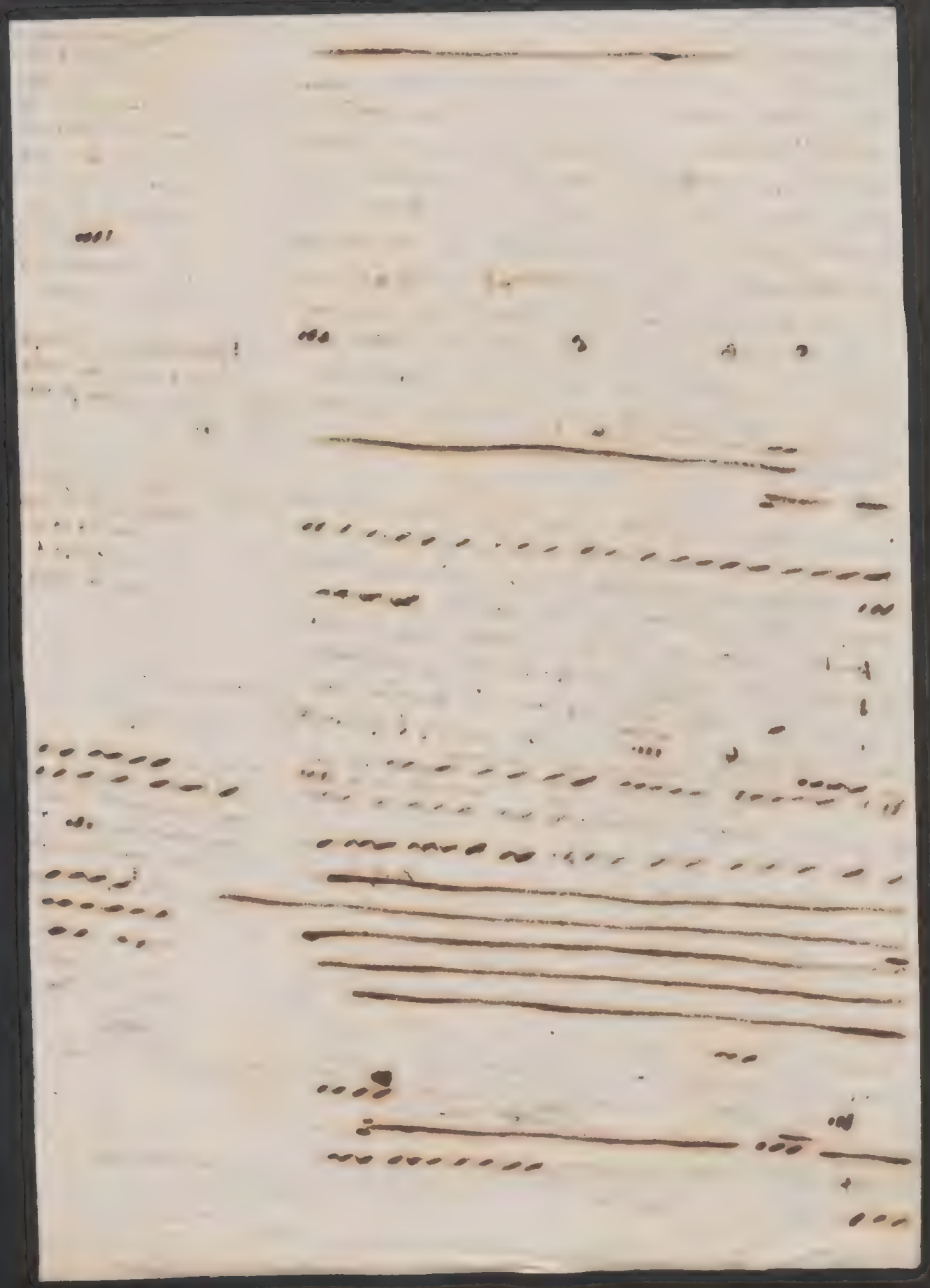

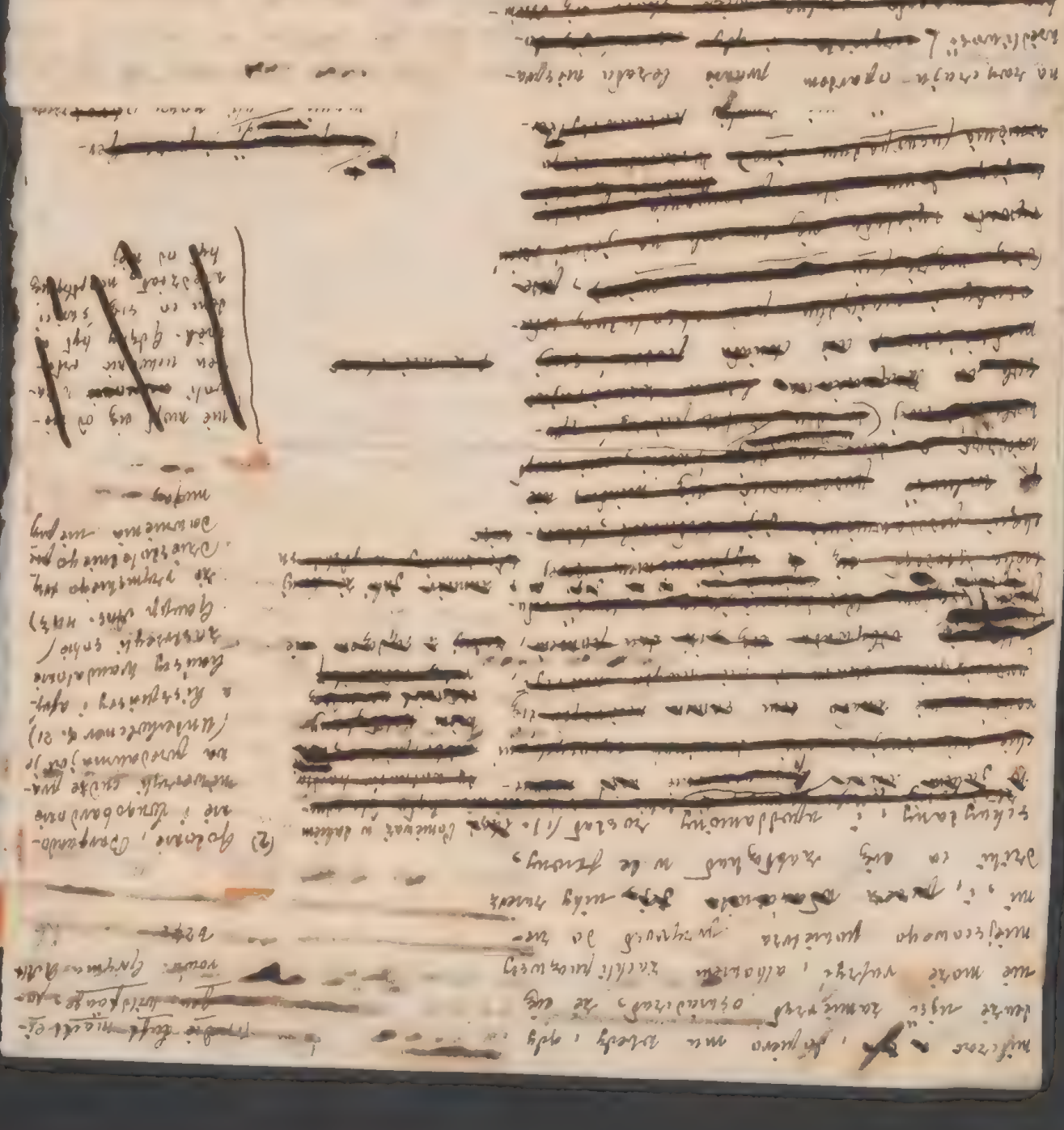

(1) Porównaj, porównaj Du-Cange i r. 1231. a Fejera III. 2. str. 257.

(2) Kapitularz z Pawii z r. 361. [illegible] wyrażony za przykładem [illegible] u germańskich prawie, przed uwzględnieniem, [illegible] 332. rozumiejąc; w małżeństwie, jak w §. 201. I. tego dzieła wiem zakres, ma go.

[illegible] w niektórych krajach germańskich

[illegible] Za innych niewiemy go istnienia. Jako

[illegible] średniowiekowa łacina

[illegible] nie można [illegible] mitu a

[illegible] zaraz jest przyjęto [illegible] przedawnienie [illegible] przez [illegible] w tej mierze przedawnienie [illegible] po wygnaniu [illegible] obwieszczenie [illegible] Co zaś samo

[illegible] Zwracało się przy redagowaniu [illegible] ale nie się do [illegible] [illegible] sądu zdawnienia. Na innych Zwracało się mimo wiedzy pana wyświęcony na księdza musiał być nie powrócił zarządzany przez upływem [illegible] gminy ci sami Zwracało się [illegible] przybyszów, którego wpływ [illegible] dwie mieć, gmina [illegible] przez [illegible] [illegible] go nie [illegible] [illegible] gu dalszego [illegible] go mieć sprzeciwiał [illegible] [illegible] dawnienia obwieszczeniem [illegible] bardzo i innych [illegible] duchieży w [illegible] [illegible] [illegible]

mienia, Labelii), które na gruncie nauki
sprzeczności
sądowniczych Niemiec przeciwieństwa w tych
już Dniem już
prawach i zwyczajach czyli nazwijmy się po-
ludniem i Dniem, co, jak dobrze Miltermaier
uważa, z kadencyi powszechnych
sądowych, wynikają lata, dni, dy-
godnie i miesiące (1). Podobnie się do
sądowniczych wyrażiły prawa które jak
rzeczone, polskie przeszłym czasu
przedawnienie obwieściły, a czego nie jest wiadomo
wcześniej ani ruskie ani serbskie nie
wcześniej, choć i dawniej Prawdzie we-
dług uwagi wyżej (§.) o zadniey
wczesnej, i serbskim zwyczajom; jak
dawniej (§.) mówiliśmy nie było prze-
dawnienie nie znane. Zwyczaj nie
pojąć łatwo, w dyplomatach
nie ma mowy o dniach ale
dyplom o latach, a czemu w zwy-
czajach, zwyczajowe prawo wyraźniej-
szych, w nim. Taj dobitniej
się w nim wyraża przeszłość
piśmiennictwie, wyrzekły się: że lat
czasem zapiewnionych gdzie dni i lat
nie użyć na przerwanie przedawnie-
nia, i gdzindziej przeciwnika prawa
nie nazwano, ma od tego
a tego czasu, milczeć na zawsze (2). Przez
[illegible] na drogę prawa
niezwłocznego przedawnienia

(1) Porówn. do prawa zwyczajowe według cytacyi tych a dziennika p. w. annus eh Dies i Gryma D. R. A. 222. następ. a zwłaszcza miejsce według Unterholzners §. 22. w przyp. Millermaier I. §. 148. mylnie utrzymuje że [illegible] do dni i kadencyi powszechnych sądowych.

(2) Porówn. wyżej §. bez. bg. Szaszkiewiczowski w §. 8. wyraźnie się: praescriptio [illegible] annus eh dies pro [illegible] servari annus, quod quicunque [illegible] annos eh dies mensis [illegible] in judicium [illegible] reduxerit [illegible], vel Revedidatem [illegible] quicunque annos [illegible] redemerit per se vel [illegible] conquirentes [illegible] quibus hoc [illegible] debet se [illegible] [illegible] annis [illegible] [illegible] quos volumus [illegible] currere ab annis

(1) N. 1231. u Tejera m. 2-gie. 253. Undiles ea superfluas donationes que falso perpetuitatis nuncupantur Decretum. N. 1190. u Zogoi II. gie. 250. N. 1124. opowiedziawszy klasztor do przedawnienia bliskiego istnienia, bydlęcia i dymu - u Zogoi II. gie. 67. Kłoczec I. 72.

germańskich

(według Zacer. szach.) było u Salzwedel a między nimi zamki prawych Szwabów; z niższego do obwieścia;

6. Folwarczne role mierzały się Lwów 7 Lutego 1858. z pomiarami gromadzkimi 28

Ważnego na akcie uregulowego (czerwonoruskiego z r. 1779. udzielił actory dyaryuszy Lubrzyński wyjątki te z archiwum lwowskiego, gdzie się w fascykule 244. prechowuje, a jest dotąd nieznany.

Spełniwszy dziękuję za II tom Historyi prawod: chociaż ipsze nieprzyszedł do Lwowa – jak to się niemożna na wszystko spuścić. Odebrawszy w Kondu Października przez P. Wielowiejskiego bilet Pruski wyjrzę na drugi dzień spisałem dyplom Stecherowskich i doręczyłem go terhuz P. Stec: dla przesłania tamtąd. Odbierz. Zawezwał jom innie poznieje parte razy że go odesłał, a tymczasem to niepotrzeba. Terazy załączam pierwszej drugą kopią, i zwracam uwagę Panską na niezwyczajnie ważne odkrycie tyczące się praw ruskich P. Profesora Iwaniszewa o sądach gminnych włościańskich na Wołyniu „kopa – kopne prawo" nazwanych – Rozprawa iego znajduje się w III tomu Russkoj Besiedy z roku 1856 pod oddziałem nauk. – Szkoda tylko, że autor nie wydrukował wszystkich dokumentów, które odkrył, i tylko sześć umieścił – Mnie to wiadomość niesłychanie zaieła, chociaż mi się zdaie że Iwaniszew za nadto daleko posunął swoje domysły – O tem kopnym prawie wspomina i Statut Litewski w Rozd: 10 Art: 14 i w Rozd: 11. Art: 26, gdzie tylko nawiasem odkryte zaś dokumenta wystawuią rzecz w daleko innym świetle – Racz Pan Dobrodziej wziąć ten przedmiot pod szczegółniejszą swą rozwagę –

Do nóg upadam
Lubrzycki

In nomine Domini amen – Decet excelentia principum suorum subditorum commodis et utilitatibus intendere et dum eorum profectibus invigilant, ipsos in honoris sui promotione et servitiis sentiant promptiores. Nos igitur Ladislaus Dei Gratia Dux Opoliensis hores Vetunensis et Dominus terre Russie ad perpetuam rei memoriam volumus advenire quium in nostra, nostrorumque seniorum presentia constitutus discretus vir Gregorius Stechor Civis Lemburgensis proposuit tunc querelam, quia multa sustinuisset et adhuc sustinet incommoda,

quia agri ad suam villam Maly Winek per
tinentes, sitam in districtu Lemburgensi non
in una linea secundum ius Teutonicum anec-
=tuntur, sed secundum Rutenorum consuetudinem
sparsim et particulatim sunt distincti, imo
situ non modicum scimus gnari inconmodum.
Nos igitur nostros subditos et presertim incolas
nostre civitatis Lemburge in ipsorum iuribus
et ab omnibus iniuriis vel inconmodis volumus
conservare, agros nostros, prata et rubeta quos
et quae habemus in eodem districtu ex ista parte
fluvii qui fluit per iam dictam villam Maly
Wynik prope metis agrorum iam dicti Gregorii
pro ipsius agris ex illa parte prefati fluvii
sub monte vel in monte particulatim situatos
damus, etiam in planitie eiusdem montis quin-
=que mansos, quantum cum quinque aratris
colere possit, ex nostra speciali gratia supradicto
Gregorio Stecher et suis posteris apropriamus
incorporamus et cat:. Actum et datum Lem
=burge in die omnium sanctorum sub anno Do=
=mini Milesimo trecentesimo septuagesimo octa
:vo. Presentibus his Dominis et fidelibus nostris..
Domino Mathia electo in Archiepiscopum Lembur
gensem et strenuo milite Paszkone Rodrey in
Czechow, Nicolao de Zbigoria Tavrichostensi Cas
tellano, Andreyhone Capitaneo Russie Johanne
Schof nostro Marchalco, Petro Armenknecht
Theloniatore Lemburgensi et aliis quam pluribus
viris fide dignis. /L. Sigillum pensile./

Oryginał in Archivo Leopoliensi fasciculo
[illegible]

[illegible] dyplomatu [illegible] tego czytelnicy nader ważne [illegible] ważności. A naprzód pokazuje się że nie zdawało się tak mogło zdawać z kilku miejsc czyli urzędów z których każdy osobny ‡ [illegible] urzędu [illegible] Powtore że całokolwiek się rozsądu rozebranem na poziadłość [illegible] każda do monarchy [illegible] rozrządzał [illegible] tylko. Po [illegible] przez [illegible] [illegible] [illegible]

Wielmożnemu Jw. Panu
Wa: Al. Maciejowskiemu
Imp. Ros: Radcy, Kawalerowi Orderów,
Członkowi uczonych towarzystw
Wtoruu Panu Dobrodziejowi
w Warszawie
na Bielańskiej ulicy № 396.

LEMBERG

III. Wzgledy językowe.

1) Rachinburgi a Rachmani.

Lud ruski [illegible] Rachmanami, a na pogranicza dawnej Polski i dawniej używa rachmanny, [illegible] XVI. i następn. wieków (nie brzmi czy i dawniej tym) polaczny, dziś jeno co obłąkany, prawdziwy a więc dobry znaczy. Prawda Rusha [illegible] wyrazu tego nie znają, ale widzą Salic-Prawdzie i Rymarzowi, dudzież francuskie dyplomaty znają na podobny, który brzmi Rachinburgi (czy i dzisiejsze czytanie, ale na [illegible] czasu wychodzi), [illegible] ma być według rymu z rachin za radzić (consilium) i burgi za burgii [illegible] (consilium gerens, [illegible] przysięgły zeznać, że [illegible] w sprawach rachinburgi [illegible] mianach homines, a ja uwagę czynię, że [illegible] mianiu homines dobrzy, luczszy ludzi. Nie [illegible] i do powtórzenia [illegible] [illegible] nazywany [illegible] nad Kalicz i Renem, [illegible] dawnych Germanów (quorum, qui [illegible] Germani) majętnych. Wreszcie [illegible] gi de przysięgły nie na myśl gdyby [illegible] głowa a Prawo. Dz. 617. odczytał [illegible] Ludego (p. w. rachmanny, rozumiane) [illegible] 293. 774. następ.) [illegible] Erikorna s. 349 zeznaniem po- [illegible] rozumieć i czytać je czytaj dopełnić za [illegible] przez poręczyć urnat.

Tłumaczenie w Grzyi
[illegible] wyrazem niemieckim

przypuścić, że arabskie rachman (dobroczyńca) przywłaszczone między przez Prawdy od których poszli [illegible] na [illegible] rachin [illegible] [illegible] [illegible]

Zmyślać pismo udało nowo utworzone za dawne, było po wszystkie wieki we zwyczaju [illegible] Atoli zwłaszcza czy porniej wykwitało i zwonuło obywatelstwo [illegible] po zewnętrznemi i wewnętrznemi z pomiędzy Libusy zpadłemi [illegible] wydobytemi dowodami, że za takim materyale, takiem pismem [illegible] nie mogło być wyrażony [illegible] po nie zgasła ona z biegiem wieków, [illegible]

[illegible] Słowiańskie [illegible] [illegible] [illegible]

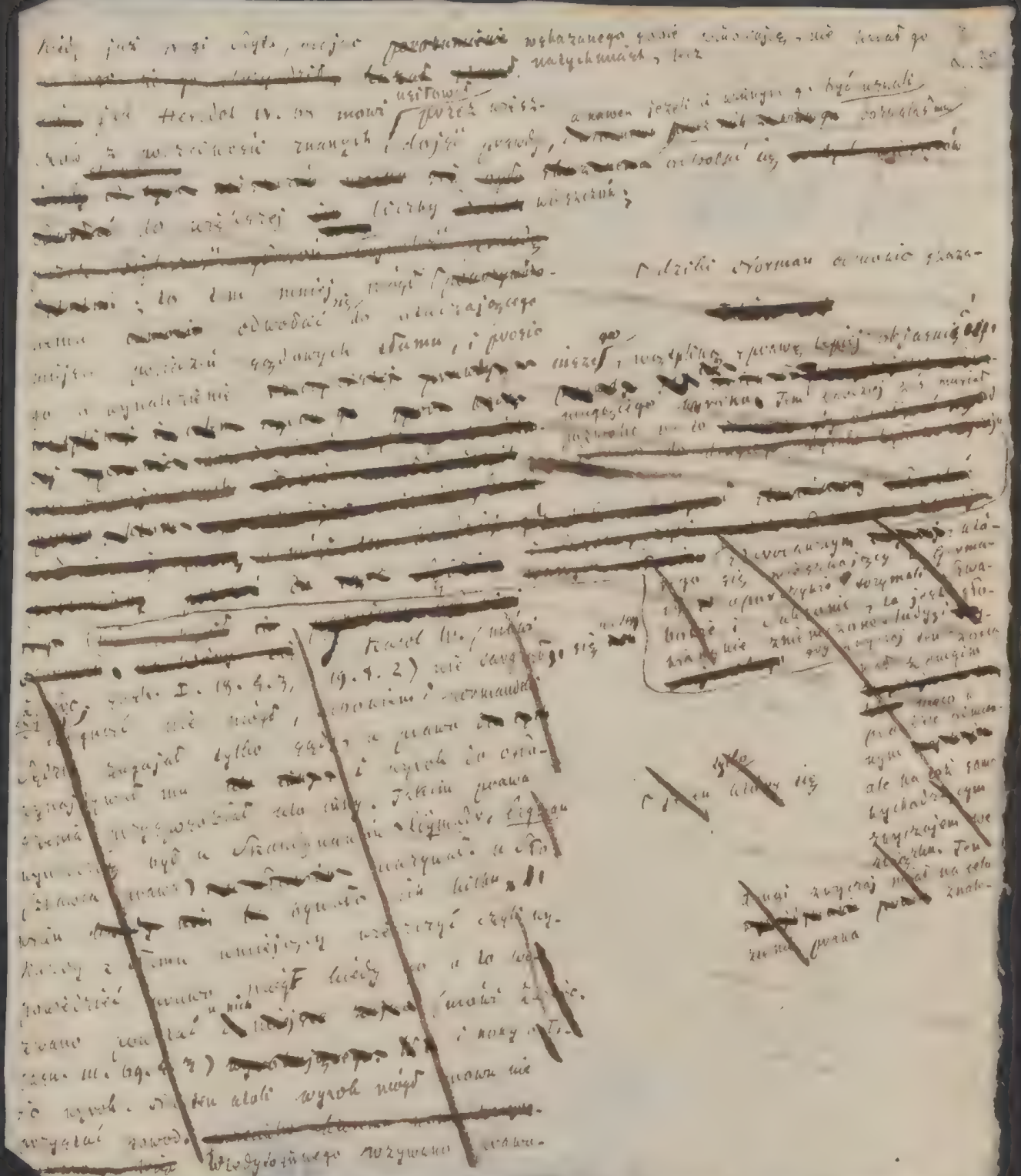

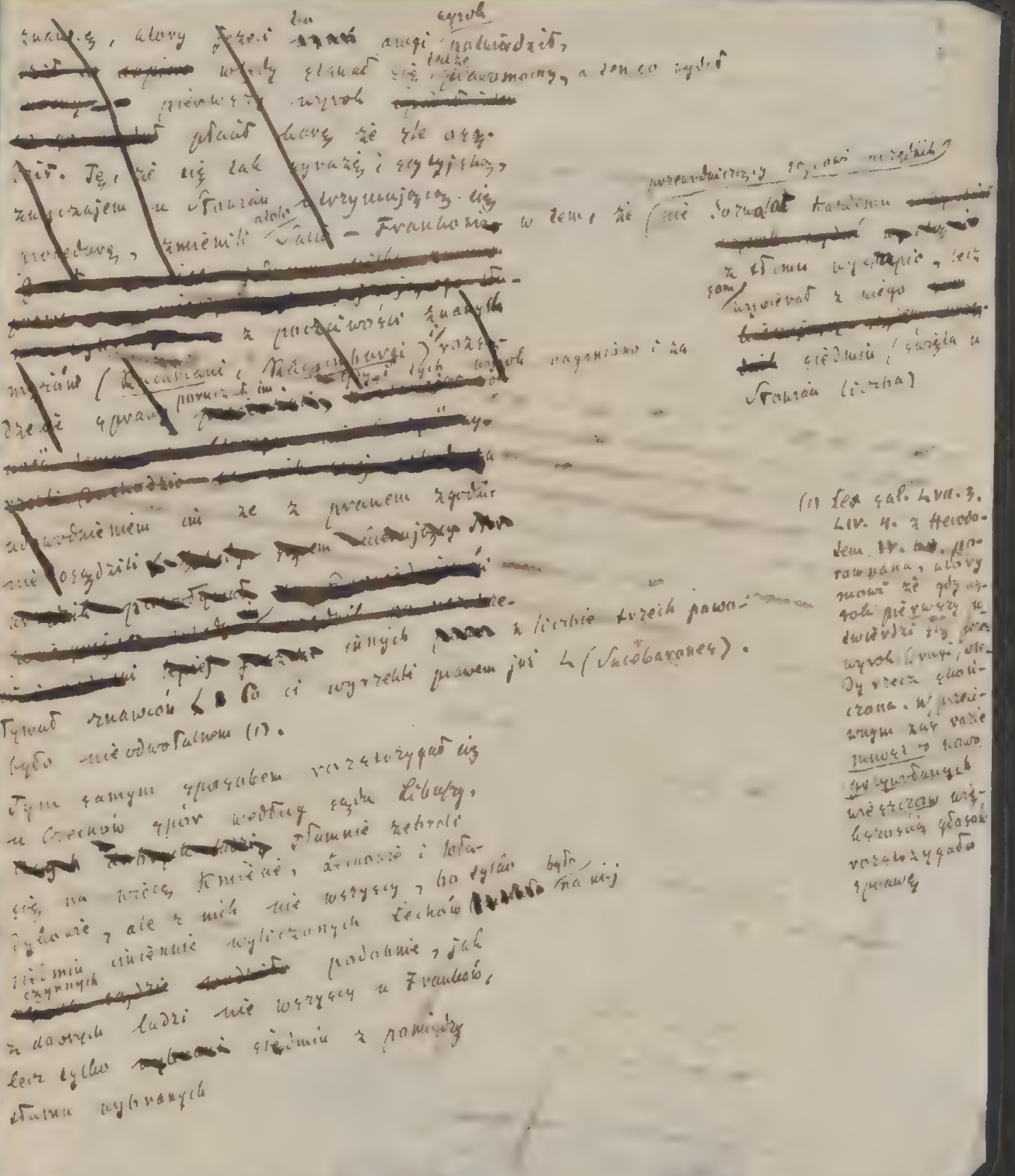

(1) Ces gal. Lvm. 3. Liv. 4. z Herodotem IV. 42. porównana, ułowy mówi że gdy wprzód przywiązy się dwiérzi się przy wyrok (wyrok) etc. Dy rzecz głowicrona. W przeciwnym zaś razie zamek się wyłamuje więc rzeczą wiadomą wszystkim głosom wprzód wyrokować

gdy

normandzkim

z innym zwyczajem wynajdy-

się od wydanego wyroku.
Wtedy swoje alokaturek

z tą atoli różnicą że u

Porz

wynajdywać prawo

normandzkich

należć. Wszelkie [illegible] wynalezione przez [illegible] nigdy się nie przedawnia chociaż się nie przedawnia [illegible] w jakim przypadku do drugiego prawa-znawcy. Udawać się [illegible] normalnie [illegible] a do [illegible] prawa udawać się [illegible] w sędziowskim [illegible] Przypuszczamy że drugi prawoznawca [illegible] sam wtedy co [illegible]

(Machmann, Machinburgi).

[illegible] należy [illegible] Jeżeli [illegible] się podjąć się tego [illegible] nie chcieli lub podjąwszy się nie mogli [illegible] z prawa odejść sprawę [illegible] władzy sędziowskiej [illegible]

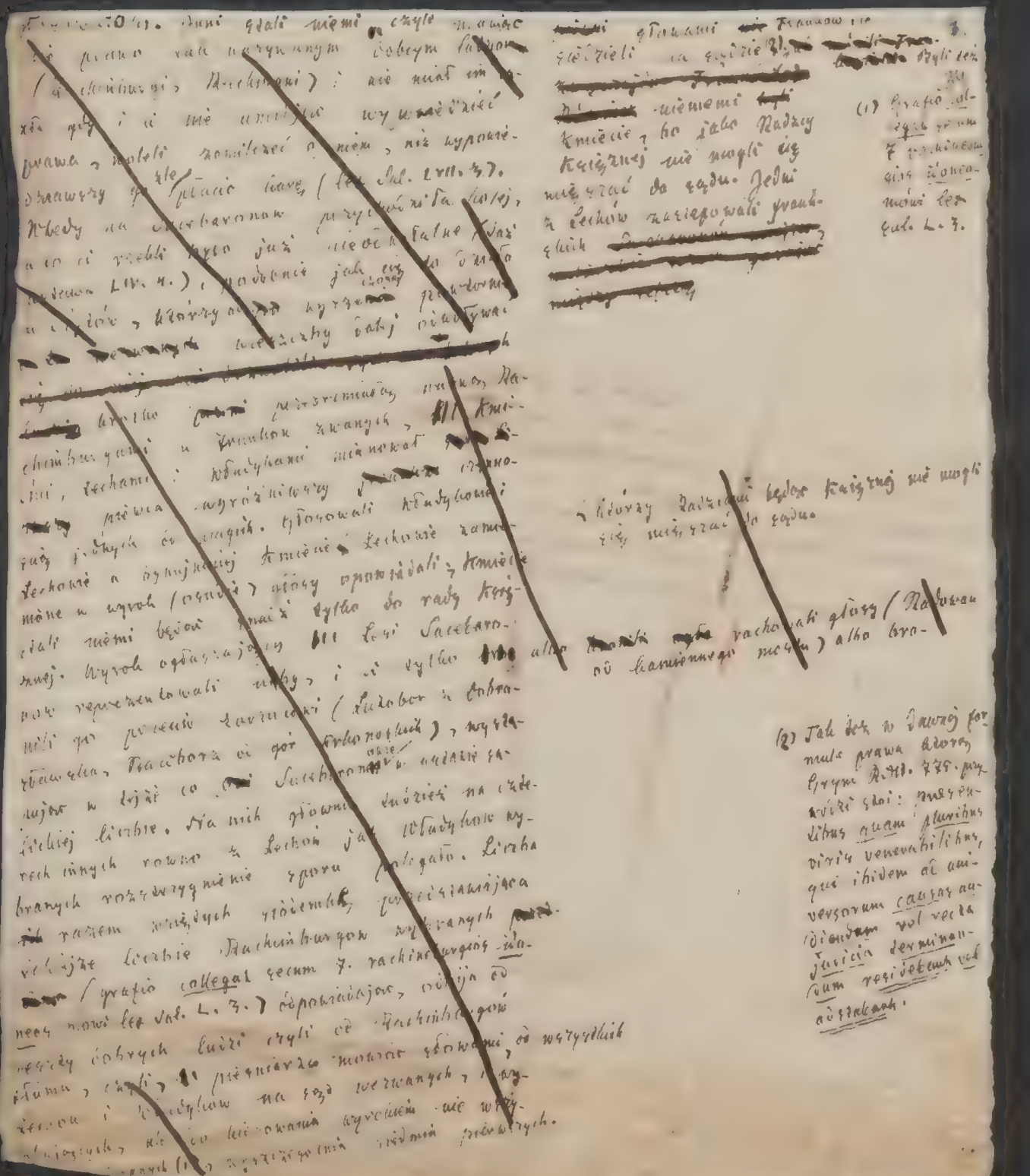

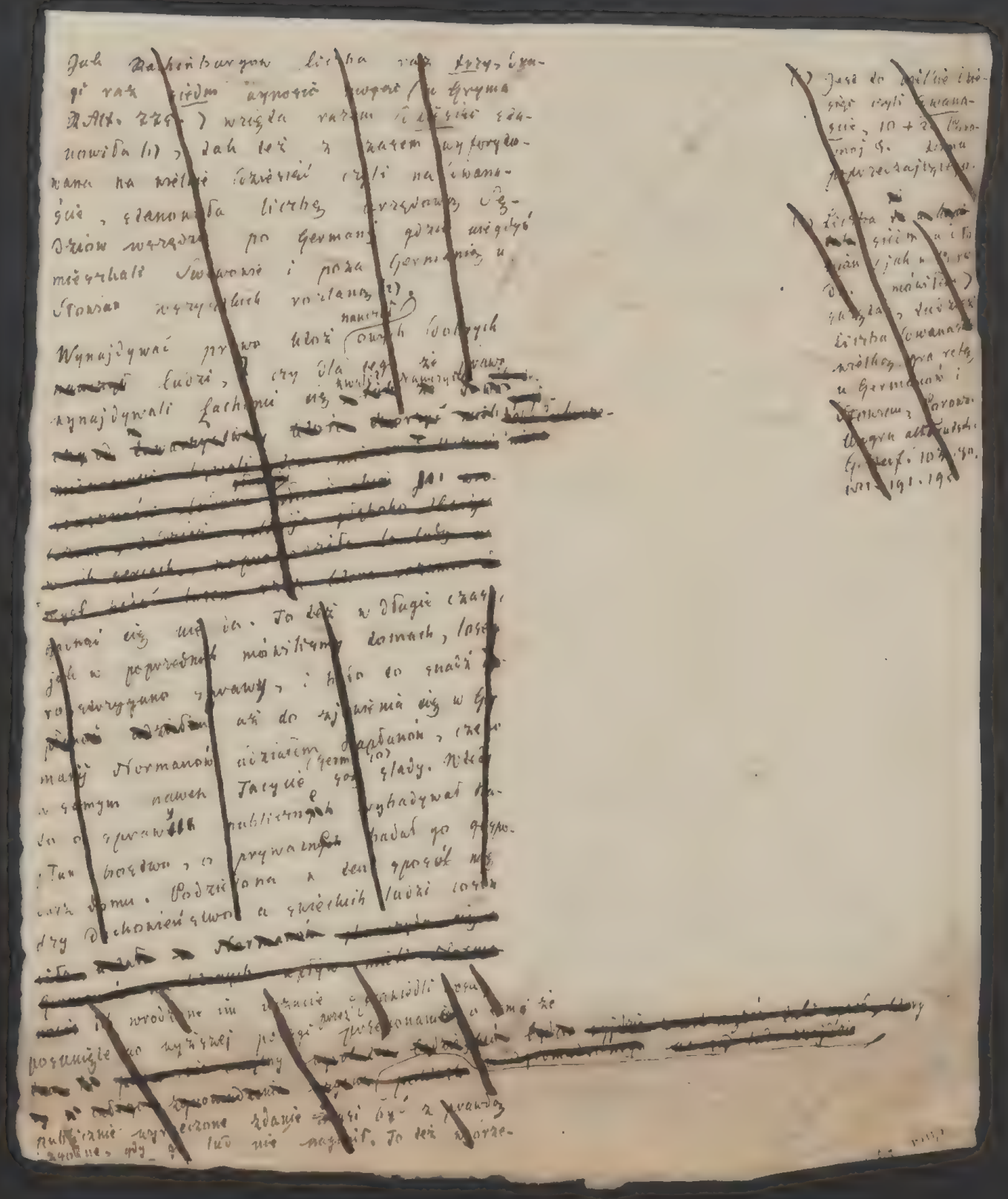

Rachinbergok miejsce, drudzy zaś zamyca
[illegible] odgrywając rolę kronikarzy wyro-
ku godnie zawzięzani [illegible] nie chcąc dopuścić
by sprawa [illegible] została
wyjaśniona ostatecznie, zwłaszcza gdy
[illegible] za prawowe zgo-
cnie [illegible] i do należytej
[illegible] Lechów Lechy (już Radzimiru za-
miennego wodza wybrali Lechy [illegible]
nad głowy) [illegible] zostali [illegible]
[illegible] Rachinbergok [illegible]
[illegible] Jako Zamkowi [illegible]
[illegible]

(Lechabor z Dobrosławska, Rachinbergok od gór Lechowskich)

[illegible]

[illegible] siedmiu albowiem, jak wyżej wspomnieliśmy, zawyrokowało [illegible]
[illegible] a trzech
zbuntowało wyrok (1).

(1) Trzech Rachinbergów [illegible] było niechcących [illegible] wydawanego [illegible] przeciwko Do wyroku, [illegible]

[illegible] Tyna ex a Bryma MAB. 775. Lechowie, Lechy.

(2) Ow [illegible] quer reg. qui [illegible] facebant [illegible] Lechowi ter [illegible] cal. III. 2.

Z [illegible] przypatrzymy się [illegible] mieszkańcom [illegible] tamtejszemu [illegible] ze wszech miar Dziejom odpowiednim. Gdzie już Słowianie [illegible] odpoczywali do [illegible] zażywania [illegible] wczasów [illegible] [illegible] [illegible]

(1) Patrz: "Carmen pro reparatione pacis inter Childebertum Chlodovei v. 593. wydany: dewersum ea ut apud quas cumque pecu intendi iam tulvacinius conquobulat, vitae incursat periculum w tomiszu z "decreto Childeberti" r. 595. w wrześniu 7 dniach "Decretio Childeberti" z r. tegoż 6. 7. u Pertzi I. 15–19.

Dziewice Westy z tawrobolnymi Cellom i Geni-
nalom rolę objaśniły bogow na ziemi nawołać
[illegible] i przez to omyłki nie po-
pełnić, że o rzeczy [illegible] przez ogień i wodę a pierwotnych Słowian nie odbywających do
pośrednictwa
[illegible] się
[illegible] [illegible] [illegible] [

dzieł ten miał na celu [illegible] się szczegółowo
z sądach przysięgłych, a bezpośrednio [illegible]
rzem z [illegible]
a [illegible] Palacki (1). Z-
wiedzeniem najchętniej uznaniu Stolenwerka
[illegible], ale [illegible] się do wątpienia [illegible]
go pisma [illegible] że [illegible]
bieżność sądów przysięgłych [illegible] w Anglii [illegible]
[illegible] się [illegible]
[illegible] że [illegible] jego
[illegible] wpadł Palacki [illegible] s.
ja Meyer domyśl. Dziś jednakże [illegible] się [illegible]
mian też [illegible] Normanów zwrotko sądów przy-
sięgłych [illegible] Takiem [illegible] wyjaśnia [illegible]
dzi się [illegible] do królewicza No-
wogrodu, nadzieje do Normandyi (we Francyi)
a stąd do Anglii przez Wilhelma zdobywcę około r. 1066.
przysądy. Mniemanie owe, [illegible] Ewersa zdá-
niem, na Ruskiej Jaroslawa opiera Prawdzie, a
[illegible] normandzkiego się tych sądów po-
chodzeniu z praw [illegible] Jaroslawowa; [illegible]
[illegible]
[illegible] dalej wnosi, że [illegible]
[illegible] uwzględnia na nie zbadanie jak z Normandyi
musiała się do Anglii [illegible] dostać. Rozważywszy to po szczególe,
[illegible] stawiając [illegible] pytania: czy sądy
przysięgłych mogły być [illegible] sądy [illegible]
normandzkie? czy je zaczęła Ruska Prawda?

[illegible] Pienier, [illegible] był przywiązany [illegible] sprawę sądów
[illegible] a przez [illegible] [illegible] jego [illegible].
Tamże z ramienia swego [illegible] sądu, gdy
[illegible] był czyn ale czynu tego nie [illegible] sprawca. Następnie [illegible] osoba pokrzywd-
[illegible]

(1) R. 1837. w Czasop. [illegible] r. 1839. w Gosch. II 1. str. 40. 41. - wyp. r. 1848. z Dejiny I c. str. 319. 37

(2) Das englische Geschworenengericht Leipzig 1852. z Dwóch Comment. [illegible] I. str. 33 nastp.

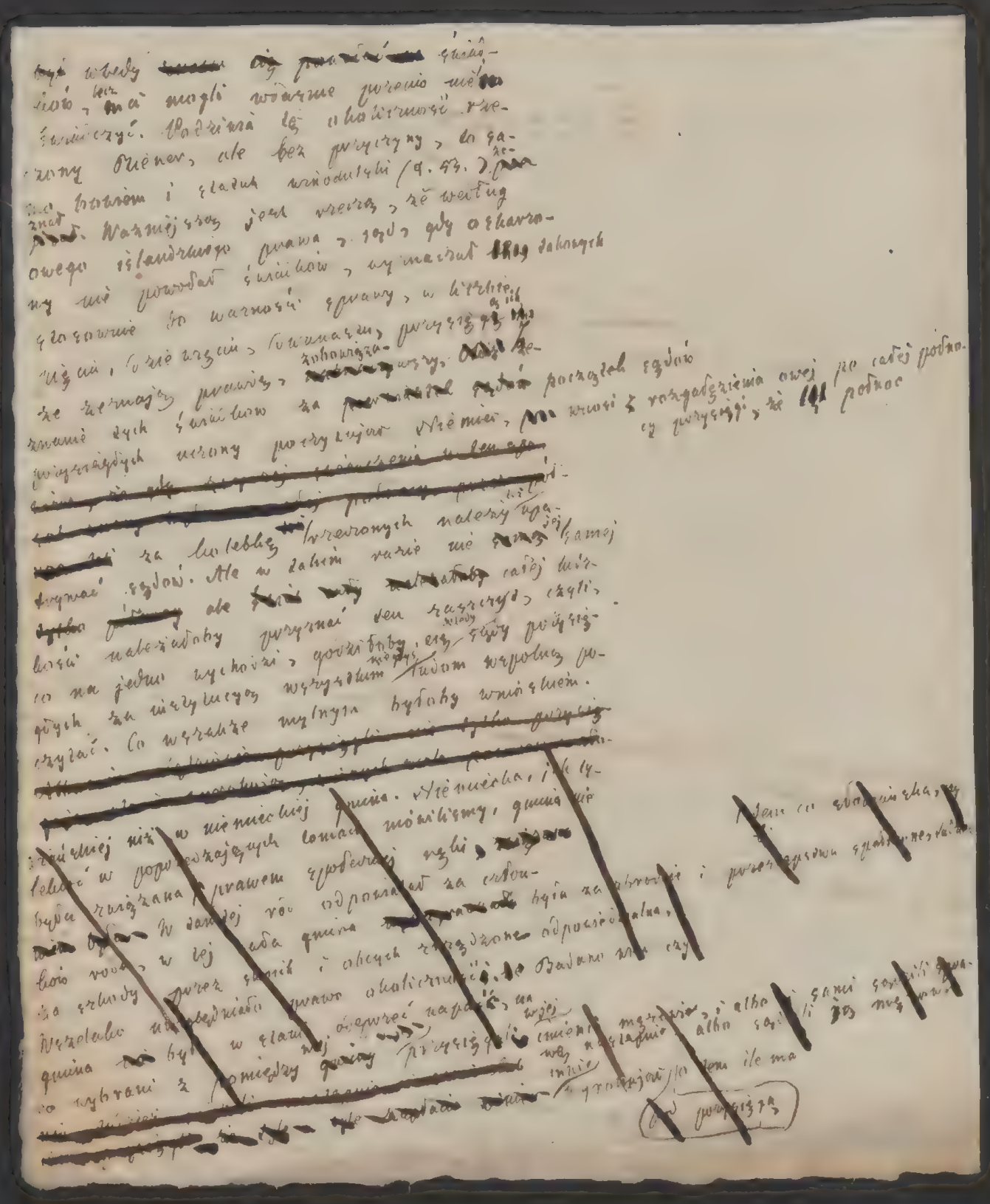

Nie o to bowiem idzie czy na gruncie nowego
lub, lecz czy materiał, i w jakiem przypadku
świadczyć [illegible] przeciwstawiał za pomocą przysięgi
przez członków swych sprzeciwiony
twierdzeń, że obcy jakiś zwłoczek a nie rzeczy
nych [illegible] przeciwstawiał, był od
dalszych zagadnień wolny. [illegible]
[illegible] za wszelkie w obrębie swych granic
sprzeciwione przeciwstawienia, [illegible]
obcych luźni bowiem [illegible] że przez
nie była w stanie zaradzić
przewagę ilości za swoich [illegible]
co wolą [illegible] mego z nich wybrać
[illegible] dowodu
wzięcia nie mogły
[illegible] wyrokowali, ile [illegible]
[illegible] mężowie świadczyli ale nie sędzili,
sędziowie sędziowie i wyrokowali. Co-
waż sąd siedzi istnienia sprzecznej rzeczy a
[illegible] panowaniu zamiast wil-
[illegible] przysięgi należy
do, że [illegible]
już wtedy istniały zamiast i sądy przysięgłych,
czyli że wybrani z osady mężowie wyrokowali
[illegible] przysięgą o tem, ile, bądź nowo-

[illegible] pod przysięgą

[illegible] przeciwstawienia [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

mocno władza miary sądy przysięgłych [illegible] wielkie znaczenie. To też i w Europie samej gdzie z przyczyny feudalizmu i zwyczaju wpływ przeciwnej okoliczności tych sądów powstrzymał [illegible] wszędzie [illegible] Ty. O ile w krajach przeciwnych [illegible] i prawosądu, a tyle w Anglii dawnemu i międzynarodowi odznaczają się [illegible] władza sądowa, nie wiązała nam przeszkody zajęć sądów przysięgłych, a do przeciwnie ujrzała [illegible] i konieczność przywrócić je. To też zdarzyło się na całe sądownictwa angielskiego dwuwiekowe [illegible] przez uprzywilejowane [illegible] sądy (curia regis) otrzymało obumarłe [illegible] (homagia voluntaria), [illegible] powołując [illegible] na sądy [illegible] wieku XII. świadków za nie przeciwnie [illegible] ewem [illegible] do sądu przysięgłych [illegible] [illegible] (assisa [illegible]. Wiek XIV. ujrzał [illegible] wery je rozszerzyło na dobre i nigdy [illegible] [illegible], zdawali się odtąd dla Europy wzorem do utworzenia sądów przysięgłych, i jest im dotąd. O źródle z którego one wypłynęły świat zapomniał zupełnie.

Drugie pytanie, czy sądy przysięgłych [illegible] Anglii Francji i krajów [illegible] [illegible] wzdłuż, że w niej nic o [illegible] nie stoi. W jednym z jej rękopisów znalazł Ewers [illegible] lecz o sądzie XII. mężów (1). Lecz [illegible] nie przyjęta jej [illegible] i w [illegible] [illegible] nie [illegible] [illegible] sądów przysięgłych nie przeszkadza, które w [illegible] [illegible] i pskowskiej [illegible] rozszerzyło

od będących pod ów czas w użyciu [illegible] sądów [illegible] [illegible] XIV.

(1) Ewers Das älteste R. der Russ. 285. 300.

chni, równie jak istnieć musiały nierówny rankiem
ludem, [illegible] w trosce monarchicznego miały one o dyle
[illegible] żywiciele, [illegible] i czynsz dochodu dla skarbu. Powiewał dochód ten dał się i na ci-
[illegible] rzej nie kanienie przez rze-
[illegible] chome sądy ornacronej drobne
[illegible] wyjątkowe, wtedy Ruska Prawda
[illegible] dlaczego [illegible] dowiedz o

[illegible] sprawach (opinia ciężka ciężka dla Księcia)

i wtedy (zakaz zjazdu ciężka [illegible] narodowych) nie
dopuszczała się [illegible] przeciętnych sądy.

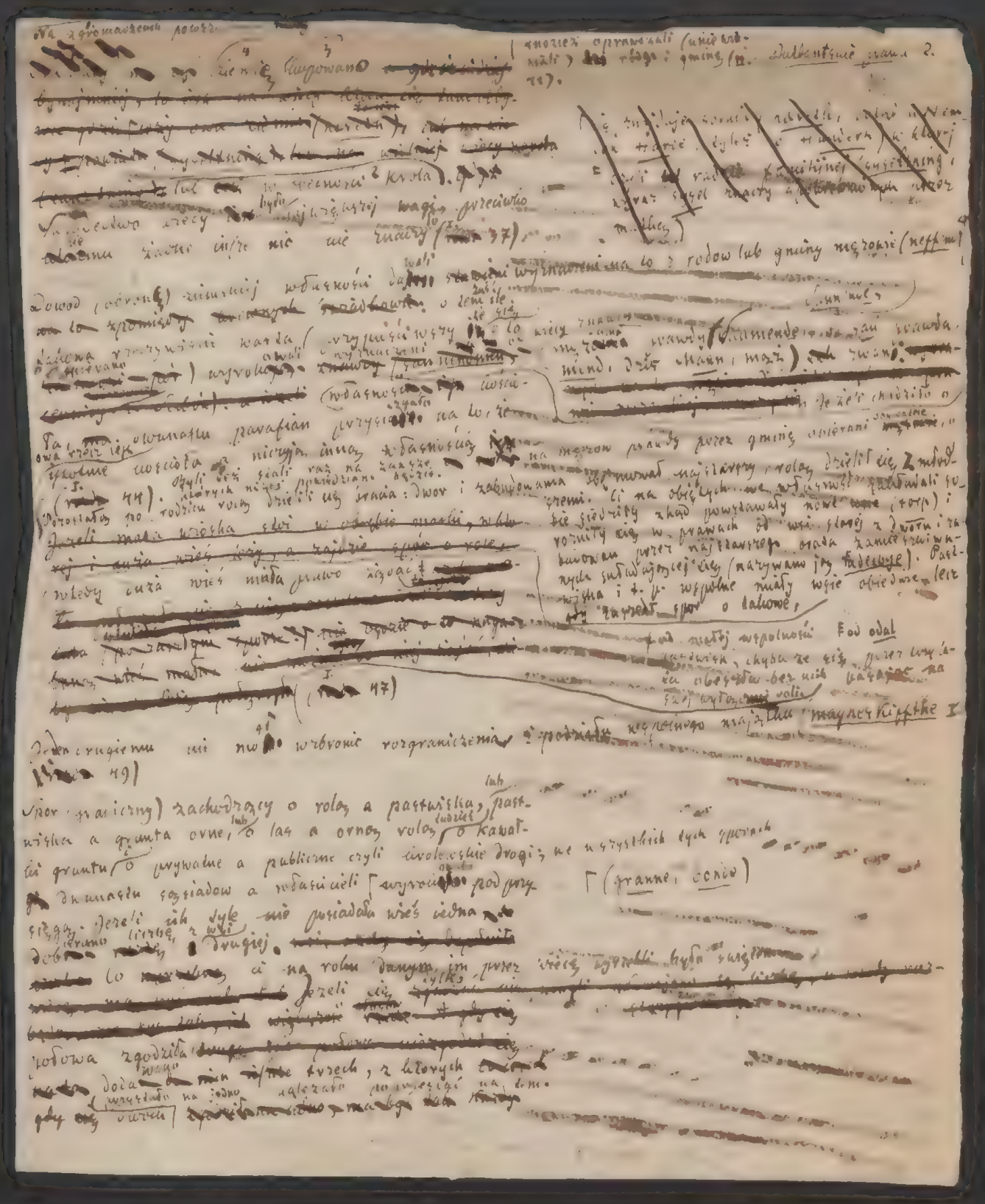

Mieszaniec wsi [illegible] przez trzy lata spełniwszy
używał spolnej własności, a używał jej nadal
bez żadnej przeszkody (Ziemia 52).

[illegible]

Kto [illegible] z licem, który nie [illegible]
w stanie wskazać [illegible] tego ma zapowiedzieć nie może
go wiązać, chyba że wskazany [illegible] lica zapowiedzieć.

Jeżeli udowodnić może, iż publicznie kupił
na rynku, wtedy oprawi się prawdziwemi xii.
mężów od zarzutu [illegible]

[illegible]

sprawiedliwości na-
rzywa [illegible] (II. 93.)

Kto mimo woli własciciela rzeczy na jego
łonie, płacić mu za to trzy grzywny (marki).
Jeżeli zaś [illegible] dalej jak
był wezwanem [illegible], zadacić za każdy odległość
(bymark) po [illegible] denary. Nadto [illegible]
w dalszą [illegible] go wziąć stanie [illegible] gdy [illegible]
ny i porbawiony [illegible] lub wrócił do domu schwy-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Nieżelalw użyczony koń na wrocie bez żadnej
słuszy. Cowinny o to co cię w stowarzyszeniu
vorziadach vzelki uniewinnić się musi przy-
sięgą xii. mężow. Ale gdy cię nie będzie bro-
nił, ani cię przysiądą nie uniewinnią i owprem
corwoli skazai cię na rotu (truing), na ten czas
za wszystko wyrej wymienione uczynkey ciany
nie powinnie nad sześć grzywien, w sądzie
dla właściciela, w sądzie dla wioła [illegible]
ziemi wiecznej (I. rozd. 54. Porown. Sup. Dr. ?).

Mieszkańcom hyło [illegible] żyć we społności niezgromadzonej (I. 10. 12.). Niedoszłych [illegible]
[illegible] rodzina.

Wyzwolonych (wolnych) [illegible] nie wolno było
[illegible] na wyższy obwiat uczciwy i hardy z [illegible] gromady nigdy wprowadzić się o to. że wasz wydawało i społności woli (I. 51).

[illegible]

Nie wolno [illegible] przymusić sąsiada aby się wspólna
podzielił własności (I. [illegible] 54).

[illegible] największa [illegible] [illegible] studzienna, [illegible] [illegible] [illegible]

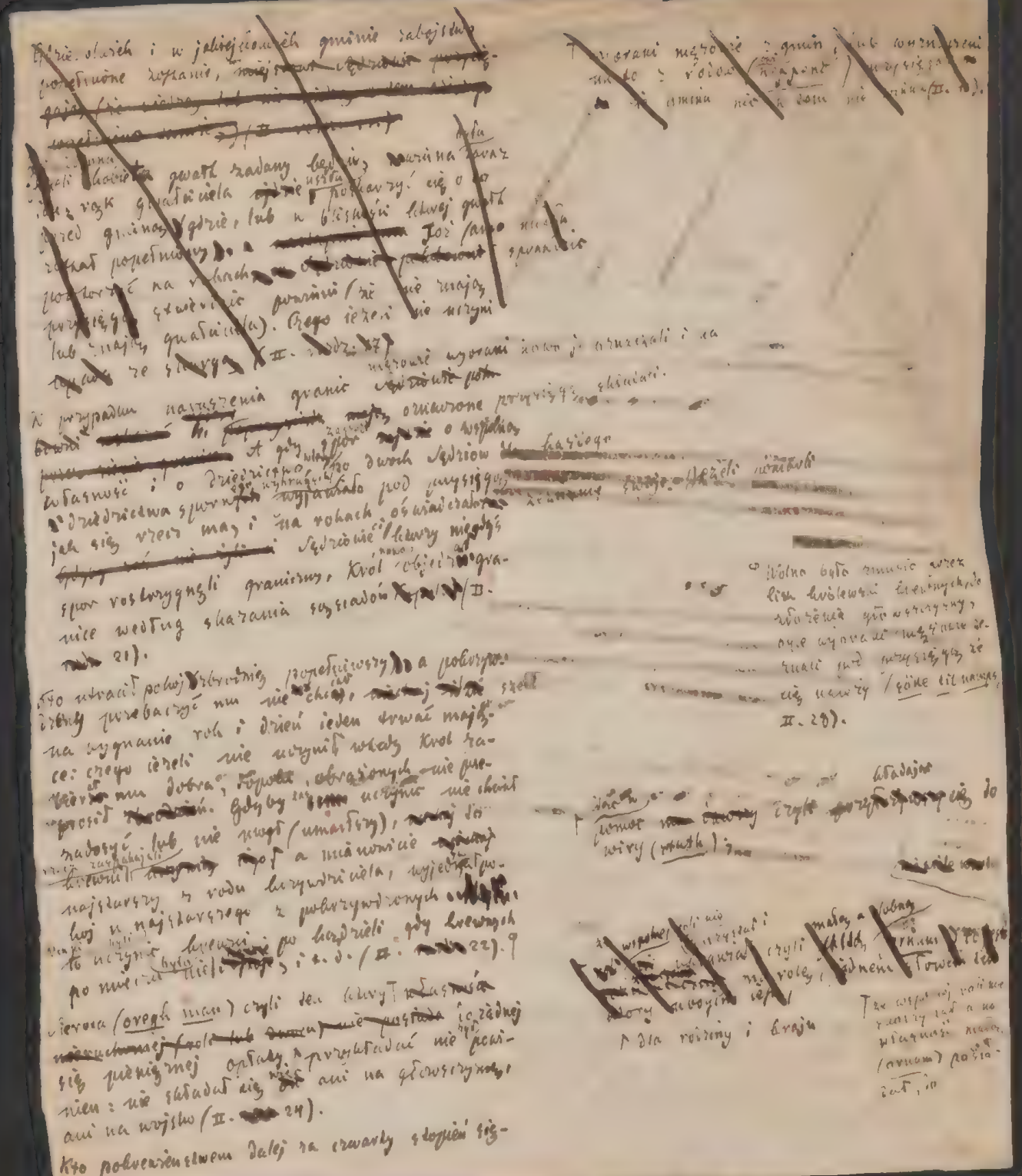

rad przyklądał się do głowizny o tyle tylko o ile sam chciał (II. [illegible] 26)

[redacted]

Rozumiano przez rozbój (Rewarky) napad na cudzy dom [redacted] gdy kto bawiąc w cudzym domu wszczęłby [redacted] w złości poprzednie przestępstwo [redacted]. Wyrzekało gdy [redacted] gospodarza niewinnie, lub córkę jego albo żonę wprowadził z sobą, to i wtedy [redacted] rozbój (II. [redacted] 30).

Przez dom rozumie się wyraźnie zamknięcie człowieka przez nie oraz majątek jego ruchomy mieszczący do namiotu [redacted] lub łodzi w której przestają (II. [redacted] 32).

Zwłaszcza nowowalniał różnorodny przez zdawienie człeka świadków z jej gminy (Kroth) wreszcie gdzie popełniono rozbój [redacted] zbrodnię na rolach poprzysiędzi mieli [redacted], gdyż inaczej wolno [redacted] rozbójników odprzysiądz się przez swoich krewnych (II. [redacted] 34)

Zbrodnia (raan) popełniał, kto kosił cudzą łąkę (II. [redacted] 40), lub [redacted] na cudzym [redacted] (II. [redacted] 72), lub zasiew powyrywał z korzeniem krowy przez obcego zrobiony winard na swoim gruncie (II. [redacted] 73).

Szkoda wojskowa [redacted] odbywała się, stosownie do objętości jej podejmowała się z urzędnym lub miejscowym [redacted] ilo posiadał rolę orkowy grzywny warujących służyć [redacted] wojskowej nix ci którzy jak w niniejszej mają [redacted] objętości: kto na cudzym za opłatą siedział (colonus) przyjął

T i zgwałcenie [redacted] F (raan), [redacted] nowalni świadków. Nie było zaś rozbojem

T (Kaeffa, należenie do kupca, kupny)

dał się do więzów [illegible] gdy rzadcy [illegible] (III. [illegible] 12. 13).

Ciężary gwałtem [illegible] z dymów; chociażby więc kto [illegible] wsi oraz, gdy [illegible] z jednej strony [illegible] czad ciężki zbożu, i w jednym mieszkał domu, płacił mniej, czyli mniej przykładał się do ciężarów publicznych od tego, który miał [illegible] budynków, a dyler co ów roli (III. [illegible] 16)

Też samo rozumiano o braniach [illegible] wspólnie gdy w jednem mieszkają ogniu: ci sami [illegible] płacili, więcej [illegible] gdy podrzeliwszy się majątkiem, nie [illegible] (III. [illegible] 19)

Kto w nocy zżynał zboże cudze, lub ciągle znosił do siebie, złodziejem [illegible]. Złodzieja gdy [illegible] się snop zboża z pola i spalono na miejscu złodziejem nie był. [illegible] (ten bowiem [illegible] gdyby ów snopek nie spalił go, wziął z sobą) (III. [illegible] 47)

Zwanie koni, bydła i t. p. nazywało się złapaniny, zwrodzą. Złodziej [illegible] dlo [illegible] zwrócić [illegible] spalił [illegible] ludzi [illegible] gdy czynił szkodę z mniejszej ilości koni, bydła i t. p. (III. [illegible] 49)

Sędziny, tj. gody, które [illegible] na gwoździ [illegible] wsi, winien gruntach [illegible] (III. [illegible] 55.)

Gdy [illegible] według [illegible] gdzie i kiedy [illegible] (III. [illegible] 57)

[illegible] woda, przybyła [illegible] do brzegu, a nikt nie ubiegał się za nią [illegible] (wskutek jakiej rzeki [illegible] swoich [illegible] (III. [illegible] 61)

Kroka [illegible] pola, czyli [illegible] na polach chwały i chwały [illegible] (III. [illegible] 63).

Zabicie czyste mieniącym prawu własnemu [illegible] obrzęd [illegible] mijam, [illegible] uwagę czytelnika, iż i z orgii które do [illegible] się, mniej [illegible] bne, najwarmijsze dyllu przynależem.

dał się do więzów [illegible] gdy rzadcy [illegible] (III. [illegible] 12. 13).

[illegible] nie płacił cyle

Ciężary gwałtem [illegible] z dymów; chociażby więc kto [illegible] wsi oraz, gdy [illegible] z jednej strony [illegible] czad ciężki zbożu, i w jednym mieszkał domu, płacił mniej, czyli mniej przykładał się do ciężarów publicznych od tego, który miał [illegible] budynków, a dyler co ów roli (III. [illegible] 16)

[illegible] przez siebie nie zajmowanych

Też samo rozumiano o braniach [illegible] wspólnie gdy w jednem mieszkają ogniu: ci sami [illegible] płacili, więcej [illegible] gdy podrzeliwszy się majątkiem, nie [illegible] (III. [illegible] 19)

osobno

Kto w nocy zżynał zboże cudze, lub ciągle znosił do siebie, złodziejem [illegible]. Złodzieja gdy [illegible] się snop zboża z pola i spalono na miejscu złodziejem nie był. [illegible] (ten bowiem [illegible] gdyby ów snopek nie spalił go, wziął z sobą) (III. [illegible] 47)

Zwanie koni, bydła i t. p. nazywało się złapaniny, zwrodzą. Złodziej [illegible] dlo [illegible] zwrócić [illegible] spalił [illegible] ludzi [illegible] gdy czynił szkodę z mniejszej ilości koni, bydła i t. p. (III. [illegible] 49)

[illegible] mię (zwłaszcza [illegible] zwłaszcza [illegible] dej liczby)

Sędziny, tj. gody, które [illegible] na gwoździ [illegible] wsi, winien gruntach [illegible] (III. [illegible] 55.)

popełniał jej

[illegible] wsi [illegible] według [illegible] gdzie i kiedy [illegible] (III. [illegible] 57)

[illegible] woda, przybyła [illegible] do brzegu, a nikt nie ubiegał się za nią [illegible] (wskutek jakiej rzeki [illegible] swoich [illegible] (III. [illegible] 61)

[illegible] pola, czyli [illegible] na polach chwały i chwały [illegible] (III. [illegible] 63).

[illegible] nagły, [illegible] zdarza się szkoda przez [illegible] zwierzęta [illegible]

[illegible] należało [illegible] palić według przepisu prawa

[illegible] zabijając na [illegible] uwagę, zabobonica, [illegible] [illegible] o której [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] że mi nie potrzeba [illegible] zebrać pisane i
[illegible] zwyczaj-
jakie za nas co nas ludu prawdziwie
[illegible] prawa, uczciwościom ogłaszanie
[illegible] duchownych [illegible] a skrzętnie
[illegible] tomu [illegible] nie długo znajdę. I nie żałobom się
[illegible] uczę, [illegible] Albowiem w krótce
[illegible] dostać mogę
[illegible] o zwyczajach prawach ludu polskiego (1),
[illegible] a za nią przyczyna mi za pośrednictwem
[illegible] prawach na podanie o parafiach,
jakie dotąd dwa razy w gubernii Lijowskiej
[illegible] w gubernii Nowogrodzkiej
[illegible] (2).
[illegible] ale [illegible] pożyteczne
[illegible] poprosz [illegible] nasze
[illegible] uczone
[illegible] że jak [illegible] mi
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

(1) Dał mi ją szanowny nasz wieszcz Wincenty Pol, z którego ksiąg wiadomy już w Piśmiennictwie I. Bratuszek, żywię go [illegible]

(2) Porównaj w zwłaszcza Komiss. archeograficznej Lijowskiej (tom II. r. 1853.) rozprawę p. Jaroszewskiego, i artykuł bezimiennego o Objeżdżaniu parafialnych [illegible] (oddział Etnografii) [illegible]

9) uniesprzony.

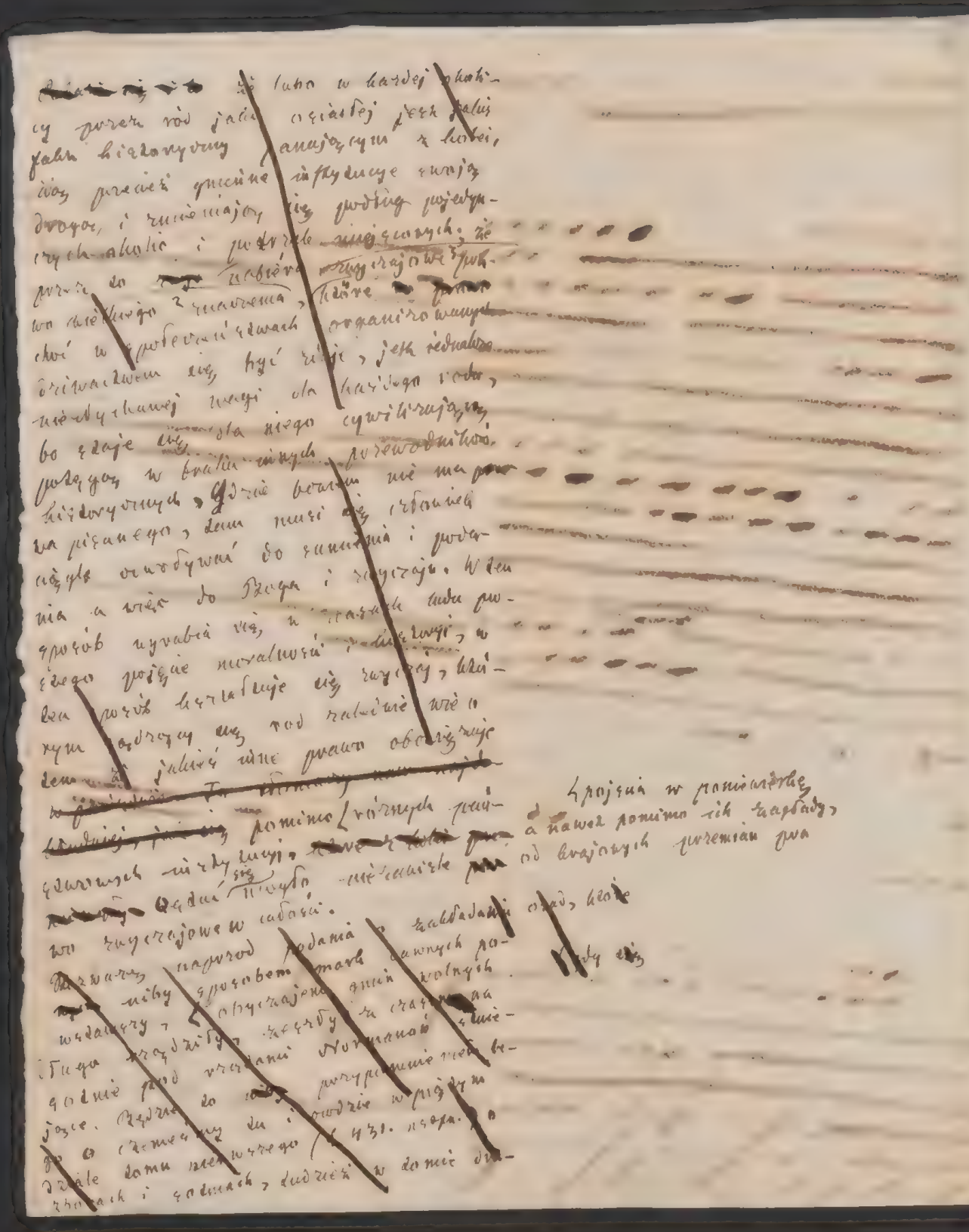

W Rusi też i w Rossji odbywają się zbiory "gromady" nazywane [illegible] na których wiele ważnych wiadomości (w chersońskiej guberni prawiedni, rządzca), na które zaś przybywają ale zadnich [illegible] ważnych wiadomości [illegible] nazwisko głosi sołtys "Burmistrzem" nazywany powszechnie. Obok niego i starca są [illegible] gromadzcy [illegible] gminy (mir) [illegible] na rok jeden przez sąsiadami dwory. Burmistrza wiedzący przez dwor, i może przeszedł zyskać [illegible] z urzędu: Starca ugawa się ilekroć gromada zechce. [illegible] "pana gromadzkie" (dak nazywają na wieś) przychodzą w tym celu wolno przybyć i wieczorem, w się jednak zdarza rzadko. [illegible] 96 8 368

dowiedzą się naprzód Starca lub Burmistrz, obok nich w porządku starszeństwa lat zasiadają przybyli gromadzcy. Po zajęciu gromady głos naprzód starsi, następnie młodsi: z drugich rzadko [illegible] mniej [illegible] lat najczęściej [illegible] mowę. Po rozprawach głosowanie następuje, które jeżeli przeważna większość [illegible] się odbywa przez [illegible] głosem [illegible] obecnych bliskie w niższej gubernii, rozbiera się na wszelkie gromady na zdziały/[illegible], jaki rozróżnia? go środka na [illegible] nie ma, [illegible] rozstrzyga los zwykle.

Zagadnienia [illegible] rozszerzenia, Towar znaczy [illegible] bydło, naczynie wszelki przedmiot handlu. celem zaszkodzenia sobie takiego towaru a naczynie spieniężenia go, zbierali się między sobą czyli z-dowarzyszali gdzie, w czem za rozwinięciem się rolnictwa naśladowali ich oracze, stworzone dla [illegible] zwane dłuki (od czasow dłubać pulsare), które [illegible] w Polsce [illegible] zyskały dwojakie znaczenie. Niegdyś [illegible] podobnie jak u Rusi [illegible] obsiadające polnik [illegible] przyjaciół [illegible] zapraszali do pracy, przyrzekając im za to wyprawić uczty. [illegible] (za czasów z pierwszej [illegible] [illegible] [illegible] schodzili się w bliskie celu [illegible] [illegible] [illegible]

uma[nia]ć z trogalszym, że [illegible] podaw[s]zy pola obrabiał mu Darmo a Drugą podawszy dla siebie; Ieżeli, że ich mu będzie wystrzymywał, niemowiąc ieżeli żołnierz na dworcu, a w czasie niewodzenia na czwarty i t. d. groszek; Ieżeli wernie na nagrodę swoiey wynalazcowego zbawienia, albo [illegible] [illegible] orli i t. p.

§ 707. Mówiliśmy dotąd o rodzie pod względem publicznego prawa; teraz [illegible] spojrzymy nań z zakresu prywatnego prawa.

§. [illegible] [illegible]. W cywilizowanych narodach najstarszym jest dawny skład rodzin słowiańskich, w rzeźnich jest on rzadkością. Tam albowiem żyje cała rodzina w majątkowej wspólności, pod zwierzchnictwem jednego, zwykle najstarszego z braci, a obok rodziny jest czeladź (najemnicy), która gospodarzy i gospodyni czynami i radami nazywa, czeladź pod opieką ojca na wzajem, gospodynię swą miłością matki. Czeladź nie przeszkadza ojcu z nim przed rodziną występować, że jest jej władzą, owszem rodzinę całego domu nazywa Bogu, co ojciec przed Bogiem a Bogiem przed rodziną występuje. Tu dzieci większej gospodarzy jak [illegible] wspólnej narady z rodziną, i jeżeli w czem przewinią do kary go ojca, a na wrzajem karze on ich gdy się przeciwko ojcu zaprze. Samowładztwo więc rodzinę [illegible] gospodarza cechuje [illegible] jakim bywa przed Sądami i stanowieniami [illegible], a przeciwnie spokojność praw w ruchliwem społeczeństwie rodzie wskazuje na [illegible] samodzielność rodziny.

† Tu dzieci [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [

śmierci ojca rodziny; dem tradycji oddzielam
nie zrekajszych ceremonii z zynowcami.
Chyba gdy wielka bieda dokucza, i gdy
ostatnie trzeba pomóc za zarazem
za zgodą rodzina, nie dzieli się wtedy
najczęściej i nie czeka z pomocą.
Wreszcie w Rosyi [illegible] nawet za życia ojca, lubo
[illegible] rzadko, nie ma miej-
sca. Gdy zaś nadarzy się, to zaraz po oże-
nieniu się jednego dzieci z braci [illegible] następuje
[illegible] jeszcze znaczenie [illegible] odrzeczenie się
rodziny. Do owego jakiego zakresu
wie (łac. Lt. De eum qui se parentella
dolleve vult), a w rzeczy nie zna
w formie, podobny. Napełniają garniec
przed obrazami święty, i kładą
na nim kochanek chleba przypa-
ny solą. Chodzi się cała rodzina.
Ojciec wydzielanemu czynności daje
chleb i sól i gałązkę drzewa (w
zimie świerkową, w lecie dębową) : chleb
[illegible] rodziny się odrzekający : chleb
i sól jako zadatek trzymają, gałązkę
jako zadatek bogactwa (ażeby się by-
dło [illegible] drzewo wydzielonemu). [illegible] w trzecie nowe
[illegible] się [illegible] [illegible]
majątku nowego gospodarza dalej jak
się pożegnawszy. Przy wydzie-
laniu mówi ojciec: "błogosławię się wam
gospodarzu chlebem i solą, dudnieś dwo-
je trzeci; dawaj się chodzić, chorować i
zdrowym bywać." Potem syn z matronką
i wnukami trzymanemi rodzicom oddaje

[illegible] nad swą głową

[illegible] Obrzędek ten powtarza się [illegible] [illegible]

7. Pogląd na adat czyli zwyczajowe ludów kaukazkich prawo.

§. 109. Wiele zwłaszcza kaukazkich bestyi ludzkich, przeważnie gladyatorskiego i ghandy nawykłego prawa, według mojego mniemania, zakorzenionemi zwyczajami, rozważyłem pilnie co o nich pismo pervodyczne w Tyflisie drukiem ogłoszone (1) zdradzieć a zwłaszcza w Dagestanu wracającym w Bibliotece warszawskiej udzielili (2), lub co zaczęli spisać dla nie umyślnie (3); ale rozważywszy to wszystko, nie znalazłem w nim rzeczonych pismach czego żądałem. Zdhorzem nie upewniłem się z nich o mniemaniu i powziąłem, że zwyczaje prawne, [illegible] (w) innych częściach [illegible] gdy przez Kaukaz nad Dunaj i Skandynawij przeszły, a zdawało ponad Kaukazem i Kaukazu rozpościerały się, zwłaszcza w prawa germańskiego [illegible] Słowiańskie, Kaukazu i Krymu [illegible] zwyczaj

4 do wiadomości podaję publicznej.

† z historycznych [illegible]

[illegible] zaczęły się znosić z niejscowemi

[illegible] zdawało się [illegible] Kaukazu wyższym

[illegible] zdumiejącemi licznymi zwyczajami. Odem nie przeświadczywszy się z pism rzeczonych, zabrałem [illegible] rzeczone pismo, który

[illegible] zaduchy że się nie myliły przeczytawszy

(1) Patrz pisma Kaukaz z roku 1853. numera 91. 92. 93.

[illegible] z przyczyny

(2) Odebrałem przez [illegible] (p. Sarzyńskiego) [illegible] do nie II. 225. 58 [illegible] nazpm. [illegible] III. 522. IV. 784. [illegible]

[illegible] znaczone, z kilkunastu [illegible] rzeczonych, umieszczone [illegible]

(3) Jakowy wygotował dla mnie p. Makowski Gwiatowski z Mazowa, zgoła składam na publiczne dzięki

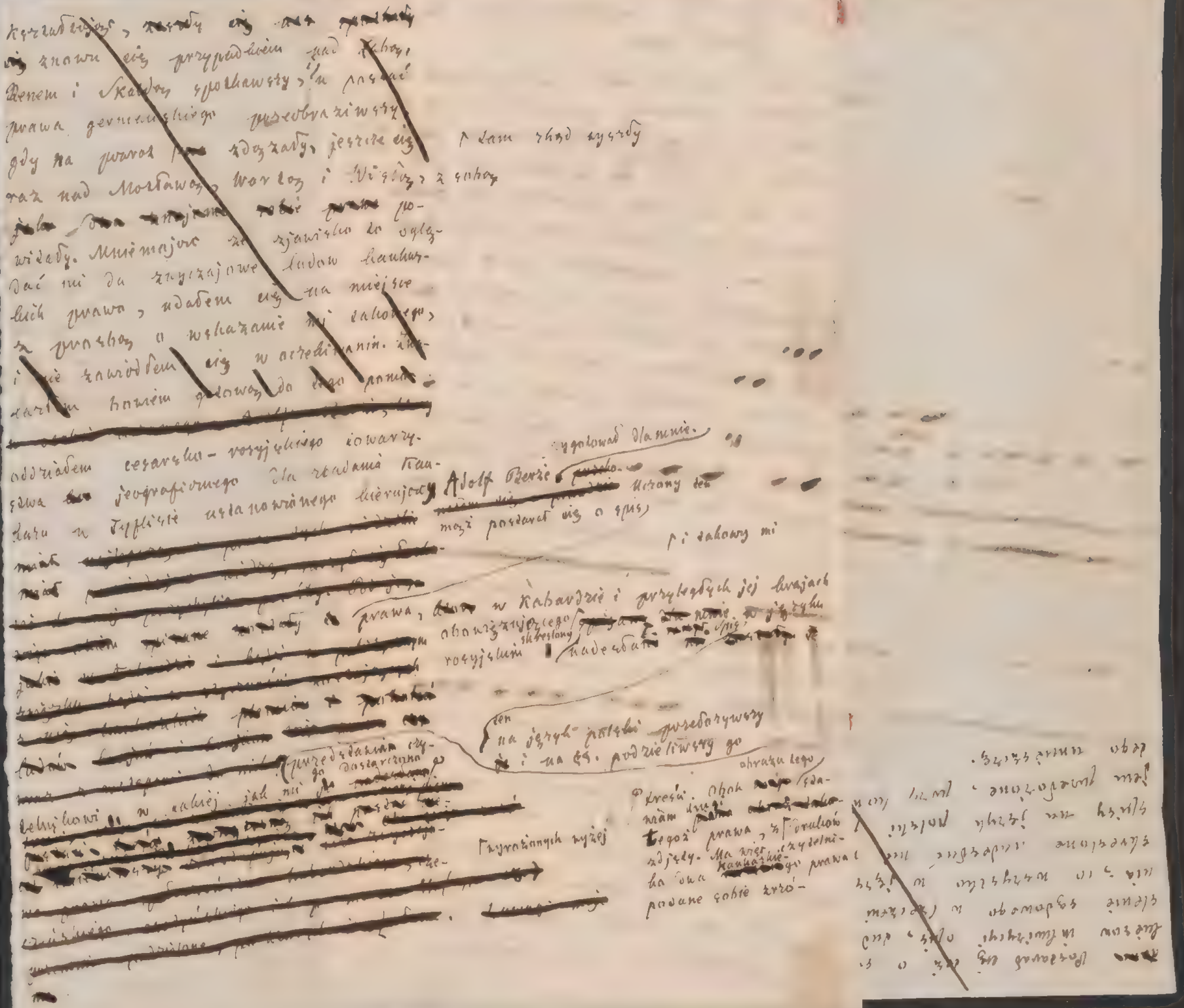

dla, wzajemnie się dopełniają.

Adat zwrócił p. Bernie dostatecznie na ostre rozbieżności (§. 310–18). Co wstępie do praw kabardy ci [illegible] je zwanionym (§. 310) idzie [illegible] (§. 310), po niem czynnie nic nie są [illegible] Następuje nowy r. 1007. czyli [illegible] (§. 313), po nim idzie przywileje Uzdeniów [illegible] dla wszystkich kabardy, [illegible] (§. 316). Wymienia [illegible] (§. 318.). [illegible] Hewodza (IV. 22) [illegible] się dobrze wyraził o nich [illegible] zdaje [illegible] z Tatarskiego [illegible] z językiem których są jest bardzo [illegible] a których nazwe-

[illegible] rozwiązuje się wcale

[illegible] jednakże pytanie, jak [illegible] napotykamy to do czasu [illegible] że ani [illegible] ami nawet [illegible] trzeciane

[illegible] ber mi [illegible] o nich, a osobliwie też o zagadnionych

[illegible] pewnego pokrewieństwa; a tłumaczem ludy [illegible] niektórych z tych ludów [illegible] nie jest zupełnie poprawne gwarą [illegible] głoszą [illegible] Chazarii [illegible] że od Chazarów, lub nawet od [illegible] pochodzą [illegible] Tatarskie to jest turecko- [illegible] (nie mongolskie) [illegible]

[illegible] plemiona nie są pierwotnemi [illegible] powstawemi [illegible] widać nie tak

(Kaukazu mieszkańcami)

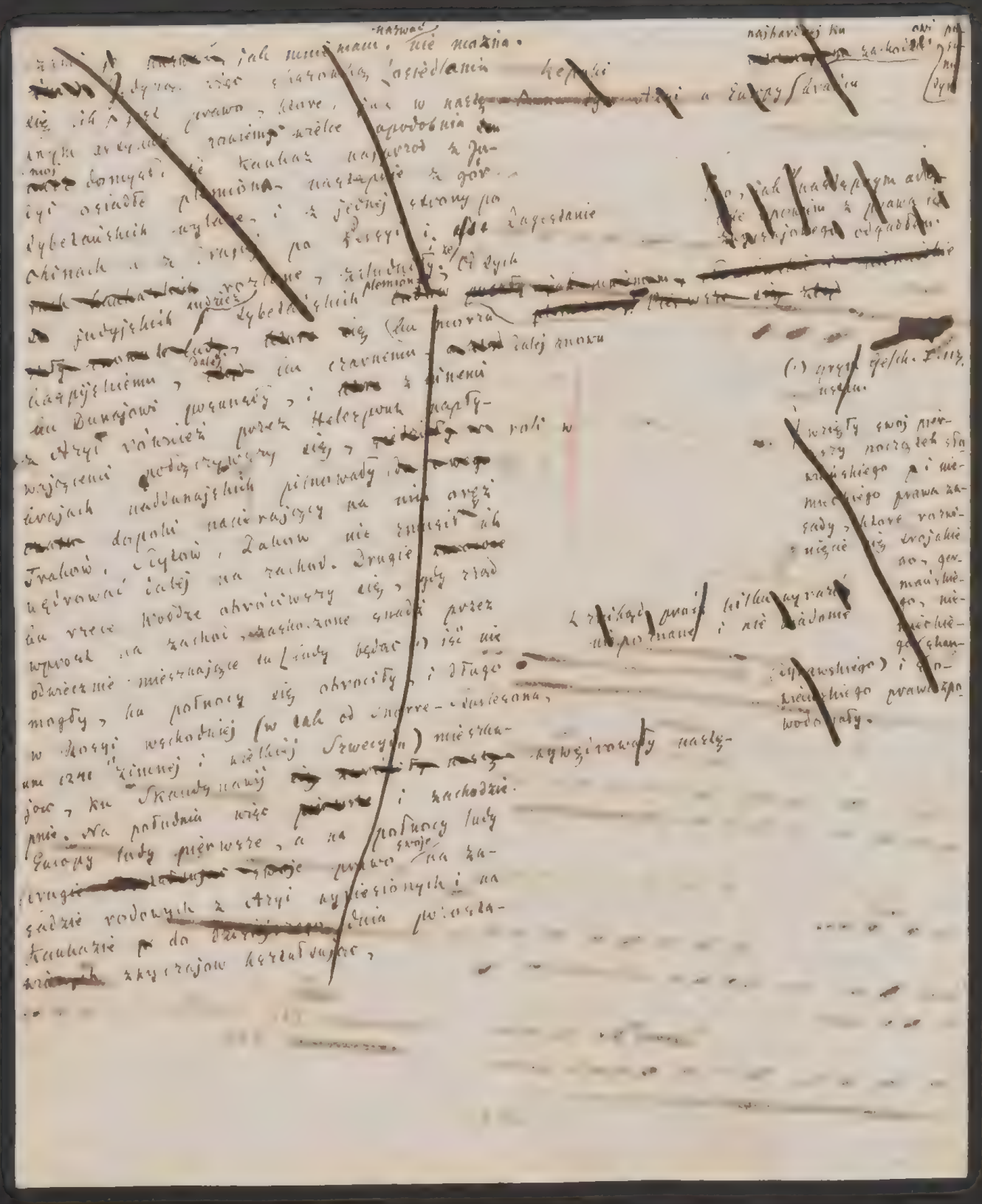

mi, zdaniem mojem, nazwać nie godzi-
ma, jak że zwyczajowego ich prawa. Jak więc
prawo jedyne jest i przekazania tych lu-
dów i epoki przesiedlenia się ich na Kaukaz.
Skąd za nim powzięliśmy [illegible]
[illegible] że z Indyi [illegible] do Europy
[illegible] i z Jafetyi wędrowne
[illegible] plemiona rozławszy się po du-
giem prawa, przynieśli z sobą zarody tej-
że rozwinięcia w Europie zdania ogólne i ogra-
niczenie, dowodzi że rzeczywiście ogólne
[illegible] prawo, że po od-
płynięciu do Europy tych plemion, inne z
Azyi napływały do Indyi, które roz-
przestrzeniły się z tych stron Azyi. Zwyczaje
[illegible] przynieśli ze sobą zaniechawszy, [illegible]
[illegible] jedne z nich dalej na zachód przesadzy, a dru-
gie w miejscu zachowały.
[illegible]
Skądkolwiek mowiąc, przed osiadłymi na Kaukazie
zdarzeni siedzieli już [illegible] Jafetyci Jafetyci,
a przed nimi [illegible] napływane, z Indyi plemio-
na. Dowodami do poparcia w następnym
artykule dowodami, a teraz obraz zwyczaj-
owego prawa Kabardy przedstawię.

Z zwyczaj na tym Azyi a Europy granicy inne

§. 140. Dziś prawa radowo-politycznie [illegible]
zych ani [illegible] nie ma o gminie, [illegible]
ści, jak między innemi w chaustwie zarbo-
gliem i Kasi-[illegible]muchslem ludne wsie Gu-
beleń i Krulubi, [illegible] na [illegible]
w Rostyi i t.d. osadzone prawach, t.j.
że mają wspólne role, łąki, lasy, [illegible]
bierają tili międzychami, że [illegible]
nie jak rosyjskie, [illegible] i t.p. odbywają
gminy (1). Przyczyną tego [illegible] gadnąć Radom:

[illegible] [illegible] dziś na
[illegible] ludów, a w
[illegible]

(1) Szczegóły w Bibl. [illegible] v. 1848. III. 588, 599. [illegible] [illegible] w tych.

O Ustawy społeczeństwie w Kabardzie

d. 310.

Kabardyńscy [na] Urdenios [nadziei] Czagarow [Książęta] [Książęta] na czele i lud [podzieleni]
[będąc] [obcy], oddawano mieli [swojemu nie za]
narodowy zwyczaj [obcy] [dla nich] prawo. Powstali [Książęta] Książęcia i uzdeniowie od panującego za nie zrządzano
Orch-Szaldy Inala i jego synowie, zdarzy [Kabardyńscy] [Książęta] [powstali] na [orderę], Orch-Martina, Kaszkatawa, Mirosława,
zdania kast w narodzie. Jest ich trzy: [dla nich] Atazukina, podzielowszy rody, dali powód do pow-
[obcy] [obcy] [obcy] [

na zdanie oparte: (1)

ludnosa starsi podług stanu
od książęcych Urzędni.
4. Czagary, zasadzający pod. o-
jiecka książąt, to jest sam
rodzajem chłopów.
5. Czagary Urzędnicie, którym
przemiarzono mieć ich.
6. Wszelkiego rodzaju chłopi
i nienolnicy jak Książęcy
tak i Urzędnicy przebywają-
cy u swoich panów.
7. Wyzwoleńcy Książęcy i
Urzędnicy podług wykupu
albo w nagrodę.
Narod Kabardyński po
dzielony zostat od dzieci
Znatowych na 4. familie:
1. Bek — Murzina
2. Kajsukina
3. Misostowa
4. Atażukina.

(1) Znajdujące się prawa zdaniem
się, pisane cyrkułem, nie-
czytelne. Drugie [illegible]
tworzą [illegible] czytel-
ni i obyczaje, bardzo ustnie
przechowywanego bardzo
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

§. III.

1.

Dostojni Urzędnicy gdzieko[l]=
wiekby się znajdowali (winni się stawić) na
pierwsze wezwanie Księcia,
~~powinni stawić się prędko~~
~~wcześnie~~ i znajdować się przy
nim, ile razy do na potrze=
bne uzna.

§. IV.

2.

Kiedy Książe odjeżdża do
Persyi, Rossyi, Turcyi i t. p. winni
~~powinni~~ mu towarzyszyć. Zajmują przy nim pierwsze
~~to znajdować się przy nim~~
~~powinien. Bliżej pierwszego~~
~~stopnia. najmniejszy dalej=~~
~~od miejsca. Inaczej stoły~~
~~i krzesła i starsi od niego~~
miejsce
~~nie~~ siadają z Książęciem nim do
~~przy jednym~~ stołu i odzy=
mują więcej (lepsze) od innych (z nimi) po=
darunków. ~~Drudzy za~~
~~Urzędnicy~~ przy Księciu ró=
wnież

między sobą

Chłopy i równych [illegible] najważszych, nie pełnią podrzędnych usług.
ludzi są w prawach swo-
ich i odbierają nagrody
podług zasług

Z. Pełnią się urzędowanie nazywani
"przekaz" doglądający porządku dworu książęcego
dworu.

Nazywani przekaz

Urzędnie Przekaz t. j. Książęcy wypełniają wszystkie
rozkazy Księcia. Oni nie
są w rodzaju chłopów,
lecz i nie równają się z
Urzędnikami. Oni znajdują
się nieodstępnie przy Księ-
ciu i zarządzają domo-
wemi robotami u niego,
doglądając porządku je-
go domu i pilnują go, a
Książe broni ich od wszel-
kich niesprawiedliwych krzywd,
nie mszcząc się podług zwy-
czaju za niemi karze win-
nych a naród znosi cierpli-
wie przysądzone od Księcia
kary

kary i nie może w niczem
sprzeciwić się, albowiem nie
rozumuje czy sprawiedliwie
lub niesprawiedliwie postępu
je. Książe, — to należy do jego
woli.

4. Jeżeli się ktoś (przybysz) pokłó-
ci z kimkolwiek i w kłótni zabije gościa
ujmuje się za zabitym
Książę, i gdyby zabójca nie
zaspokoił krewnych zabitego
stosownie do zwyczaju, mści się na zabójcy, tego, która [illegible] po dziewięć dusz [illegible] dać powinna. z dyrk
Książe ma prawo pomnożenia
kwoty za krew
Zabitego ściąga z winnego
na jednego zabitego trzy fami-
lie liczą po dziewięć dusz,
z których do familij[illegible] rodziny
oddaje najbliższym krewnym
zabitego

(Twardości trzech rodzin należące do rodziny)
z niego

zabitego a trzecią bierze dla
siebie. W przypadku jeżeli
zabójca nie posiada ~~dzie-~~
~~ci~~ dusz to cała jami-
lia jego i majątek ulegają
zrabowaniu i sprzedaży publicznie.
~~o zbiegłe niewolnika.~~

§ 11

6. Cragary ~~Kozacy~~ powinni po jednym
z każdego domu ~~odbranie~~
stawić się ~~na~~ (osobiście) na własnym ko-
niu ~~z rzadzka~~ i z bronią,
~~dawniej~~ w razie ~~ksiecia i wypadnie~~
~~wyprawie~~ jego rozkazy, (głowszczyzna)
~~zgi~~ (każdego dziecięcia dusz wynosi
~~ma~~ ~~nie~~ ~~ma~~ z niej
nic nie korzysta dziedzic (wszystkie
rodzina zabitego biorą).
Jeżeli zaś kto z Cragarów zo-
stanie zabity w klótni to
z rodzinnego ściąga się także
dziewięć dusz na korzyść
rodziny zabitego, zaś Książe
w tym przypadku nic
nie korzysta.

(- 6 -)

X

61 Wszyscy zgoła Urzędnicy ~~[illegible]~~ służący Książętom, za co odbierają ~~[illegible]~~ nagrodę w broni, koniach, bydle i chłopach. Jak dawniej Czagarak nie ma prawa kupować książąt (1)

~~powinni odpowiadać gdzie książęta każdego.~~

XI.

2. Przy przesiedleniu się Książąt na inne miejsce, Urzędnicy do nich należący towarzyszą im i przemieszkują w niewielkiej od ich autów odległości; jeżeli przesiedlenie do będzie wewnątrz Kabardy; zaś gdyby książęta przeszli w odleglejsze miejsce jak za Kubań lub dalej, to Urzędnicy nawet wbrew woli swojej ~~[illegible]~~

(1) Przeniesiono do z pod litery 27.

maszą zasadę

w Kabardzie albowiem
wątpliwości by nie było przeto. Tylko żaden
narod nie dozwala innego przesiedlenia, jeden tylko Xsiąże ma zupełną wolność wyjścia z kraju
kazdy bez przeszkody. Xiąże
kazdy zdaje się nie podoba.
Jeżeli Ubodzy nastarsze skazowany od Xięcia lub nie odbiere przynależnych mu podarunków, to ma prawo przenieść się od tego Xięcia na inne miejsce.
Jeżeli Uzdeń, Czagar i chłop okaże niewszanowanie dla swojego Xięcia lub też mu co ukradnie, to skazani bywają na karę.
Jeżeli Xiąże Kabardy
wypowiedzi
Xięcia kłamie i o tem przekonany zostanie, to
winny po zwróceniu
kradzieży

Xiąże zniewarzony, lub należycymi się mu podarunkami nie wynagrodzony od niejednego z Xiążąt Uzdeń, gdy nie uważa się za zniewarzonego, gdy za kradzież lub niewszanowanie, obwieszczone zostanie przez Xięcia ukarany. Osobliwie za kradzież koniá ogrzej ulegnie karaniu. Gdy go kradzionym z powodem z domu, lub ze kradzieży i t. p.

~~drugiego konia, ptaci~~ Daje jeszcze
~~Książe~~ oddzielnie za kare
ośm koni swoich i jedną chłop-
kę, lub chłopa ~~dobrego~~ dobrego (majętnego ~~pana~~ pana) (warłoś). ~~Za~~
~~dobrego chłopa za popełnioną~~ tera-
dzieri z Książęcej stadniny
ściąga się z winnego za kaz-
dego konia po ośm a dzie-
wiaty skradziony i po je=
dnym chłopie albo chłopce
z lepszych ~~chłopaków~~ za każde-
go konia. Co tym stosun=
ku płaci się za wszystkie
konie ktoreby były skra-
dzione.

8.) Jeżeli kto ~~na przejeździe~~ ~~ja-~~
~~kiego miejsca do którego~~
~~jest~~ Wołanie słupiony
na drodze, a złoczyńcy będą
pornani, to ścigają na sie-

bie,

jadąc w interesie Księcia

bie hańbę i za każdego u-
kradzionego konia po 8 koni
i jednym chłopie wynagro
dzić winni. ~~popełniona gra-~~
~~bież. na jakąc pan dokończa.~~

11

11 Książe ma prawo wziąść od
kogokolwiek z poddanych do-
brego myśliwskiego psa; za wynagrodzeniem dahro-
~~wolnem~~ ktoby ~~sprzeciwił się~~ ~~się~~ ~~darom jego to~~ skazany by-
wa na karę dwóch byków.
Wszelkie i sam Książe, po
wzięciu psa wynagradza
właściciela jego stosownie
do swej woli i wartości psa.

~~Takim sposobem postępuje się~~ 10. Taż sama ręką rozami
gdyby Książe ~~nie~~ zechciał
wziąść od kogo borsuko-
we skóry.

11. Jeżeli Książe z jakichkolwiek powodów ~~nadarz~~ ciągu z Ordenia i czyraga (barantą) a ~~Kogoś lub Kmiecia~~ den mu dorwała jej zabrał ~~się~~, albo ~~barantę~~ mu ją na drodze odbiorą ~~od Kię~~ jej ~~cia~~, to daje za karę ~~jemu~~ dobrą chłopkę i parę wołów; a ~~o barancie~~ względem ciągu czy czyli sądu ~~się~~ ~~nadarzone~~ ~~się~~ i jeżeli okaże się że Książe niesprawnie ją zabrał to odbiera się i oddaje prawemu właścicielowi, lecz ten ostatni mimo to nie uwalnia się od zapłacenia ~~za~~ ~~nie~~ ~~posłuszeństwo~~ za nie posłuszeństwo Książęciu karany bywa.

zabrana była ~~nie~~ rozumieje się naród. z kraju den czyna się nie ciągu za sobie sprawcą dostąpić, rzecz zabrana odbiera sobie właściciel, ale nie ma do

12. Na własne i dworu swojego utrzym

utrzymanie Księcia ma prawo brać
od swoich poddanych i Urzędni
barany gdzie tylko zechce, nie
pytając się czy one są ich własnością. Dzieje zaś
[illegible] corocznie z każdego domu po je-
dnym baranie i jagnięciu z tych
(gramad)
koszy które należą do Urzędni
Księcia i jego podwładnych.

§ 13

Urzędnie, Cragary i inni woł-
ni ludzie jeżeli doznają od swe-
go Księcia jakiej krzywdy, [illegible]
mają
prawo [illegible] tajemnie do
(znanego z nazwiska)
któregobądź Księcia i prosić go
o rozsądzenie sprawy; co
(znanego z nazwiska)
też [illegible] dokonywa. Jeżeli
skarga była sprawiedliwa
przykazuje oskarżonemu
[illegible]
ażeby nadal obchodził się le-

piej

z swojemi ludźmi;

piej ~~jakoby~~ skarżącego ale zwraca do dawnego Pana. ~~To niekiedy pobiera i pobiła [illegible] gdy jeśli [illegible] to [illegible]~~

XX.

11.

Kiedy Książe potrzebuje koni dla swych towarzyszy którzy ich nie mają, to może z stajni Urzędników jakichkolwiek wziąść potrzebne konie i używać ich, a następnie zwracać do tychże stajni; gdyby ~~na wyprawie~~ który z koni padł, to Książe zwraca zań innego konia właścicielowi.

15.

Jeżeli Kabardyńcy ~~pojmą~~ rozjechawszy się na śledztwo ~~zabiorą~~ pojmą śledzenie i ukaranie innych górali za ~~zbytki~~ grabież, takowych pokonają

i

i zabiorą im ludzi, bydło itp.
to starszemu Księciu chociaż
wyprawy wojenne dać
by on nie należał do partyi
dają jednego z lepszych sług
obrzydzeń a jeżeli ludzi w
zdobyczy nie było to udziela-
ją (zamiast) Księciu bydła itp., reszta
zaś zdobyczy dzieli się między
jeźdźcy.
jemy na partyi dzielą.

16. Jeżeli jakichkolwiek dwóch
ludzi pobiją się w przytomno-
ści Księcia na ulicy, na dwo-
rze lub w domu, to zaczyna-
jący kłótnię płaci daje za karę
księciu jedną chłopkę z powo-
du nie zachowania uszano-
wania [illegible]

XI.

13. Jeżeli kto obrzuci [illegible] ze stu-
rasza Księcia obcowanie

i w tem wzrekomany zostanie
daje mu za karę ~~książe~~ dobrą
chłopkę.

— XVIII —

18/ Otrzymane dary w czasie po-
bytu Księcia w obcych kra-
jach, za Kubaniem lub w in-
nym miejscu, dzielą Uzde-
nie jego między sobą, podług
starszeństwa, ~~a komu należy~~
~~się~~.

— XIX —

19/ Z odebranego przez Księcia (ceny) za
córkę przy wydaniu jej za mąż (1) należy
~~przysługuje~~ się część ~~tylko~~ Uzdenicom, i między nich się dzieli.
według ~~Uzdenia~~ stopniowania godności
~~ich~~ ~~należy~~.

— XX —

20. Kiedy się Książe żeni ~~to~~ po-
~~winny~~ ~~jego~~ Uzdenie pomagają mu
(Kalik) płacić jego Uzdenie stosow-
nie

(1) Jak na kaukazie nazywany Kalik odpowiada naszemu o-
wemu: ~~mundu~~ przedsiębiorstwo, mela, veiber, zdarzenie niewinnego pa-
wa. Porown. Grym. DAH. 422 – 1 stępn.

nie do (swej) zamożności każdego.

XI.

W) Jeśli miejsce ktoś kalidu bierze
ześ córkę swoją książę
że: a) zbroję odpo
wiadającą wartości (stanowi czyniącej) ch (z wrodzonego z dania)
(Krześciańka) b) drugą zbroję lecz
nieco gorszą, odpowiadającą
jednej niewolnicy c) trzy mało-
letniki w zbroi wyróżniającą.
jednej d) za-
ce kwieśniaczce. jasne ra-
mienniki, (ów szlevy i) w zbroję (ze) szablę, wy-
jednej
rownuiącą słuźącej, szablę
nieco gorszą. W) (które) z
tych pierwszy powinien mie
jednej
wartość odpowiadającą służącej
a inne nieco gorsze i prawie
bez ceny jednakże podług umowy.
(nie miał takie)
Gdyby książe (z) opisanych
rzeczy i koni (nie) (sobie) do-
(może być)
stawionych, to służącemi (być) za-

spoty

spokojony?

XX.

22./ Jeżeli Książe umrze i zostawi po sobie długi których za życia zaspokoić nie mógł, to długi te zostają niewypłacalne i Sukcessorowie za nie nie odpowiadają.

XXI.

23./ Kiedy Książe przebywa u Karabutaków, Nazranów, Ingusów lub u Tagaurow, i wyprawi postańca w jakim interesie, a ten zostanie raniony lub go nie usłuchają, to winni płacą Księciu 15 (piętnaście) koni, szablami bronią, kołpakami, pistoletami, tak jednak, aby każda sztuka wyrównywała koniecznie 15 (piętnaście) cenie średniej. 11 (jedenaście) kwietniaczka.

~~Książęta nie mają prawa~~

stosownie do zwyczajów naro-
du krzywdzić Urzędni. bez
przyczyny.

XX.

24. Książęta żenią się z Książę-
cemi córkami, Urzędnie z Urz-
(Czagary z Czagarkami)
dowskiemi, swobodni z wolne-
mi, niewolnicy z niewolnica-
mi: ~~Czagary z Czagarkami~~;
~~nie~~ na życzenie rodziców mo-
że i niewolnik ożenić się z
wolną, a Czagar z niewol-
nicą.

XXI.

25. Niewolnicy wypełniają, w ca-
łem znaczeniu wszystkie roz-
kazy swych panów i robią
bez wymawiania się wszystko
co tylko im polecą.

XXII.

26. Czagary płacą roczny podatek
pra-

panu swemu a robocizny od-
bywają podług następujących
zwyczajów
~~ustanowień~~ w narodzie przyjętych:
robi czworgiem zaprzężaju
a) Jeżeli Cza gar ~~będzie miał~~
~~osiadłe~~ ~~pargoblia~~ będzie obowiązany corocznie
dawać swojemu panu dwie
arby[1] omłóconego prosa, nas
przy nieurodzaju i niezamo-
żności nie jest obowiązany
nic dawać; a kto będzie
orac jedną parą to na
tejże zasadzie obowiązany
jest dać ~~dwie pary~~ je-
dną arbę (rozumi się przy u-
rodzaju i zamożności), a jeżeli
trzema parami to (z)[2] arby pro-
sa dać winien.
b) Każdy dom włościański
corocznie obsiewa ziemią
na jeden tuzin[3] to jest worek

(1) Wozek o dwuch kołach, czyli ładunek na wyżej dwuch kołach.

wyprawnej zwierzęcej
(2) ~~wyprawnej~~ Worek z białej skóry
w którym wozi się dobyta z ziemi nafta.

w piątej miarze zaciewa pan
a wtóż wtóży
następnie oddaje
wszystko gotowe panu przy ro-
bocie tej żywności a
dostatecznej ilości dostarcza mu pan, ale gdyby
jej stanęło, nie pokładał jej lub trupił za co żywności nie miał,
nie miał pan. Co włościa-
nie obowiązani są sami się
żywić i okrywać.

5. Wezwanie sianożęcia Czagary
obowiązani są do robocizny w
takim porządku: trzy dni kosić
a dwa dni grabić i stożyć
z pomocą włościan, którzy i
siano zwożą razem z pierwszymi
mi do kułanu [illegible]
[illegible] jeden jeden każdy
z nich skosił. Od tego wyła-
czają się Czagary którzy pierw-
szy raz koszą [illegible] niele-
dności, pasterze baranów koni

(1) Co na kamienie kułanu do
dnia i cennej [illegible] (według
Dufz.) u Serbów kazun, cha-
łu i grobu, porowa. słowa. Wa-
łu p. w. kazun.

i mułów oraz włościanie (nie) maiący swoich robotników. W przypadku zaś kiedy Pan nie zechce (nie) dla jakich przyczyn kosić lub też robotnikom nie da (nie) podrzebnej żywności, to za uwolnienie od kosby obowiązani z każdego dworu dać po (trzydzieści) kopów gotowego siana. Co się tyczy drzewa, włościanie są obowiązani dawać Panu corocznie po ośm sążni z każdego dworku jeżeli jest podobieństwo i możność miejscowa wożenia tego drzewa z gór; gdyby zaś o tem była jaka przeszkoda to zamiast drzewa każdy dwór powinien dostawić 15 grubych belek zdatnych do budowy, i zwozić takowe wśród zimy

między przeczem (1) na wołach.

(1) miejsce między rzekami w górach.

Kto Dworzanin (2) będzie kazał bydłem jeździć za granicę po sól z kardy wziętą wolnem bydłem jeżdżąc własnemi końmi lub wolmi, obowiązany dać gwemu pana po zaprzęcie (1) [illegible] jeżdżąc albo z kardy kamiennej albo [illegible] lecz ten co nie jeździ, a kto nie miał i pojechał cudzemi końmi lub wolmi dawać nic nie na dawał.

(2) kardy wołowiania

(1) Miedzy wagi czy miary.

Kto będzie wyrabiać żelazo jest obowiązany dawać panu corocznie z kardego domu po jednej sztabie.

Jeżeli Księciu podoba się stawiać dom wielki z kuchniami i [illegible] to wołościanie są obowiązani bez wynagrodzenia jej budować żony ich bielić zakowe.

(a)

a glinę wozić i rozrabiać jej winni
dworscy ludzie.

2) Ogrodowe płoty robią w ogóle włościanie z dworskimi
xxx xxxxxx, oni pielenie xxx w
ogrodzie zony włościan po
jednej z każdego domu w le-
cie na raz jeden odbywają.

3) Ogrodzenia na około xx
xxx domu xxx xxxxxx
powinni robić włościanie
bez pomocy dworskich, xx
xxxxxxx xxxxx kołki i
chmiel swoim na swoim
xxx sprzężajem.

4) Włościanin wydaje za mąż córkę, ma
xx xxxxxxxxxx xx xxxxxx
xx xxxxxxxxxx xxxxxxx
xx xxxxxxxxxx xxxxxxx
xx z odebranego od
xxx coś udziela pan. Dać
xxxxxxxxx xxxxxxx
xxxxxxxx xxxxxxx

kazdy
od tych córki
kazdym
od jednej córki trzy
jedna.

a pan

~~[illegible]~~ y jego za to

~~[illegible]~~ obowiązani ~~[illegible]~~ ofiarować pannie młodej jedwabny kaftan klasztornego, jeżeli tego nie ~~[illegible]~~ da, do

~~[illegible]~~ ani jednego bydlęcia nie dostanie.

(1) Rodzaj napoju używanego też, może, przy kolacji, z jęczmienia.

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

III. IV będące do roku dwa święta Ramazan i Kurban wdzięcznie

~~[illegible]~~ przyrządzać dla pana winni napoj w naczyniu pańskim.

~~[illegible]~~

IV. Kto z włościan będzie miał pszczoły ten przez trzy pierwsze lata nic ~~[illegible]~~ z nich nie da-

je, ~~[illegible]~~ po upływie ~~[illegible]~~ lat je-

żeli z jednego ula rozrodzi się ~~[illegible]~~ ich trzy do wszystkich zabiera pan, a jeżeli więcej nad trzy

~~[illegible]~~ się panom, a jeżeli w do-

brym roku będzie więcej nad

trzy

co) Ten, to wszystkie [illegible] przeroty. na Korzyść chodzącego. III. Jeżeli zaś nie dobry czas na przeroty i mato się ich roi to oddaje się [illegible] je dnię wyłko matkę lub Pawa ule, podług tego jak wypadnie.- IV. Jeżeli z włościan kilku braci razem mieszkających zapragną rozłączyć się, w takim razie powinni każdy odłączający się dać [illegible] po 40. baranów z jagniętami. V. Postanowiono dla tego aby rodzina [illegible] mieszkała razem. [illegible]

Dla ich dań nie może ten się i odłączyć nie ma prawa.

VI. Jeżeli przybędzie w dom pański w gościnę niewiasta, do będącą przy niej służbę.

(de co jak powyżej)

i swoty żywią włościanie

14. Jeżeli którego z włościan Cygany lub inni ludzie zabiją przez zemstę lub dla innego jakiego powodu, to podług Dryadyckiego zwyczaju zabójca daje za zabitego dwóch ludzi, z których jeden przechodzi na rzecz familii a drugi na rzecz pana zabitego.

15. Jeżeli którym z włościan dostanie się do niewoli, to na wykup jego składa się radzina tajnie z jego panem.

16. Włościanie obowiązani są dawać dla swoich panów do podróży konie, jeżeli te pod ten czas są wolne od roboty. Jednak gdyby sami włościanie tych koni nie-

li

li zamierzoną podróż lub jakowąś
[illegible] potrzebę zatrzymania
ich dla siebie, to mogą ich
nie dać, a panowie nie
mają prawa gwałtem je
zabierać włościanom. Jeżeli
[illegible] ze wzięstych koni [illegible]
skradziony zostanie, [illegible]
[illegible] znaleziony
[illegible] panie, to panowie za-
[illegible] winni są włościanowi
stratę wynagrodzić.

III. Kto z włościan zaszlachtu-
je sobie jakąś rogaciznę, a nie
darowaną, [illegible] obowiązany po
ugotowaniu (krzeniu) łopatkę
z niej zaniesć Panu.

IV. W czasie Kamanzanu t. j.
prostu każdy włościanin [illegible] dom
[illegible] jedne
noc [illegible] jedzenia i napoju [illegible]

~~pracy~~ ~~oraz~~ ~~pana, odpowiednie~~
do jego stanu, ~~a~~ ~~nie~~ ~~przeto~~ aby a
~~dane~~ zamożności włościanina.

11. Kto z włościan ma barany
ten obowiązany jest ~~dać pana~~
raz w rok w czasie gotowania
wędzonej baraniny, co ma w mieścu
nuisierdać panu,
Grudniu po łopatce ~~tyle~~
~~baranów~~ z każdego domu.

12. ~~Przy każdym przyorywaniu~~
~~lub~~
~~w~~ w większej ~~mniejszej~~ ilości włościanin ~~powinien dać~~
(wygodowuje bik) winien dać rząd
~~pańskiego~~ jeden dzban pana.

13. Po każdym sprzęcie zboża i oborywaniu (polnej)
winien mu dać
roboty, ~~każdy włościanin~~ ~~ma~~
~~jest~~ dać ~~pana~~
~~jego~~ ~~pana~~ po garczku bu-
wielkiej
ry i po ~~jednym~~ ~~dobrej~~ jagle-
(czurek)
~~mierce~~ miarce ~~pana~~ jagieł.

14. Jeżeli pan zarządzi (odbudo-
dom nowo
wać

starego
lub poprawie budowy z niemi się wdrożanie zajmie do budowy a
wać za do zabierają sobie

zdatne i niezdatne po budowy
zostałe

XV. Kiedy pan wyjeżdża na stypę do rodziny, wtedy z kolei wołaciami powinni dawać mu żarty z wołami.

XVI. Kogo ze swych włościan każdy pan mieć
dozorcę gdy włościanin musi przyjąć do zbarku i
z własnym zbarzy tuszcie, poprzejąc
z jednym co rok trzebaru dobrym
krowego sobie ze gradziny w niższe
gre zarług krowę, i mniej o jedną
albo parę podatku płacić.

Kiedy pan
wśród zimy zechce zarznąć sobie
byłę na piekarnię to wnętrzności
i zyja cała do dozorcy gradziny należy, prawo wdoli ale

tylko ~~[illegible]~~ mależ wewnętrzności tych ilość pan
zabiera, ~~[illegible]~~ dla siebie.

111. Kto do ~~[illegible]~~ tych przestępców
~~[illegible]~~ prawa nie zastosuje, ~~[illegible]~~ powinien
~~[illegible]~~ da za każde przekroczenie
~~[illegible]~~ dá byka.

§. 312.

XV. Kabardyńscy książęta mają
w poddaństwie różnych kast gi-
rali a mianowicie: Karabuła-
kow, Kazrancow, Inguszy, Ose-
tyncow i Abazynców, którzy
płacą im podatek podług nasle-
dującego porządku.

Inguszy, Kazrany i Karabu-
łaki płacą corocznie ~~[illegible]~~ po
~~[illegible]~~ rublu srebrem z domu, za książę
że który pobiera te pieniądze, po
winien ~~[illegible]~~ w tym celu bronić ich od
krzywd. ~~[illegible]~~ im na zasługę, konnego
~~[illegible]~~ daje ~~[illegible]~~ ostrzeżenia
lica który zostaje na ich ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~

[illegible] wraz z końmi, przyle[illegible]
dają im nieco odzieży za o
bronę ich.

Tagauscy Osetyny, płacą na tej
zasadzie jak Inguszy i Kiszra-
ny aż do Dygoryi.

Dygorski lud mieszkający na pła-
szczyznie i w górach płaci z bo-
wiem po baranie [illegible] pod wymie czyli urzędania żabogi wawuliowi.
dla dają się im dla obrony wo
[illegible] człowieka na ogólnym
utrzymaniu będącego.

Od Bałgarow żadnego podat-
ku się nie pobiera, lecz tylko wymaga się od nich aby nie kradali
[illegible] Kabardyńskich
koni, [illegible] w razie przestępstwa ukarani by-
wają [illegible] według praw [illegible] Jaż samo prawo Dygorów obowiązuje.
na równi z Kabardyńcami po-
dług praw tych ostatnich.
[illegible] Dygorowie kradnie, popełnio-
za u Kabardyńców [illegible]

[illegible] płacą

płacają kary takie jak Ka-
bardyńcy.

Ludy Czeczni, Osetyncy. Unus-
pieńscy zdawna należą do
Staruckinskiej rodziny i nikt
do nich nie mięsza się, a
Książe tej rodziny nakłada na
tą wymaga od nich, poda-
lek ile kraci rzechce, od czego się
oni wytłumaczyć nie
mogą. Przeciwnie
Chutancy, Bezengi, Osetyny
dają co rok Księ-
ciu swemu po baranie z domu. A zaś
Karaczajewcy Osetyny, [illegible]
[illegible] od najdawniejszych
czasów Kabardyńcom
podług dają, starsze-
mu wiekiem z tych Książąt co-
rocznie dużego baranów — od
rycząltem, a
[illegible]

do
~~[illegible]~~ z kazdego dwo-
mu oddzielnie ludzi po sapiet co
pszenicy i po większym gar-
ku krowiego miasta. Ilekroć zdoli
[illegible] małoletni syn jakiego- bądź tatarzyńskiego
księcia pierwszy raz przyjedzie do dyabża
do tatarzajewca, do jeżeli już
[illegible] jeździć konno, to ka-
[illegible] sławnej swoj majątej poddany cać konia, lub jeżeli jéj nie ma do daje
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
wię; byka lub barana; zaś
starszyna obdarza go bronią,
szablami, pistoletami i in-
nemi przyborami do ry-
sztunku wojennego potrze-
bnemi, każdy książe może
wysłać do tatarzaju posłań-
ca po [illegible]
[illegible]

konie, krowy i inne podrzebne sobie
rzeczy: "Gdyby kto sprzeciwił, wtedy pozbawić swoje
[illegible] zamyka dom,
[illegible] kamień
we drzwiach [illegible].
Nikt odrzucić go nie może
lecz nawet przestąpić nie od
waży się, dopoki tego
kamienia nie rozkaże sam
Książe [illegible] dormi [illegible]
[illegible] z niego wyjść [illegible]
[illegible]
[illegible] Podobnym sposobem
Książe może położyć kamień
na polu; w tym czasie upra-
wiający rolę nie może jej
przejechać a jeśliby kto [illegible]
[illegible] za karę [illegible]
dobr[illegible]

dobrą niewolnicę. Trześć część Abazynów należy oddana do Kabardyńców i rozdzielona między ich Książąt następującym porządkiem: lud Ktyczewa, Katawa, Dadanukowa do rodziny Atażukinej; Beselbajewy, Biberdowcy i połowa Łamowych do rodziny Leimbulatowej; a ostatnia połowa Łamowych należy do rodziny Misostowej; a wszyscy płacą podatek książętom tych rodzin na równi z Inguszami, Nazrancami i Karabułakami, i tak też postępuje się z niemi w nakazywaniu kar i rekrutach.

[illegible] do 1807 r. Po uśmierzeniu w Kabardzie zarazy,

w roku

zmieniał naród na rządnem, dnia 10. Lipca dopyt
roku odbytem zebraniu, dawne, w tej ostrożności zwyczaje:

1.) Zmniejszony zostaje każdym [illegible] Książę-
cych córek, za pan-
nę sto rubli, a za wdowę trzysta sto rubli bydłem lub bronią miało się
wartości albo trzecią część, a je-
żeli wdowa posag dwoi
2) Rzdeniom pierwszego stopnia
za panne dwieście rubli, za wdowę
sto bydłem, końmi lub innemi rze-
czami podług wartości, płacić należało.
3.) Rzdenie mniejsi za panne dwieście dwadzieścia, za wdowę
sto pięćdziesiąt brać mieli.
Ludzie wolnego stanu za
4.) [illegible] za panne sto pięćdziesiąt
za wdowę sto rubli przy-
znanych sobie mieli.
5.) Książęcych, Rzdeńskich i ludzi
wolnych gwałtem brać nie miało
być wolno.

dobrą pannę mógł ją samowolnie wziąść, z czego wynikały prócz kłótni morderstwa i kto gwałtem porwał dziewicę ten tylko zapłacił kara ~~tym rodzicom~~ ~~gdy~~ Bez zezwolenia rodziny i ślubu przez księdza właściwego autu danego ~~małżeństwa nie ma~~ ~~ślub~~ ~~ważny~~ ~~ale~~ ~~nie~~ważne; w przeciwnym bowiem razie podlega karze 100. rub: srebr. a jeżeli i ksiądz obeszłby się do tego się zmieszał to płaci 50 rub. sr. kary.

i ~~ślub~~ i w żadnym interesie nie powinien prosić kadego łajennie powód i pozwany obowiązani są składać prośby i skargi swe obaj, w czem tylko mogą ich rozsądzić. Kady,

i kara się nadto opłaca. Porywający niewiastę gdo rubli, księdzu aby co dał ślub rozpuścić ich ~~pleca~~ miał płacić.

6. Kto miał uwagę do tego krótkiego z nim powiatowodzie powo... i dał powód dał pozwany ~~mu~~ mięli się, piśmienne rozprawić przed kadym (sędzią). Ale mogł brzjomo jeden kadego przed długim wytadywać tego o wyrok, pod kary dziesięć rubli ~~przez~~ przeszłego, i ~~ględzi~~ przez kadego, na przeciw Wali czyli głównego księcia dej kwoty gdzie się powód rozpuścił, opłacalnej.

jeżeliby kto przedtem był
u kiadego i prosił go o objaśnie-
nie na czem może się jego
sprawa skończyć to proszący
o to ulega karze 20 rub. sr.
jak również i każdy skazany
bywa na tę karę za dopuszcz-
czenie do siebie proszącego
wbrew tego prawa z kar
tych całą korzyść odnosi Mę-
ż. t. j. główny Księże.-

ż.) ~~Powstawienie świadka-~~
~~dego przez wzywającego, ka-~~
dy nakaże ~~[illegible]~~ aż miał
postawić świadków, którzy ~~[illegible]~~ byli
~~[illegible]~~ w ciągu ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ pierwszego razu pozwu. Jeżeliby się
dni, ~~[illegible]~~ nie
stawili powód ~~[illegible]~~ miał wszystkie
stawa ~~[illegible]~~ odmó-
wiona odpowiedź, a przedsta-
wienie świadków po upływie
~~[illegible]~~ innych dni ~~[illegible]~~ nie zasługuje na wzgląd.

Po wydaniu pozwu i doręczeniu się pozwanego

8)

8) Jeżeli przedtem jakaś sprawa była rozstrzygniętą przez sąd arbitrażowy albo trzeciejski sąd lub polubowanie, w takich sprawach wznowienie prośby o powtórne rozsądzenie miejsca nie ma.

8. sprawa która już prawomocnie przez sąd arbitrażowy lub trzeciejski (polubowny) sąd rozstrzygniętą być nie może.

9) Jeżeli jakie sprawy osądzone były przez Efendego, to strona nie zadowolona nie ma prawa prosić drugiego Efendego o powtórne osądzenie, do czego i on sam przystąpić nie może; również nie może się mieszać w sprawy Kabardyńców Efendy Kumykski lub inny jaki pod zagrożeniem zapłacenia kary 50 rubl. v.

10.) Dwa Sądy w Kabardzie dwa Machkeme t. j. sądy, jeden w Misostowej i Atażukinej, drugi Bekmiechi, w Mechi

rodziny odbywany:

Murzinyj i Kaibackinyj jeden
drugiemu nie przeszkadzał,
[illegible] i każdy sądził swój
nie wydając wszakże wyroków zaocznych. To
lud, [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] zio-
stał [illegible] mocy z do-
datkiem, że jeżeli powod na-
leżał do jednego Machkeme
a pozwany do drugiego, to
sprawa miała być sądzona
tam gdzie zamieszkuje po-
zwany.

[illegible] w oznaczonym terminie w
przeciwnym razie długi ścią-
gano [illegible] przez sprzedaż ma-
jątku i prócz tego ulegał [illegible]
kare,

w. wyrok, wydawanie dni [illegible] na mocy
czynności wydany, miał być

karze 2 rubli.

12) Kto ma pszczoły, sieje prosо, chodzi bараny, rogaciznę, ten powinien oddzielić corocznie z miodu i prosa dziesiątą część, z baranów 40-tą z rogacizny 30-tą z towarów i pieniędzy 40-tą części, które po odebraniu Efendowie dzielą na części jedną dla siebie, drugą dla Dyakona, trzecią dla biednych, wszystko w równi; a jeżeli potrzeba to i sam Wali wymaga narodowej pomocy.

13.) Zabrania się Kabardyńcom golić brody, [illegible] i palić tytoń. —

14) Efendyow, Mułłów mieszkających w aułach w razie zniewagi powinien bronić głowny Efendy w Machkeme.

14)

15.

15/ Jeżeli kto umarł przed ~~xxxx~~ - dem posiadaniem. A rozrządzić swoim majątkiem,
~~dokonaniem testamentu~~
~~z rozporządzenia jakiekolwiek~~
~~bądź przyczyny~~ dzieci jego
krewa dozwól woli jego ale sprzeciwia, zmiana jej sprzeciwiać.
albo rodzina ~~jego~~
~~powinna~~ po ~~śmierci~~ tego ~~stanąć~~
~~mieć~~

16/ Jeżeli Mulla osądził spra- nikt wzięto że w małżeństwie ożeniony nie byłby uznany jej
wę w sądzie ~~duchownym~~ nie mógł.
~~nie się tak jakby rozstrzy-~~
~~gnęto w Muchkamie i ich~~
~~te przeciwnym kwestionowaniu~~
~~dzieci rodzice nie mogą~~

17/ Biedni ludzie mieszkający
w aulach, jeżeli o nich zaświad- miejscowy urząd wdowiących
czy Kazydar lub Ejendy, ~~wdowa~~
na ~~wsparcie~~ przez naród prosta-
ków nie płacą.

18/ Za ~~dziewicę~~ Dziewice ↑ płaci się kalym
w gumie
tbo mub. ~~xx~~ i ślub daje się podług
relię

↑ ludzi wolnego stanu z wyjątkiem lub wyzwoleńców

religijnych przepisów na zgo-
da rodziny, samowolnie zaś
i tajemnie wychodzić za maż
~~jak było dawniej~~ zabrania się.
~~Sam sędzia wydawać za mąż~~
~~dziewczynę bez pytania jej o~~
~~bierania [illegible] dawnym~~
~~zwyczajem~~ dawnym Panom (1).
~~Wszelkie postanowienia te~~
zaszło do skutku z powodu
nadążić mogącego przez to
zakłócenia a nawet i bun-
ty. 19.) Sprawy osądzone przed u-
stanowieniem Mahkeme w
żadnym razie nie mogą być
ponawiane. –
20.) Sprawy ~~których~~ ~~się~~ ~~okazały~~
~~nie rozsądzonemi po ustanowieniu~~
~~przez Mahkeme, trzeba osądzić~~
~~dla otrzymania satysfakcyi po-~~
~~krzywdzonym, wyjątkujące spra-~~
wy)

Panie ~~wrak z dziećmi~~ zostawiony
nemi obcować się mężom.

(1) Postanowienie to
skutku nie wzięło,
nawet p. Berzè.

20. Odkład wszelkie sprawy sąd:
mahkeme rozpoznaje, wyjąwszy spra-

wy pospólstwa które ~~obowiązują~~ lub przezeń wyznaczony Sędzia. Oddział ten dzielić na mury strzegą rozpoznawać ich i sądzić mają sprawy:

~~sądzić~~ sam Wódz i ~~Dep~~ ~~[illegible]~~ ~~nad nim przysłuż~~ sprawa ~~[illegible]~~ ~~narodnie nadbyć sądowa~~ ~~[illegible]~~ (z wyłączeniem sporów zachodzących między Księciem a Urzędniami i Urzędniami z ich poddanemi, ~~gdyż~~ które ~~[illegible]~~ ~~sądom~~ według dawnego porządku sądzenia być winny.

21.) Książe nie ma prawa wymagać powtórnie darów ~~dan~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ od Urzędnia, lubo teraz temu ~~odmówieniu~~ nie zabrania się. Dać mu ich dobrowolnie.

~~[illegible]~~ ~~składać~~.

22) Urzędnik nie ma prawa przesiedlać się pod zarząd innego Księcia, ~~[illegible]~~ lecz ~~[illegible]~~ ~~składać~~ powinien jeżeli nie razem to przynajmniej w bliskości

kości swojego Księcia mieszkać w Saule.

23.) Ustanowieniu ~~Ugrowieniu~~ ludzie przez Księżat Urzeni ~~nie~~ mają, ~~prawa wydalać się~~ z ich autów do drugich ~~ter~~ powinni w nich mieszkać i sami i pochodzące od nich dzieci i inni.

mają się do tego stosować prawa, mają uważać z swoimi przeciwnymi w tym co dotyczy mieszkań autach.

24.) Urzeń Urzeński może po śmierci swojego Urzenia w jego ~~nie~~ ~~nie~~ ~~nie~~ ~~nie~~ rodzinie ~~nie~~ ~~nie~~ ~~nie~~ lub jego Księcia pozostać na inne miejsce lub do innej rodziny przesiedlać się nie powinien.

25.) Majątek ~~ten~~ po zmarłych ~~nie~~ ~~nie~~ ~~nie~~ na 40. lat przed ustanowieniem ~~ustanowieniu~~ między ~~nie~~ ~~nie~~ ~~nie~~ ~~nie~~

26.) Dawna samowładność Książąt w pobieraniu od narodu kar i czynieniu innych niedorzeczności przed ustanowieniem Machkeme, takowym zostata zniesiona, wytaczają pobor porcyj z narodu w bydle który i Machkeme zatwierdzito.

26. Odtąd wszelkie książęta samowładne z narodem obchodzenie się zakończyć; nie mają więc burgu nań nakładać dowolnych, nie mają żadnych pobierać. opłat podatek w bydle opłacany a przez machkeme zatwierdzony wyjąwszy.

27. W [illegible] machkeme, [illegible]

~~27.) Machkeme jest to sąd~~ ~~którym~~ (zasiadają najstarszy Sędzia, Wali i dwoch lub trzech członków z Książąt, inni członkowie z Urzędników z kolei trzy miesiące zasiadają. Wszystkich w ogóle członków ma być 12, w liczbie tej Sekretarz i Kadi (wyżej) mieści.

28.) Jeżeli Urzędnik po kłótni z Księciem zrani (cichaczem) jego

Daje za kawę pięćia włościan, pięć koni, i pięć sztuk broni.

jego konia, ~~poczniem zapa~~
~~-łość Księcia 5cia duszami~~
włościan, 5cia koniuri i pię-
ciorgiem broni.

29.) ~~Kiedy~~ Jeżeli Urzędnik pokłóci się wsi)
z swoim czagarem i zabije
go, ~~daje za kawę ojczyzna swego~~ rodzeń-
stwu zabitego, ~~do rodzica,~~
~~lub brata tegoż~~ zabitego u-
-samowolnić.

30.) Kiedy Urzędnik skrzywdzi w
czemkolwiek swego czagara
i ten zaniesie na niego skar-
gę do sądu natenczas skrzyw-
dzony czagara zostaje swol-
nym od służby dotąd dopó-
ki się sprawa nie skończy,
zaś inne czagary najmniej-
szego niepostuszeństwa pana
nie mają, prawa okazywać
lecz służyć ~~podług~~ jak zwykle.

29. Czagar od swego Urzędnika skrzywdzony i skargę na tegoż przed sąd zanosący, zdaje się wolny od jego służby aż do końca ukończenia sądu. Jeśli Czagarowie zaś zaś zaś służyć jak zwykle, gdyż się ich ta sprawa wcale nie dotyczy.

31)

31.) Jeżeli niewolnik lub czaj gar otrzymają od krewnych w podarunku bydło to książęcie lub Urzędnicy nie mają prawa nic z tego bydła zabierać, dla przekonania się, zaś w razie wątpliwości czy rzeczywiście bydło to było podarowane, niewolnik lub czagar na usprawiedliwienie się powinni wskazać darującego krewnego który na żądanie pana powinien przysięgę wykonać że tak jest, czego jeżeli nie dopełni to bydło uważa się za nieprawnie darowane i jako własne niewolnika, a więc Pan ma prawo całkowe od niewolnika lub czagara odebrać.

32.) Jeżeli czagar się żeni i

skalym

31. Bydło lub inna jałowa rzecz [illegible] niewolnikowi [illegible] krewnego darowana zdaje się własnością jego, jeżeli ów krewny przysięga na to przysięgę: w przeciwnym razie może mu darowiznę zabrać pan i zatrzymać dla siebie.

32. Czagar który ożenił się sam bez przyzwolenia do tego Urzędnika zapłaci kalym

~~Kalym zapłacił za żonę bez pozwolenia jego Urzędnika to ma~~
prawo, gdy ów kto jak sprzedała
~~skłonił ~~ wypędzić od siebie swoją żonę. Nie ma odtąd żadnego prawa, gdy mu pan w płaceniu kalymu dopomaże. Jemu mniej może do czynienia ~~ ~~ ~~

odbiera (krajcar) i hawę, nawi szmiersa za to. Mogą go
zatrzymać braniąc jego cząstkę od niej

~~krewny mu sprzód bydło, po~~
~~dawanie, jeżeli nie tedy~~
~~rodu traci lub krewnych bó-~~
~~ja, gdy go zbiegli od tego wol-~~
~~nić to płacą na to~~ 150 rub. srebrem lub (albo) krewni płacą,
lub odpowiedniej wartości ~~oddają~~
bydłem dają.

34.) Jeżeli niewolnik lub Cza-
gar nie zaniosłszy żadnej skar-
gi na swego pana (do Księ-
cia ~~wielkie~~ za Kubań lub
do Czerkiesz, ~~uciekł~~ (do może pan chorego pochwyci)
~~ta, nie dawszy, przez pana~~
~~to pana swego~~ sprzedać ko-
mu zechce a krewni nie ma-
ją prawa wyjąć się za zbiegiem,
wszakże z mienia jego korzy-
sta pan wtedy tylko gdy ten
nie ma krewnych, a gdy ich
ma i ci mieszkali z nim to
mienie przy nich się zostaje.

35. Jeżeli Czagar tak ubożeje
że nie jest w stanie zapłacić
swemu Panu oznaczonego po-
datku, to powinien objąć u
Pana służbę we dworze (na
równi z niewolnikami, i potem idź
dla zabierać mu Pan nie
ma prawa, Gdy zaś od tego
bydła doczeka się przychówka
i za ten nabędzie sobie żonę,
wtenczas Pan powinien uwol-
nić go ze służby z żoną (i pucić od siebie wraz z bydłem, za
Pan zaś
odzad pereżeń opłacalną
Daninę.

36. Kiedy Pan dopomoże cza-
garowi w zapłaceniu kalyma
wtedy
nie
żenić
żony od siebie wydalać samowolnie.

37. Kiedy Czagar w domu Pa-
na poprawi się na mieniu i będzie w
stanie mieszkać w własnym
dom,

domu, to może to zrobić, zabrawszy swój dobytek który do Pana przyprowadził.

35.) Urzędn może niewolnika zrobić Czagarem dawszy mu na pierwszy raz na zagospodarowanie parę wołów, parę krów, kociot i 8. kożuchów.

36.) Jeżeli Urzędn ma w domu niewolników a wśród nich znajduje się Czagar ~~z nich niewolnik~~ od nich niższej ~~zajmuje od Czagara, to~~ ~~nie ich i odwrotnie~~ Urzędn nie ma prawa robić ich czagarami przenosząc ~~ich~~ nad ~~niego~~ owego niższego chociażby ~~był~~ ~~ubiedniejszy~~ od niewolników.

37.) Czagar ~~albo~~ lub niewolnik ożeniwszy się z którą ze sług swego Pana może ~~chodzić tylko~~ chodzić do niej na noc, w własnym

mieszk

mieszkając domu, brać nań
jej do siebie nie może: albo-
wiem tego rodzaju żona nie
uważa się za żonę, i dla
tego spłodzone z tego małżeń-
stwa dzieci należą do Pana. A
jak matka i ojciec nie ma-
ją prawa przyznawać się do nich jako do
synów
lub córek, tak nawzajem oni
nie mogą nazywać ojca i
matki prawemi rodzicami.—
38) Kiedy żona niewolnika
jest złego prowadzenia (to jest
cudzołożnica, złodziejka, i nie
posłuszna mężowi (z czego wy-
nikają kłótnie między nimi)),
to niewolnik porzuci taką
żonę, a Pan jeżeli nie może
jej poprawić, sprzeda ją po-
dług swej woli, lub jeżeli we-
źmie za nią więcej nad
za

za nią
płacony, z kałym to połowę bie-
rze dla siebie a drugą połowę oddaje temu od kogo nie-
wolnica jest wzięta; mężowi zaś jej nabywa drugą żonę
~~za wyżej wyrażonym sposobie~~ za-
cnego za nierządną niewolnicę, przy sprzedaniu jej kan wy-
maga w dodatku wykupnej
summy 5 Rub. sr. od tego do
kogo przedtem należała nie-
~~należy~~.-

Jako dopełnienie do Kabaz-
dyńskich obrzędków postą-
nowiono.

Prerogatywy do Urzędników kude-
nieckowych odnoszące się:

1) Jeżeli Książe wydaje swą córkę
za mąż i u niego znajduje się
Urzędnik z Kudenieckowych, to daje
(w uposażeniu weselnym)
mu (konia z lepszego gatunku.

Jeżeli

kto takową nierządnicę (upodobawszy
ją sobie) kupić zamierzy, ma wrócić
jej nowemu panu ~~emu~~ katym, a temu od
którego ją zewrze pozwolenia nabyć
za nadto zapłaci rubli.

§. 7mo. W dopełnieniu zmienionego adatu
postanowiono na wzór Kudenieckich
wych Urzędników jak następuje:

2/ Jeżeli dwaj Książęta pokłócą się z sobą, i jeden zabije drugiego a jeżeli w domu mordercy znajduje się, kto z Urzędników Kudenickowych, to dopóki tenże w nim bawi nie mogą ~~tamże Urzędnicy~~ krewni zabitego ~~nie mogą~~, prawa zmścić się za wylaną krew; Niezależnie w domu tym ~~Kudenickowy nie~~ ~~zabiją~~ ~~wyjechać~~ ~~tego~~ ~~dnia~~ ~~tylko~~ ~~nie~~. przebywać dłużej nad tydzień ~~tamże~~ ~~mogą~~ ~~przygotowania~~ ~~do~~ Rzeczni lub w innem Jakowem miejscu szukać dla siebie schronienia.-

3/ Jeżeli kto z książąt lub Urzędników kogokolwiek z Kudenickowych uderzył, chociby nawet i nieranił go, płaci za to pokrzywdzonemu dobrą nie może Urzędu tenże. z czasu tego powinien korzystni zabójca, powinien w

(1. oje)

wiewol

niewolnicę, konia, wyborną
szablę, szyszak wyzłocony, na-
ramienniki, kancerz lepszego
gatunku, a prócz tego [illegible] kurzydziuel ma żebraniny [illegible] ludzi rozsiedniel? przy-
[illegible] [illegible] na- jawił?)
godzi[illegible] wai buzy, która
traktując lud i Kudenietowa
prosi[illegible] tego [illegible] o
przebaczenie, składając przy
niem wyżej opisane rzeczy i zdanijąc
niewolnicę.

41 Urzędnie Kudenietowy [illegible]
[illegible] wyjmo[illegible] się za nie-
wolniczym ludem i wstawiają
się za nimi w Machkeme, [illegible]
[illegible]

51 [illegible] Kudenietowy, w obe-
cności [illegible] nie może żaden
Książe barantować [illegible]
[illegible] w koszach i autach.
(brać ujść)

61 Jeżeli kto z Kudenietowych
[illegible] da komu słowo [illegible]
[illegible]
że uż mu nic złego nie zdanie (da mu lub zdarzy)

~~[illegible]~~ niebezpieczeństwa życia,
tego żaden z Książąt i Urzędników nie ma prawa złamać
pod zagrożeniem w razie przeciwnym ~~[illegible]~~ kary.

81) Kto z Kudenietowych pojedzie z Księciem a ten spotkawszy się na drodze z drugim Księciem ~~[illegible]~~ się ~~[illegible]~~ z nim strzelać, gdy Kudenietow ujmie się za swego Księcia to chociaż zabije przeciwnika, zemsta nie pada na ~~[illegible]~~ Kudenietowa ale na Księcia ~~[illegible]~~ którego zawarzyszył.

82) Kto Kudenietowi ukradnie konia z dworu lub stajni płaci mu za każdego po trzy razy więcej.

83) Jeżeli ~~[illegible]~~ jako zdrajca ~~[illegible]~~

do Kabardyńców należących z łokowej daje się Kudenietowi bez żadnego względu najlepszego konia i prócz tego część od niego przypadającą wreszcie to robi się w tym wypadku jeżeli Kudenietow należał do partyi.—

10. Uzdenów Kudeniełowych przy wielkiego głupia

Z tych koni pokrzywdzonych od Książąt i Urdeniów zaspokaja się szabla i koniem.

4. 316.

Majątek dzieci po zmarłych Czagarach oddaje się pod opiekuńczy zarząd braciom i innym bliższym krewnym a Urdenie do tego majątku żadnego prawa.

20 Strzody i dzieci nie mają prawa. Tym sposobem postępuje się i z dworkami nie-

należącymi do

należący będzie, a w liczbie wyżłanych na branie ciągu znajdzie się kudenet- da, do oprócz przypadłej mani części z podziału, należy dać mu najlepszego konia.

2. Cygarowie składają pana opłaty różnie. Jedni 30

~~[illegible]~~ dają ~~[illegible]~~ parę byków, drudzy niewolnicę, a niektórzy sto baranów albo pięć koni, a w braku ich i rogacizny robią się oddzielne z panami układy.

31. Każdy Urzędnik może oddać swoją niewolnicę mężczyźnie któremu chce, z tym warunkiem, że spłodzone z nią dzieci należą (będą) do Urzędnika który takową zawsze może odebrać na powrót niewolnicę, temu komu ją dał, jeżeli (adoli) wzięty był za nią. Katym wtedy Urzędnik do niewolnicy i jej dzieci nie ma prawa, bowiem (katym) ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ (uczynił ją) prawą żoną.

a)
Właściciel ziemi za głos po-
biera corocznie barana z każde-
go domu który na jego gru-
nie będzie kosił, podobnież i
za osadę na jego ziemi będącą,
~~z każdego domu~~ daje każdy dom ba-
rana, ~~tak do niedzieli~~
~~do księdza~~ a tylko do Urzęd-
nicy wolnych i cragarow-
b) Kiedy Księże odda na wy-
chowanie swego syna Urzę-
nikowi swojemu lub komu ~~inne~~
i przy z prawdy tego od-
~~nne~~ z prostego ludu ~~tedy~~ od-
bywać się będzie zabawa, a wychowu-
jący (Urzędnik) da grajkowi ~~tylko~~
na zabawie muzykantowi daje
koma i koniec (kawał) jałowej
~~dawał~~ ~~kawał~~ ~~jałowej~~
~~kawał~~ (jedwabnej materyi).
c) Kto ~~chce~~ ożeniony się udaje się
Urzędnik na pewien czas do domu któ-
rego z cragarow gdzie odbywa

a) ~~Kto wzięcia Urzędnika lub cragarow~~
~~nie zas księdza ~~ ~~ich~~

b) ten którego powinien wychowanie syna.

się zabawa, v Czagar ~~[illegible]~~ v Jaki
~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ daje muzykantowi by
ka z sztuką jakiejkolwiek
materyi.

7) Kto z Kniozat i Urzędników
na barany, to po ostrzyże=
niu ich, białą wełnę zosta=
wia dla siebie, z czarnej zaś
przeznacza tyle co potrzeba
na burki, na ~~[illegible]~~, podkładki, ~~[illegible]~~
pod siodła
na inne potrzeby; resztę zaś
pozostałą dzieli między dworzanie
~~[illegible]~~ na odzież i inny
użytek.

8) Kto w święto Dziesiąte (piątek)
nie będzie się znajdował na
modlitwie w meczecie, tego na=
czelnik autu skazuje na karę
pieciu rub: ~~[illegible]~~.

9) Jeżeli Książe gani kogo w za=

winione

miarze zabicia go, a ten za-
uważywszy do i stanowszy w
dogodnem miejscu zabije mu
~~xie~~ konia, za to odpowiedzial-
ności i zemsty nie ściąga na
siebie, tylko powinien za ~~zabi-~~
~~tego~~ konia zabitego jego innego dać.

(10) Jeżeli Exagar pojąwszy w mał-
żeństwo żonę, dostanie za nią
w podarunku od krewnych ja-
ki dobytek, z takowego Księ-
że korzystać nie ma prawa,
~~a potym gdy Exagar ma~~
zabiera się jego dobytek i po-
stały z niego przychowek; po-
dobnie postępuje się i z nie-
wolnikami.

(za lowę (Exagar leuże) nie dań gdy sprzedany będzie,
dobytku jego i [illegible] teraz wdo i
niewolników, nie zabiera się mu, co i
o przychowku rozumieć należy.

(11) Jeżeli się dworski człowiek i Exagar boje żonie narzeczeństwo po ślubie wdugnej
~~[illegible]~~ jeżeli jej ma
~~[illegible]~~
krowę i cały od-
niej

niej przychowek. i do tego [redacted] już ani dajowy
[redacted] ani P. Pan jego nie ma żadnego prawa decydować zawsze
na korzyść żony nawet gdyby
czagar był sprzedany, [redacted] (za karę?)
[redacted], podobnie [redacted] (Czorski człowiek może postąpić z darowanym sobie bydłem.)
[redacted] bydłem [redacted]
[redacted].

12) Jeżeli czagar zapłaci Kalym
za żonę z własnego majątku
to w razie pokłócenia się z
nią może ją uwolnić od sie-
bie a P. Pan nie ma prawa
przeszkodzić temu. Jeżeli zaś
dworski człowiek ożeniwszy
się z dziewką tego co on stanu
i zapłaciwszy za nią kalym
z P. Pańskiego majątku przejdzie
później [redacted] na
Czagara, to w razie niezgody
z żoną, uwolnić jej od siebie
nie

nie może bez woli Pana.

13) Każdy Czagar ma prawo mieć niewolników, ale według praw narodowych ~~tego miasta swojego~~ Pana nie może ich ani sprzedać ani darować ani też zamienić na innych tego samego stanu, jeżeli się pan jego nie zgodzi na to

14) Uważawszy na to zezwolenie Czagar ~~Każdy Czagar, mając niewolników, nie może ich sprzedać bez wiadomości swego Pana sprzedać~~ tedy zgromadza trzech kupców, w liczbie których ma się znajdować i sam Pan, i ustawia wolność niewolnikowi sprzedania ~~się~~ siebie komukolwiek.

15) Jeżeli Czagar nie stawi się w oznaczonym terminie płacenia podatku i odbywania robot pańskich, za to Pan ma prawo nałożyć nań karę

16) Nie wypełniający się pana Czagar będzie w opłacie bądź w robociźnie, podpada pod karę nań pan nałoży, gdy gwałtownie do stanu swojego dogoni, karę mu dać panę byków i t. p.

~~Ze~~ stosownie do stanu para
lub dwie pary byków ze względem na okoliczności dla których nie dopełnił swej powinności..

16. Jeżeli ~~ten~~ Cząg ar stanie ~~się~~ nie posłusznym wysłańcowi od Pana dla ściągnięcia kary wtedy takowa podwaja ~~się~~ się.-

17. Kiedy się odbywa zebranie narodowe, ~~a~~ ~~jakich sprawach, ale~~ ~~ty~~ aut zajmuje stanowisko ~~koz~~ koroma ojciec którymu się wtedy rzami oddzielnie, ~~jeżeli ten~~ ~~aut~~ narodzi się ~~koma~~ syn, ~~czy~~ pod ~~ich~~ jego przemacza dla ~~nego~~ czyn aulu krowę na rzeź, ~~a w razie~~ Gdyby się ~~przeciwnie się temu~~ ~~ty~~ w przypadku ~~jeżeli~~ krów ~~zdarzy się~~ tyle zebrych aut nie ~~jest~~ w stanie zjeść, ~~reszta~~ zbyt ~~stoją~~ wapsza się

wajaca ~~przechowuje się~~ dla
następnego zebrania być przechowana.
18. ~~Gdy~~ Jeżeli kto skradliwy dozorcy
~~baranów~~ uszkodzonych baranów
zastanie złapany, płaci ~~za~~
~~każdego~~ 20. baranów za
~~jednego które idą~~ na kto
rzyść dozorcy, właściciel ~~tego~~ ma
~~ich nie mają~~ żadnego nie
prawa. ~~Upoważnia się~~
~~tak że w takiej sprawie~~
~~Urzędników~~ Dozor
~~ców baranio~~.
19. Jeżeli do którego z dozorców
przybłąkają się obce barany,
~~to~~ powinien dać znać o
tem całej okolicy: a w razie
gdyby właściciel ich nie zna-
lazł się, przybłąkane barany
(jemu)
idą na korzyść: ~~dozorcy~~ ~~na~~
~~nad~~ naczelnik kosza nie ma
prawa

danych tronie zabłąkane idą
prawa. ~~do tego należy~~
~~Co [illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
na korzyść Xiążęcego ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ Tabunnika (pilnującego tabunu czyli stada koni chowających się tam).
20. Tabunnikowi za pasienie koni płaci się podług umowy: od 4ech (żrebaków) kobyl po jednym ogierku Xiążęcy Tabunnik przy dzierżawie sobie ~~[illegible]~~ pomocnika ~~[illegible]~~ który obowiązany jest dać na ten wydział byka, Stado składa się z 30, 40 ~~[illegible]~~ lub z więcej albo mniej ~~[illegible]~~ koni.
~~[illegible]~~ 21. Tabunnik (ogólny) pobierający z
~~[illegible]~~ po żrebaku ~~[illegible]~~ groszy ~~[illegible]~~ nad-
domu ~~[illegible]~~ daje ~~[illegible]~~ tabunnikom ~~[illegible]~~ rocznie 25.
baranów i krowę; ~~[illegible]~~ dwa razy nad do
dla nich gotuje kuzę, ~~[illegible]~~ piwa na piw za każdym
~~[illegible]~~ razem,

razem ~~[illegible]~~ 5. prudów mio-
du i innych przypraw.
22. Za pasienie bydła płaci się
x. autu pasterzom, ~~po niemej~~
~~[illegible]~~ z każdego domu podług
ogólnej umowy i stosownie do
ilości bydła.
23. Starszy pszczolarz ~~[illegible]~~ (teraźniejszy lub uzdeński)
~~[illegible]~~
przybiera sobie pomocnika, któ-
ry powinien dać za wybór
byka x. pszczolarzom (za pilno-
wanie ~~[illegible]~~) po funcie miodu
od prudu, ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~.
24. Kiedy Urzędnik pszczelny pokłó-
ci się z kim w domu Księcia, za-
dnej za to kary nie płaci.
25. K całego autu wybiera się
jeden człowiek dla uwiado-
mienia ludu (dem co i
~~[illegible]~~
co [illegible]

należy
~~Kiedy~~ ~~potrzeba~~ wypełnić, za co
~~ma~~ wytrzyma się od płacenia
(czagar w tym)
~~ogólnego~~ ~~podatku~~, ~~które~~ -
celu wyjmuje się od tego; a więc
~~ieb~~ wybrany ~~bydła za~~ -
~~ma~~ płacić na równi z in-
nymi Czagarami.

25. Na korzyść Urzędnika lub Cza-
gara ~~u~~ do którego przyjedzie (w odwiedziny?)
~~z pałacu~~ żona Księcia pierw-
szy raz po ślubie przechodzą
konie któremi ona przyje-
chała

26. Kiedy umrze Czagar a brat
jego ożeni się z pozostałą po
nim wdową, płaci krociym
tejże jednego byka prócz po-
przednio zapłaconego za
nim kalymu, a krewni nie
mogą mu zabronić zawrzeć
takiego małżeństwa.

27. Jeżeli po śmierci Księcia

lub

lub Urdenia pozostanie syn i dwie córki jego, to z majątku ojcowskiego syn bierze dwie części a córki po jednej. ~~Gdy nie ma prawych spadkobierców zostawia się 8ma część Urzędowi z dziećmi a bez tych 4ta część~~ W innych razach robi się podział między rodziną stosownie co komu przypadać będzie, lecz wtenczas tylko jeżeli po zmarłym nie zostały dzieci, które uważają się za prostych spadkobierców całego rodzicielskiego majątku.

Gdy nie ma prawych spadkobierców zostawia się 8ma część Urzędowi z dziećmi a bez tych 4ta część

pozostała żona z majątku 1/4 gdy Dzieci nie ma a jeżeli je ma to 1/8 wszędzie zaś idzie na podział dla rodziny zmarłego w liczbie których są i oni nie prawi spadkobiercy?)

II. Sądowa inkwizycya u Czerkiesów.

Sądowa inkwizycya u Czerkiesów jest nader interesująca (Małżeńskie spory

§ 316.

rozs

rozstrzygają się bez szczególnych ~~formalności~~ „ważne" a mianowicie te ~~[illegible]~~ „przykłeństw" ~~[illegible]~~ w sprawach wymagających kwalifikowanego zadosyćuczynienia, procesujące się strony wybierają sobie pełnomocnych i adwokatów obiecujących i wielomownych. Wyznacza się pośredników z obydwu stron którzy wyjaśniają ~~je~~ tę sprawę. W ważnych wypadkach przyzywają na pośrednika język narodu. ~~[illegible]~~ Sprawa ciągnie się dopóki jej pośrednicy nie rozstrzygną, na co obydwie strony przygotowane są zgodzić się. W ważnych sprawach ~~[illegible]~~ w zabójstwie

ludzie wywodzą ~~[illegible]~~ kwalifikowany zemstę, procesują się za grobem wiele. A naprzód wybierają ~~[illegible]~~ strony na obrońców i pośredników ludzi wymownych i sprawnych, ~~[illegible]~~ następnie zaś pośredników wyznaczają ~~[illegible]~~ dla wysłuchania przedstawionej im sprawy wydają wyrok.

Gdzie idzie o to, ażeby do bójki nie przyszło, chociaż

się bez niej rzadko obejdzie. Procesujące się strony stawają w pewnej od siebie odległości i na wzniesieniu sołtys ^ miejscowy ^ trzymając w ręku giwerhak. Almus odległość przychodzi czasem do bójki. Jeżeli się procesujące zachowują, bywa zwykle według zdania lub stanowiska, jak komu do gustu. Sam to nie zawsze uprzedzał się przy zwyczajowem prawie, obcałowawszy się zanim za pisanem, i nie inaczej jak według boskiej chce być sądzony księgi; athanem (jak niewi) napisana jest głoskami idące Bog wynalazł i spuścił na ziemię. Ponieważ pełnomocnicy nagrodę od stron biorą za swoją pracę, więc w ich widzenie jest przedłużać sprawę. Jak więc starają się niedopuścić pośredników do wydania wyroku. Rzadko procesują się najczęściej. Ale nowa następuje zachodzi trudność, jak wykonać wyrok? ^

^ Więc znowu wyszukuje na jaw zemsta, i rzecz rozpoczyna się na nowo. Co miejsce na zwadzie

^ od poprzedniego wiersza

^ Ma wyborem wyjść tak stara się [illegible]

Abarzechanie zrobili sobie r. 1841. Defter, zaś
kaz (ksiąszki), ażeby w każdem pokoleniu było mahkeme, z wybranych jak
wyżej wzmiankowany, składające ich
Sędziów. Naib, Prezesem takiego
sądu mianowany, [illegible]

Defterepo, [illegible] wydawane przez ka
[illegible] Abarzów.

uzyskał tym celem
[illegible] Mar-
żeńców. Tak nazwana

Brak t. [illegible] do-
znawali Abarzechy, wydarwa-
jąc Defter z r. 1841 roku. Główne
prawidła Defteru odnoszą się
do zewnętrznej obrony kraju.
Abarzechy postanowili zniszczyć u siebie kradzież, rabunek
i zdradę, naznaczywszy za tego rodzaju przekroczenia nie-
zmierne kary i sztrafy. Dla
przyspieszenia tego oni urzą-
dzili w każdym narodzie naj-
wyższy sąd Mahkeme składa-
jący się z sędziów wybranych
z pośród starszyzny pod prze-
wodnictwem Naiba. Naibowi
oddali władzę wydawania
wyroków sądowych. Naib ma-
pod swem zwierzchnictwem
[illegible] sy-
nów dostojnych rodzin, z których

my

szy na rozkaz Nâiba ~~prowincji~~ każdego ~~województwa~~ prostuszeristwa ktokolwiek by on był zwierzchnik czy poddany. Sąd odbywa się podług szariatu. Według zwyczaju, przestępców niewolniczej klasy obkładają rękami, nasmarowują sztrafy, zabijają kamieniami, zrzucają z góry lub zastrzeliwują. Przestępcy zaś wolnej klasy karani bywają sztrafami.

- do spełnienia rozkazów sądu, bez względu na stan i powagę przestępcy, zmuszać mieli. wolnego stanu poważnych ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ poddanych i niewolników zrzucać w przepaść, zastrzeliwać itp. nakazano.

III. Obrządek sądu w ~~[illegible]~~ podług adatu.

4. 317.

Przed ~~[illegible]~~ Chrześcijanie ~~[illegible]~~ sprawę podług adatu bywają wzywani lub sami się stawiają w Mackeme. Kazi. Starcy słuchają oddzielnie każdego a wysłuchawszy wada-

ją

dają wyrok jednomyślnie. Bez tego wyroku nie ważny. Powód stawia się przed dwóch a najmniej jednego świadka. Ci

~~Obwiniony stawiony na wyroku~~ ~~powinni być wydani.~~

~~Do oskarżenia kogo, potrzeba~~ koniecznie aby powód miał z swej strony jednego lub dwóch ~~świadków. Świadkowie~~ powinni być pełnoletni, męzkiej płci, i nie mogą być niewolniczego stanu (:taj:)

W przypadku jeżeli powód nie znajdzie świadków, to winny usprawiedliwia się przysięgą ~~na krzyżu (:Stosownie tego po-~~ ~~winny przysięgają w~~ obcego rodu chrześcijan ~~Gdy tych nie~~

Często się zdarza że świadek obawiając się zemsty wyjawia winę, przestępcy nie głośno lecz tajemnie. W takich razach adat wymaga od powodu

Lecz da nie ma w tych wyznaniach powodzenia. ~~Jeżeli nie ma~~ w takim przypadku ~~kwity~~ (kwity, świadectwa/jus) ~~lub~~ przysięgi ale z wyrzeczeniem przysięgi najmniej być powinno

Wszyscy mało cenią przysięgę i według adatu za fałszywe świadectwo nie ma żadnej kary. Dla tego do przysięgi przystępują z konieczności i w takich razach gdy nie ma jasnych dowodów a tem samem i osądzenie sprawy staje się zbyt trudnem. Wrzucić w sprawach w których świadczy się przysięgą, dla obwinienia kogo, prawami zostało zniesione, wydanemu postanowiono skarżyć przeciwnych o krzywoprzysięstwo i fałszywą przysięgę na taką odpowiedzialność powinna być włożona na osoby przysłane obwinione.

rzanego usprawiedliwienia się
przysięga 6ciu świadków, z któ-
rych 3ech wybiera sam pozwa-
ny a 3ech powód wyznacza.
Ten ostatni z liczby 3ech wy=
znaczonych przez siebie świad-
ków wybiera takiego który będąc dobrze
~~przekonany~~ o ~~zdarzeniu~~ zdarzenie przestępnie
nie przyjmuje przysięgi, i tym
sposobem winny zostaje prze-
konany. ~~o występku~~ –

~~A. Jakie sprawy i przestępstwa rozpoznawane~~
~~bywają przez adat.~~ –

Przez adat rozpoznają się
szczególniej sprawy o kra=
dzież, o ukrzywdzenie niewiast,
o podpalenie i o zranienie. Za-
tem sprawy o zabójstwo, o po-
dział majątku, o ~~za~~ ~~rzeź~~.
~~ka~~ ~~la~~ rozwodach i wogóle wszyst-
kie sprawy przytrafiające się

w spot

w społeczeństwie uznane być winny
~~mają~~ przez szarjat.

~~B~~ Obwieszenia odszkodowania.

Za kradzież powinien obwinio-
ny zapłacić powodowi podwój-
ną wartość skradzionego przed-
miotu jak również i poniesio-
ne wydatki na świadka. Za
podpalenie i zranienie obwinio-
ny powinien wynagrodzić wy-
rządzoną pokrzywdzeniu szko-
dę; ~~stosownie do rodzaju wy-~~
~~rządzonej szkody, i wreszcie~~
~~wypadku powinien~~ opłacić
lekarza. ~~za leczenie~~. Prócz
tego we wszystkich tych przy-
padkach obwinieni powinni
prosić o przebaczenie, ~~podczas~~ uprzywszy do tego na
~~do tego przy~~ pośrednictwie lu-
dzi szanownych, dając ~~na~~ przy
tem podarki składające się z

miód

materyj lub innych jakich rze-
czy wartości od 30. do 50. rubli
wraz napoju piwa i wódki. kilka kwi sądzeni ni jeden i
dan gam wyszłapeh zostają [illegible] Rossyi
~~Dla poprawy [illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ w odległejsze miejsca
wysłani lub Jo,
~~Bunt~~ na pewien czas ciężkich robotach w fortecy Geor-
gewskiej ~~[illegible]~~ w miejscowym odwachu aresztowani i t. p.
~~[illegible]~~
dwóch miesięcy (stosownie do
~~przestępstwa~~).
§. 316.
Za skrzywdzenie na stawie
niezaręczonej dziewicy obwi-
niony wynagrodzić powinien
18. sztuk rogacizny; lecz jeżeli
dziewica będzie już z kim

zaręczona

zaręczona, albo przestępstwo
będzie wyrządzone zaręczonej
nieweście, to winny obo-
wiązany jest wynagrodzić
pokrzywdzenie 80ia sztukami
rogacizny, jeżeli na to przy-
stana płci męskiej krewni obrażonej nie-
wiasty: w przeciwnym bowiem
razie winny powinien być oder-
stać pod rozporządzenie kre-
wnych płci męskiej obrażonej
swą żonę, gdy żonaty lub
siostrę albo nawet matkę.

~~Zwiastun dodatu pod względem niewiast.~~

Dawniejszemi czasy ~~Kobiety~~
~~[illegible]~~ Czecze-
niec swatał sobie dziewicę nie za-
pytując o jej i rodziców wolę,
a w razie przeciwnym po-
rywał

rywat ~~dziewicę~~ ojciec ~~Najczęściej~~
~~bania ściśle był zachowywa-~~
~~ny nawet przy matrymonjach~~
~~opłakiwał~~ ~~Tak~~ ~~d~~=
~~bania~~ poczęstowawszy ojca
swej oblubienicy ~~ciężkiem~~ kieliszkiem wód-
ki albo dawszy mu lub matce
matoznaczny podarek był u-
ważany za przyjętego, nie będąc wprawdzie do spełnienia przyrzeczeń swych abo-
~~Tego~~ ~~nie~~ wiązany.
~~ciało~~ ~~ciało~~ ~~ciało~~ mógł się bowiem
z nią ożenić lub powrócić ją,
~~zapłacone~~ ~~zaniechać~~, a przeciwnie
~~Taka~~ dziewica ~~bez~~ nie mogła bez jego pozwolenia iść za tego czasu
~~się~~ ~~za~~ innego.
~~mogła~~ ~~wyjść~~ za
mąż. (Co obecnie zmieniono w ten sposób: iż chora swatana dziewica
~~Kompanja ta~~ ~~jako~~ ~~dobrość~~
zbyt ~~ciężniejąca~~ swobody
niewiast, w obecnym czasie
przez naszym zarządem cat=
kiem zniesiony ~~został~~ nowicz

owieniem dla dziewcz cze-
czeńskiego pokolenia prawa
~~[illegible]~~ oświadczyć przed mężczyzną
~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ axi(ażnych.
~~[illegible]~~ że nie chce pójść za
mężczyznę którego sobie mężczyzna ma wolność iść za lewo zechce.
~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ i wdowy po śmierci
swoich mężów powinne by-
ły podzielać małżeńskie łoże
z skreconymi nieboszczykow, co również usta-
~~[illegible]~~ wdowy prawa
rozrządzać sobą według wła-
snej woli.
~~[illegible]~~ przyjmowane są do Są-
du skargi żon na ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ mężów i w ogólności we wszystkie stosunki
~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~
za wszystkie kobiety korzystają
z ochrony praw sądu na równi
z mężczyznami.

~~Podpisano: C. Paolo Berner~~

§. 219. Poznawszy sposób pod okiem p. Ber-
nè głoveslany z porównaniu [illegible] rzeź [illegible] ów klucz nam
[illegible] pismo perzodyczne [illegible] kemkach zwane pierodzawiło, po przedrukowaniu
[illegible] go obrazem Dagerotypu w Bibliotece
[illegible] warszawskiej na jaw danym, i w
[illegible] rękopiśmie, jak rzekłem, [illegible] głoveslo-
[illegible] nym dla mnie. Nieskąpiąc rzucających uwa-
[illegible] ge

[illegible] porównanie
[illegible] rzone, z germań-
[illegible] skiem ich i sta-
[illegible] rosłowiańskiem prawem
[illegible] zgadzające.

Chociaż [illegible] wojennych, [illegible]
[illegible] nie tak bogatych
u Słowian, jednakże
znaczny być musiał,
jeżeli chciał tak wy-
cięższa, albowiem nie
[illegible] słuchała mu w tem
prawo zapory za-
[illegible] jnej. Kary na prze-

[illegible] na stan poliżyny
[illegible] brają [illegible] i [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

§. 319. Poznawszy zdał, jak nam go
wreszcie [illegible] p. Bereze, wyraźnie go też poznał według pisma
według cyfr [illegible] w przeróżnych wyrazach [illegible]
[illegible] w przedstawieniu go [illegible]
[illegible] mię o to chodzi
ażeby [illegible] obraz [illegible] rzeczy
[illegible] dał, ten dał
[illegible] ażeby [illegible]

(1) Gwarancyą Gabeleki i Królestwa w zawarowaniu i hatt-humaiunkiem [illegible], o których Jurgiewicz w Pismie warsz. t. V. 1838 III. 588. 599. nadmienił. [illegible]

Uwaga do athanasium dopiero dostrzeżona (według zdania p. Rovie)

(1) prawie

[illegible] i I Księcia (Wali) którzy sami jeden wyższym jego nad prawo, i nawet ogólnego głosu narodu, czyli niższego rzędu Kapłanów. Uzdeszło, gdy dah [illegible] słuchać [illegible] dzi nie jest wyżej,

[illegible] ustępuje wtedy wszystkim

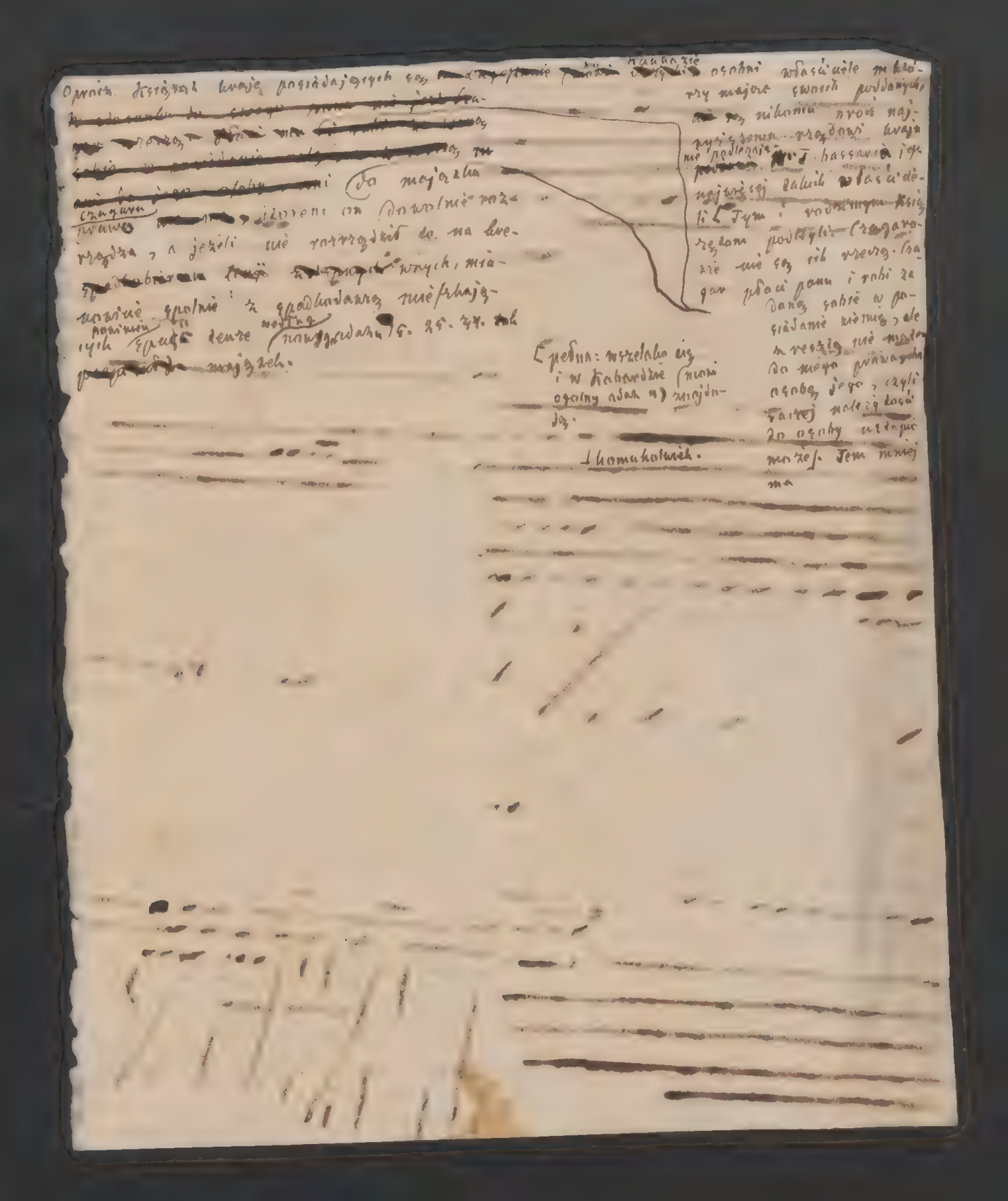

§. 720. Zwyczaiami [illegible] [illegible] mieszczą i bogatsi [illegible] dymu rodzie zdatnemi (1), rodzicy będą w [illegible] osoby, z których [illegible] dalszy kunsz wielkiej jest [illegible] dem nuanem

(1) Ci zemsty należą się nie tylko w gdyjow ale i w wojow wykupic. Porown. Kaubar xv. 91. fin. 204.

[illegible] Dziś na Kaukazie [illegible] przed wiekami [illegible] narzucana (1), na bratanerstwo [illegible] ślubne [illegible], zanim [illegible] znane [illegible] przysięgi [illegible] ślubna, że [illegible] Po [illegible] zastanawia [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] jednym sposobem otrzymać żołnierza, którego [illegible] albo [illegible] przez wrotne uniknąć można, jednakże jej [illegible] (1) Kwalifikacja str. 93, str. [illegible]

[illegible] przez Wachtmanga [illegible] uznana sposobem przymusowym. Według jego [illegible] przepisu sposobem przymusowym.

Zwalniający się od niej rekrut nazywa się swój rod. Werbelhaus ma i za pokora miejsce. Ma też

Z Szlachecka sposobem od 1/4 [illegible] czagarska od 1/16 poczynając się coraz niżej aż do trzeciego [illegible]

[illegible] jednym słowem [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] Dziele, ani jeszcze ani prze nie prawnie.
Przysięga odbywa się w sądzie. [illegible] Powod lub obrońcy
[illegible] które w rzeczy [illegible] i na
uwierzytelnienie słów swych przysięga; przed
czasu czego świadkowie [illegible] przysię-
gający co jego ranicom swe [illegible], prze-
rzają za [illegible]. Wymie-
rzenie [illegible] i [illegible] opłaty [illegible] spra-
wę. Opłata na trzy dzieli się [illegible]
jednej dostaje Kościół (jedyny za [illegible]
pred wymierzeniem mu dziesięciny fun-
dusz jego), drugą [illegible] trzeci [illegible]
cia rozdaje w celu [illegible].

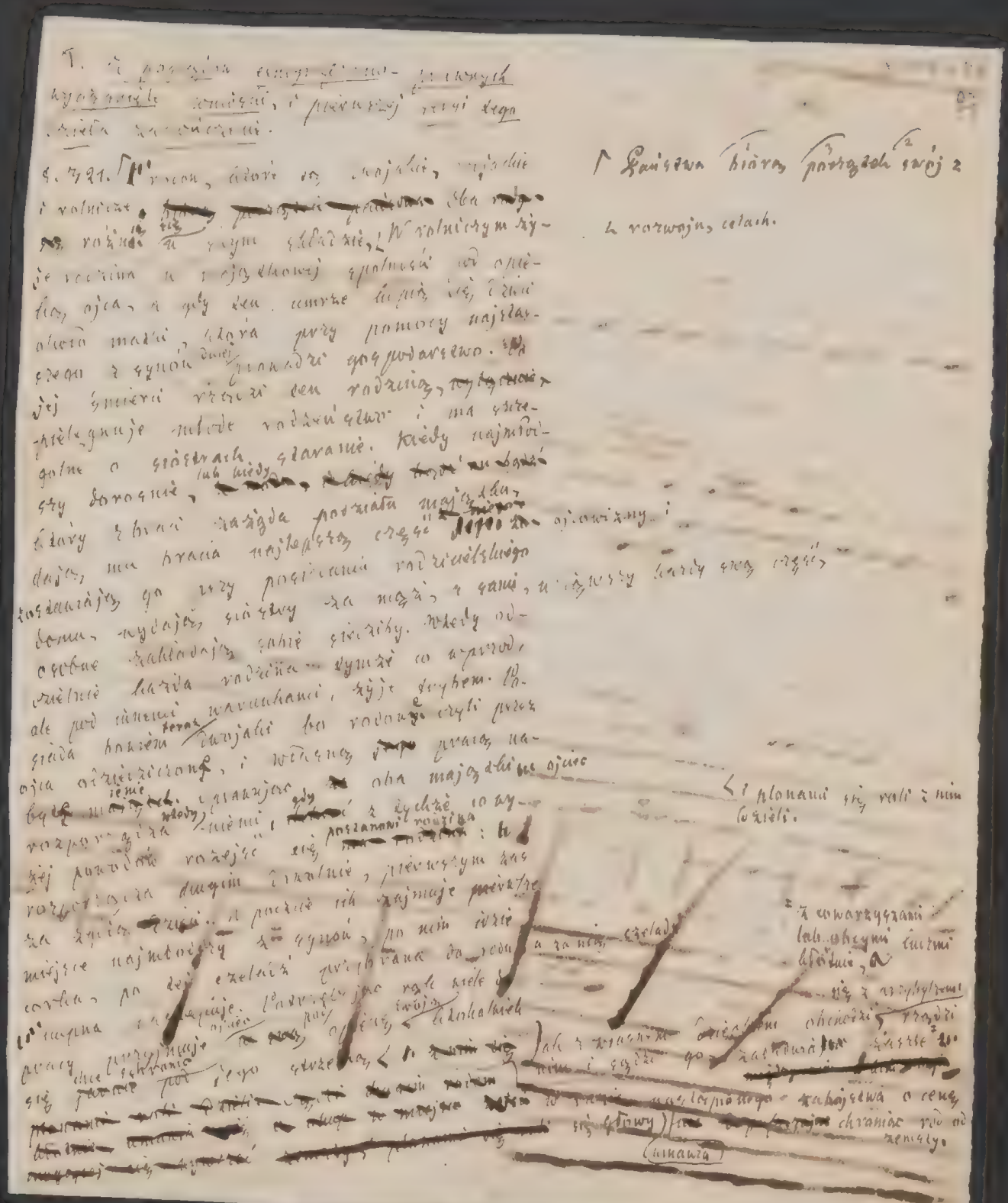

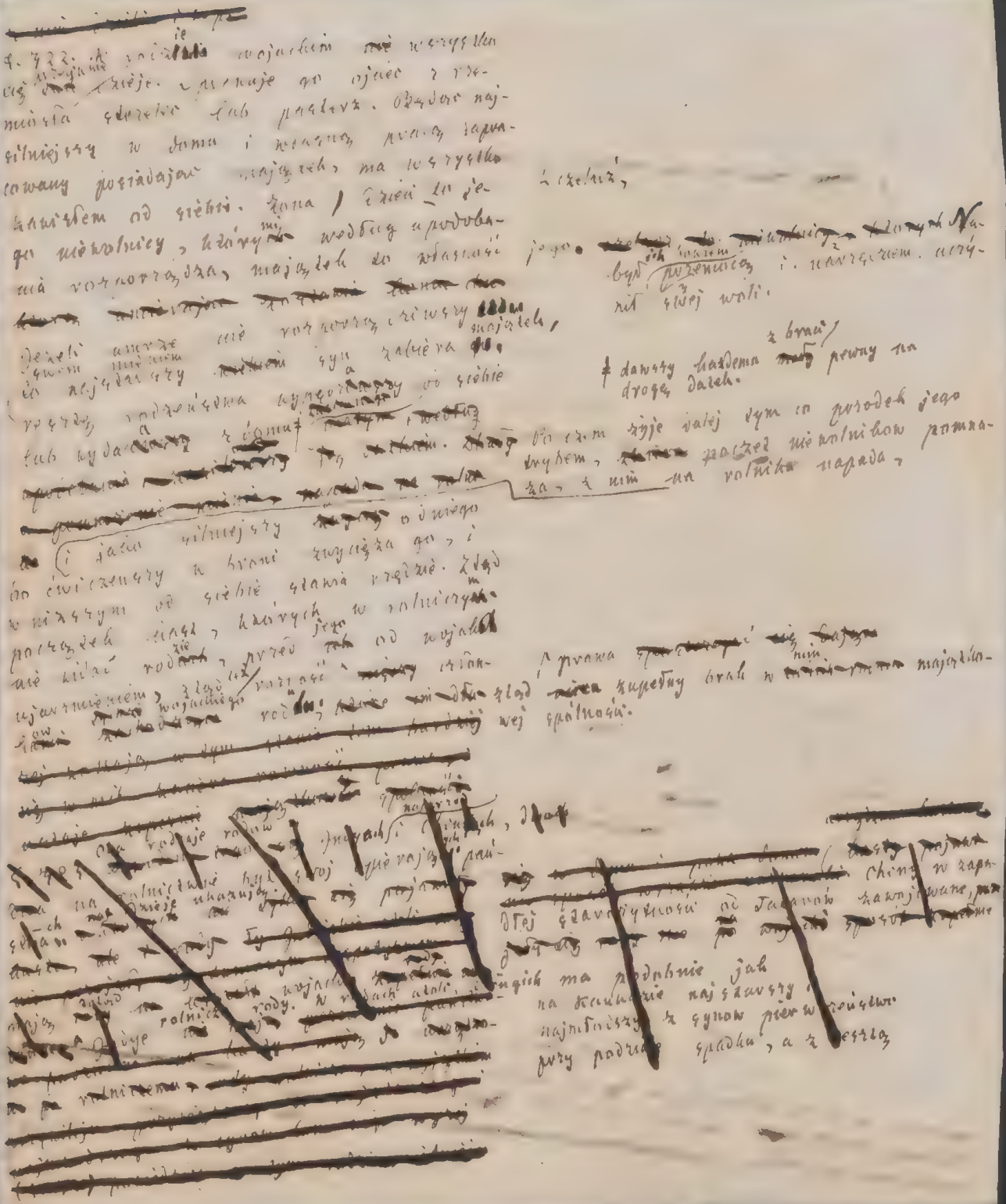

§. 323. Oba [redacted] rodów (brzegi w Indyach najprzód i Chinach, dumą na rolnictwie gdzie wie był swój opierających państwach, tygodnia obchodzą. W stolicy w indyjskim rodzie [redacted] najstarszego i najubogszego z braci [redacted] (według uwagi u §. 70. domu poprzedzającego rzucanej) [redacted] (między Judy zapowiadać mieszkańcy [redacted] przed dem chardy, [redacted] najstarszy i najubogszy z tymi miał w braci spadku pierwszeństwo. Toż samo miało być w Chinach przed zawojowaniem ich od Tatarów, albowiem rolnictwy naród nie mógł [redacted] wyżej dyjami) hołdować zasadzie. Niżej od Indyanina [redacted] ujarzmiony bardzo Chińczyk, jak całe [redacted] a niej zapomniał a nawet [redacted] zupełnie wygłuszał z [redacted] swej myśli [redacted] (że i ziemi w chińskiej rodzinie

* nad Gangesem pierwszy. przez Chiny [redacted] rozróżnia kasty, były odziedziczone majorat obok minoratu kapłaństwa [redacted] wybranie. Toż samo miało i na Kanaanie miejsce. [redacted] tego do Hawiom

z zabobonów wynikł [redacted] i [redacted]

przeciwnej [redacted]

(1) O Chinach powiada. Druga rozdziel. 10mu pierwszego. Dzieje Genesar. Ewangelia. 1. 1. 1.). O

Judyasz powiada. Drugi rozdział Księgi Judasz. Dzieje chińskie. Origines du droit Chinois. I. 18-19. 21. 1. 1. 1

wiśn się. Ktoby rozdział że i przeciwnie
być mogło, że naprzód wojenna a po
niej rolnicza zasada, i że
druga wypracowawszy pierwszą z pra-
wa rzymskiego, zasada nacisnąwszy
przez nią znowu wypar[illegible] i ktoby
mowę dał rozdział, musiałby naprzód
dowieść, że rzymskich zamiast pasterzem
zasad był naprzód rolnikiem, co utrzy-
mywać byłoby trudno. Nie darzeznu-
ję. Ktoby zaś przypuścić chciał, że idea
germańskiego prawa z dwóch zasad
tych nie powstała, trudno się, w jeszcze
większe wpaczał trudności, z których jakby
się wyplątać potrafił; niech mi dan wolno
że tylko zdania mego w tym i poprze-
dnich objaśnionego [illegible] nie zdradzie
nie zechce.

do [illegible] uboczem [illegible]
[illegible]

rolniczo-rodowa zasada

§. 322. Zasada ta przeciwstawia się przeciwnej wojacko-rodowej zasadzie, która w Europie Zachodniej panowała

(o germańskich Królach w ogóle mówią rzymscy historycy tacitus, nec regibus infinita aut libera potestas, a o poganskich w stepie północnym opowiada w Germ. unus imperium, nullis jam exceptionibus, non precaria juventa parendi.

Chcąc przeto przyjąć za podstawę obie zasady, należy wpierw o pierwotnem miejscu ich w poszczególnych ludach i u poszczególnych Germanów: albowiem pierwsza panowała dawniej nie tylko w monarchiach lecz i w związkach przez arystokratyczny wojskowy urządzonych państwach, czego jawny dowód na Frankach i na Saksonach widzimy. Przyczyna tego była nowa ze Skandynawii napływająca do Germanii ludy, zasadzie wojacko-rodowej przychylniejsze. Za czasów pora Germanów wolnemi głosami narodu powoływani do rządu książęcia, [illegible] radzie ci zastawali się o zadania rządu językiem, [illegible] pisali [illegible] w konstytucyje do [illegible] weszły [illegible] na podwalinach [illegible] prawa.

Chcąc przez to wpływ na swe rządy zachowali członków rodzin, za młodszych w stosunku do [illegible] uważanych braciszków. [illegible]

[illegible] gmin den na rycerskiem prawem uprzywilejowany i na radzie poczesniejszy, zadarty drugiemu czynsze płacić według sprzejaźni, co dziś na jarmarku miejsce.

i podymne dawać

[illegible] Wszystkie zaś w poczet tych
[illegible] praw głównych wyżej [illegible]
[illegible] do
[illegible] za-
[illegible]
[illegible] granicach nie uchylił głó-
wny. Wszędzie na równie prawa niewiast, które tu osobę już a nie za rzecz uważane
[illegible] nie były za pląg
między [illegible] równa-
no [illegible] nie równowana. Zarzek
dzy w narodzinach i śmierci domach za
cudzoziemcach na Europie zachodniej a ogól-
bliżej na Zwierzęcy, Anglię i Niem-
cy uwagę badając [illegible] dojdziemy do tego wyniku, że prze-
drowa zasada nad wojacku - rodowa
wanie - przewaga - prawa atyalyc-
kie na Europy - przeciwieństwo europejsky-
ka, i zachodnioeuropejska zasada
nie.

w jedne, gdzie wszelkie prawa
gą, i że im zwłaszcza nastąpiło
dem zlewek, dem trwałej utwierdza
dzą w-ewym bycie rząd krajowy.

VI. Zapełnienia poprzednich luk.

Przedmowa

(1) Horatii Odar. II. 1. v. 7. 8.

W dalszym rozwoju myśli o porządku i wzroście prawa, w poprzednich wydaństwach, nie uwagę na trzymiesięczny dzień wakacyjny (1),

medio de fonte leporum
surgit amari aliquid quod,

Podług zwyczaju badań dziś kierować, aże- by co coś mogło o charakterze stosunków a stosunku w pierwszym tego działu pra- wideł dotknąć. Porównanie ich w obra- zie prawa obu narodów wydaje się, ja- sno, zrozumiałe. Prawo to ze względu odwiecznego w Chinach i Indyach naj- przód objawiającego, zdawało przez dłu- gie do Europy przeniesionego, i w niej odrębnie na północy i południu ugrun- towanego, zgromadzony się razem na za- chodzie, w nadziei się pierwiastkowe gwemu odpowiednio przedstawiło. Chociaż nadzieje ze zbliżającym do trzeciego dwujaki- ów zwrotu nastąpiły w jednolite ger- mańskim dziś nazywane zamienio go prawo, nie mogła jednakże do osiągnięć celu pożądanego. Zresztą się bowiem w tem prawie objawiają pierwiastek im dualizmami kierowali.

~~[illegible]~~ Ważna wreszcie rzeczy jest rozważyć ów zwrotny dwoje różnej z Akcji przez Kanuły-

mauzę lin Jztandyi a purez Dunaj
nad Zabę, Ren, Skaldę lin podno-
enej Germanyi i Francyi i Szwajcaryi
ezrodb pomać, Ducha jego poremibnąć,
znaczenie zgłębić. Trudne to, ale cudne
zadanie, ale do rozwiązania podobne.
Zrobiwszy w tym względzie co mo-
głem, zaczniam - w chwili gdy cudze
rzecz poprawiać całej, będąc ruy-
chomy i przy pomocy obcych nie-
kiej przerzeń, a purez tę szczerą objaś-
niać. Ten porównując drogę purzy-
mamą
nie jedno że jak dziś w germańskiem pa-
nie odgadnąć trudno ton zdawniej ducha
nie najprawszy
nie jeden czytelnik tak ruchem w zdaniu ducha
mańskiem go nie podobna, a ger-
nie porównawszy.

Pięknem w Wenezuelo w
Wenezueli

[illegible]

a mowy nie pozwala. Tem o tłumaczeniu jakie badającego nie gdyby- kają, wyrażnie. Tru- dności nie są mniejsze od angielskich, na które się nawet badacz prze- wiązy, gdy [illegible] [illegible] [illegible]

myśli

W dalszym rozwoju [illegible] o powszechnem prawie a poszczególnem [illegible] uniemożliwiem, z uwagą na urządzenie [illegible] [illegible] [illegible]

i dziecinna otawa. Tylko
chwilki malarz co krajobrazu
nie umie wyrazić
nie umie. Tylko ten

[illegible] i rozważając wpływ na nie [illegible]
poczuwanych, nie podobała [illegible] być o [illegible]
stwarzą, wszechsłowiańskość (panslavismus) o
antygermanizm nie zawadzi, [illegible]
[illegible] i [illegible] oba nie
[illegible] w przeszłości nie

niepodobna niezawadzić o „wszechsłowiańskość"
(panslavismus) o antygermanizm: lecz oba
z takiem jak je rozumiemy znaczeniu, są
na swojem miejscu [illegible]
[illegible]
[illegible]
[

Dodatek

do działu III. historyi prawodawstw słowiańskich:

I: Sprawozdawcze wiadomości o źródłach prawa rodowego wiejskiego i metody objaśniania niemi.

1. Małżeństwo i jego skutki prawne.

§. 244. W miarę rozwoju społeczeństwa i rolniczego rodu, ustaje [dawny] zwyczaj porywania niewiast, a nastaje kupowanie wojach [dawniej] pojmowanie żony. Nie porywał wojak bądź dany, ażeby i jemu nie porywano, lub odbierając porwaną, nie kupował [dawniej] pojmował drugą a sprzedając odbierał pierwszą żonę nie wypuszczał od siebie. Jeżeli nie podobała [mu się] brał drugą; i miał obok niej. Obcą [dawniej] nabywał drugiej, [dawniej] zabierał, [dawniej] pojmował zdradą do gospodarstwa, i t. d. nie mógł, [dawniej] jeżeli się z pierwszą nie podobała, wypędzał [ją] a brał drugą. [Tak] [dawniej] [dawniej] [dawniej

obywateli ~~[illegible]~~ [illegible], którzy jak
wiadamo mogli obok żon utrzymywać
sobie kochanki - na co kwasowe porwaliby
prawa. W takiem razie poborzeniu
znaleźli się Trakowie a kró-
lowie jedni [illegible] sobie a drudzy umarziali
żony, w takiem Bułgarowie kochanki
za potrzebie pogane nabywawali żonek,
w takiem na kwiecie
Mądrzejsze, [illegible]
kuke do wodu [illegible]
no potrzebujące wdowy (1). W takiem się
dzieje poborzenia po [illegible] dzieci
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

lah w Germanij jak i nad Dunajem
Normanowie znaleźli, skoro się do niej
ze Skandynawij w czasach przedhistor-
rycznych, a z nad Bałtyku w drugim
po Chr. wieku [illegible] Wtedy
nowe do rozwinięcie szykat wojachcia na-
dom własnym a rolniczym nie
znany zwyczaj niewania więzi nad je-
dną żoną, po zaorzała się rożnica ró-
wnych a nie równych czyli morganatycz-
nych małżeństw, dzieci nazwisko
nazwa mieszanych i nabrzmiałych z da-
lsza żyjących [illegible]
dawnych [illegible] ludom [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]

(*) Niemieckie Germani nad Dunaj

* Kethl. 1538) który w przedmieściu Krakowskiem Kebsze (chędoż etc.)

* na koniec tego Ludu dyalektach Słowian nie znajdę tego wyrazu) słowach, w którym wyraz kobieta objaśniono.

* małżonek, małżonka w niektórych małżeństwach Kebsweib, Kebsmann, niby kochanica, kochanek) u Niemców Polaków oznaczały.

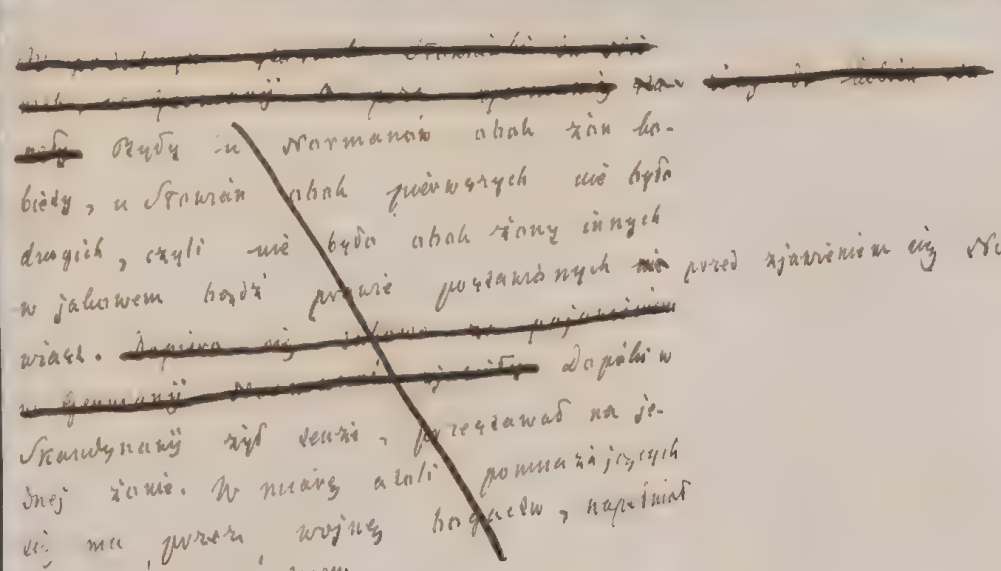

Orydy u Normanów abak żon bo-
biedy, u Słowian abak pierwszych nie było
drugich, czyli nie było abak żony innych
w jakowem bądź prawie postawionych nie przed zjawieniem się Normanów nie-
wiast. [illegible] dopiero
[illegible] Słowiańszczyzny żyst ziemi, przestawał na je-
dnej żonie. W niemiej atoli pomnażaj jeszcze
się nie przez wojnę bogactw, napełniał
dom swój nałożnicami

(1) Porównaj co o tem Cechopa II. 95. wzmiankę. Dopełniają się wzajemnie.

(2) Małżeństwo to morganatyczne, które wchodzi [illegible] morganatica, morganatica, morganatica

jej
morganatycznem żonatego przez

Cleer i żonami

(1) Porawn. o tem prócz wzmiank domu IV. Dzieła Gansa (das Erbrecht), Gaupa Recht und Verfassung 127. nastp., 169. nastp. uwagi do Lex. Sax. 593. gdzie wyliczenie rodzaju wyraza sprawcze mają słowa nie złożonych czasowników.

i mężów

Powyższe prawo zdobywania ziemi ludu lepiej poznane będzie, gdy się albowiem w prawie tem nie tylko mieści co inne jeden szczegół germańskiego prawa w innem zdaniu świetle, dowodem tego ustępu Alban. czytanie [illegible] i [illegible] prawa [illegible] rodowe prawa objaśniają się wzajemnie.

§. Zwyczaj powodujący [illegible] wszechniaś je, [illegible] jedynie [illegible] przez biegłych z [illegible] na chwalebny ludu [illegible] przypisujemy zwyczaj [illegible] daje. Ponieważ porywano [illegible] odwrocie niewinny kradły [illegible] li narzeczony [illegible] radzicielskiego i d. p. dumu do [illegible] go małżonka. Zwyczaj ten [illegible] dziś u Serbów narzywany, germańskiemu, [illegible] brégowi obłubienicy (braubleug) odpowiadający, dał początek dziś jeszcze u szwabskiego ludu [illegible] wanemu dogwiadczenia małżeńskiemu (Probenächte), które [illegible] za [illegible] uczciwości [illegible] po ślubu społnego z nią [illegible] seli (nuptiae [illegible] gunsk den [illegible] uwalniał [illegible] z pod opieki [illegible] wrócił, [illegible] [illegible] odawadza (2). Gdy jak z tych przykładów widzimy zwyczaj powodował prawo, do na odwrot [illegible]

(1) Pieśni zdawanie w Kollara Zpewonkach I. 25, Hanuš Zeuß u Grimma Myth. 434. Zwyczaj Athanazyusza Kalina I. 1000) wzmiankowany z Zimna w rok po ślubu.

Przyli jak się pieśni zwyczajów zdawatelnie kradzieżno

(2) [illegible] Athanásia [illegible] zamężnej Zimna dowiedzieć się swego [illegible] prawa zdawała się [illegible] adgnadzać. W Danii i Norwegii kobiety po latach [illegible] małżeńskiego z nieznajomym pozwalały Zimna się [illegible], a gdy powodziła, [illegible] wdzięczniejszy jego niejaki zdawała Grimm Gesch. IV. 760, [illegible]

[illegible] zwyczajów [illegible] [illegible] objawienie

wadzanym mężą. Prawo do [pod] u Rzymian i niektórych ludów germańskich
[illegible] uroczystością obwarowane [illegible] i która w to zmieniała, ażeby ród, nie-
[illegible] chciał [illegible]
[illegible] niewiasta kobiecej [illegible] z mężem nie [illegible]
żonę z swojego [illegible] męża, [illegible]
[illegible] dla niej o posag [illegible]
[illegible] z ruchomości lub z gotowych dyble
gładających się [illegible] [illegible]
się niedźwiednie, do prawa nowin uchy-
libo miana [illegible], a [illegible] nich miejsce
podczas wiło posagi. [illegible] ponieważ
posag nie szedł na wyłączną ko-
rzyść [illegible] żony

prawo dało początek zwyczajowi,
który [illegible] ludów germańskich odegrawszy rolę wyżej; na Słowian wpływ wielki
[illegible] [illegible] było prawo [illegible] [illegible] [illegible] posag za żoną
[illegible] [illegible] [illegible] [

(1) Casus de bell. gal. VI. 19. Germ. Tacit. IV. 1643. 685.

410

bna zaczerpgba, że małżeństwo nie bę-
dzie być w równem małżeństwie (1). Ponieważ u Ludzi
[illegible] i ponieważ [illegible] u nich
[illegible] w swej niewymu-
[illegible] mąż
[illegible] małżeństwa mają [illegible]
bo wianem albo posagiem [illegible]
[illegible] na powtrzymywanie uż-
[illegible] chcąc coś na wydatkowanie
[illegible] do pierwszych wy-
datków [illegible] wiana. Co zdawa
[illegible] w XVI. wielu drogą [illegible]

§. 256. Wyniknie dych badań jest, że objaśniając prawo należy przedewszystkiem należeć jego zasadę, która a nie szczegóły objaśnia [illegible] Nie wynalazł
[illegible] Ale [illegible]
[illegible] zdanie [illegible] w swoje miejsce [illegible] najbliższego krewnego swojego, dali Niemiec nie [illegible] ostrzegał swej miłości

[illegible] zasady [illegible] gdzie nie ma posagu dam i małżeństwa nie ma, nie [illegible] przyjdzie

[illegible] posiadać [illegible] sposób [illegible] z powodem [illegible]
[illegible] do [illegible] wiana. Co zdawa
nasadzało, wtedy obok posagów nasadzały jest samo co wiana znaczyć przynależ.

[illegible] jej posagu, wiana i dziedzictwa
[illegible] się [illegible] kobiety nie
prawie żony [illegible] dopuszczał, i wiele jej bracia przysyłali: że Jak Ateńczyk ożeniwszy
[illegible] swoją żonę [illegible]
obawiając się [illegible] ubliżał [illegible] aurea lex
athaniem [illegible] na innej drodze
[illegible] ojciec wyna-
grodzał Solon [illegible]
prawdawca (ka-
zał mężowi
żony zaniedbującemu [illegible] pod-

(1) Porown. Gawła Lubv. I. 299. tv. 486. 681. Gaupp Recht und Verf. 147. Cracb. Dziel. II. I. nagym., Brandtb. Bu... ...ym. 1376. nagym.

(2) Grym Geseh I. 13. moja Pamiętn. I. 231.

§. 273. Cechujące objawnie rzeczy ~~nazwiska~~ nie objawniły, zwracam uwagę czytelnika na to, że jak na Zachodzie znaczą dały i w następnych po nim wiekach ~~żyły~~ mieli mieszkający w Germanii i poza Germanią Niemcy rozne zwyczajem i nadawały ustawy cone spadkobrania, z których jedne braciom ~~zyskiwały~~ czyste dobra nieruchome, a drugie ~~i~~ siostrom prawem ~~przyznawały~~ dziedziczenia przy-
lużywały (1) ~~z~~ jedne synowi najstarszemu w pozostawaniu rodzicielskiego domu, lub dóbr lennych, zwykle dorwalały, inne dzieliły tak, że obra między wszystkich braci (2).

(1) Jak czasami Childeryk v. Chilperyk v. Chlotar II. 10. ut leodis ani patri nostro fuerunt consuetudinem quam habuerunt de hac re in omnibus se conservare debeant. Jak i w lex Chamavorum. de matrona herede (de sylva ali de terra) in filiam venit.

(2) Obrazu należycie w dzisiejszym zwyczajem utrzymującego się i w pośrednie za wieku opisane z parowu. Gaj z IV. 327. Munch

Zdaniem moim jest, że prawo do spadku najstarszemu z synów dziedzicznie, niemieckiego bezwarunkowego, przeszło dopiero na nadodrzych, gdy najdawniejsze spadkobranie się z rolnictwem ściśle z hurzyzowaniem, przez co zdawszy się z germanizmem, Dalej się mowa, że dał powiem, za przewodem dawnego, dziś jeszcze na Kaukazie używanego kumactwa (4), germanizowało. Najdzisiejszy kumacy przedzieli a Słowian w braci ~~stanowych~~ ~~zwyczajowo~~ ~~wprowadzonego~~ ~~bo~~ bo braci ~~czy~~ dzieli, jako ~~spadkowczynie~~ spadkowcy, dziedziców (3). ~~Zdawali się~~ ~~dzieli~~ ~~dzieli~~ ~~dzieli

[illegible] ...ią się [illegible] [illegible] [illegible]
a [illegible] w naszym [illegible]
mię dozwala [illegible] [illegible]
mię z siebie daje, które odwołać [illegible]
Jeżeli [illegible] narodu francuskiego
Bachanaliów mowie, [illegible] [illegible]
[illegible], pisać o [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ludów [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

Pisałem [illegible] Grudnia 1848 r.

[illegible] Maciejowski

§. 273. Przechodząc do objaśnienia rzeczy
nie mogę nie objawić, czytelnikowi uwagę
na to, że jak za Jagiełły wiele mieszkających
po miastach w Germanii i poza Germanią Niemcy
rożne zwyczajem i nadawały ustawy
cechom, bractwom, tak z dawnych jedne
dobra ruchome, drugie i nieruchome, a
(1)
z nich jedne synowi najstarszemu w posiadaniu rodzicielskiego domu, lub dóbr lennych,
zostać dozwalały, inne zaś dzieliły i do
obrad między wszystkich braci (a).
Porównanie tych dwóch zasad, z których
pierwsza na do, że
dalej uwagę czytelnika i na to, że
ta druga zasada wprowadzona na Śląsku
nie tylko bez gwałtownego przełomu
niemieckim prawom
ale zgodnie z nimi dała dogodną
niemianom
podstawę do zaprowadzenia za przewodem
dawnego, dziś jeszcze na Śląsku
istniejącego lennictwa (3), najrozmaitszych
rodzin szlachty, [illegible] z nimi
wreszcie o dziedzictwo obcych. Szlachcic
ten i po nich szlacheckie rodziny mu-
siały się o to, że dobra wprost sy-
nowie, za drugą rodziny dziedzictwo po
sobie mieć będzie (4).

(1) Jak stanowi chirograph r. 1163 z Bolk. II. 10. ut feodis qui patri succedunt quevam communionem quem habuerunt de hac re inter se conservare debeant. Jak i w tej chartowej. de tenutis hereditate / de silva ut de lignis et fluminibus.

(2) Chata walijska, w której żyjącym utrzymujące się i

[illegible] leży o [illegible] go zebraniu bliżej
wiadomości z samego zwrotu nie prze-
pomnę powiedzieć, a tym czasem po-
szę wedle tego, ażeby umieścić w
Przeglądzie odpowiedź swoją dziwidła przez
to dwa pierwsze, to odwołanie zgor-
szenia, że się wdaje w wrzenia kłótni
nie rozumie, że nie mają dzie-
sów pisze o tym zarzuty ze zgorszeniem
publicznem." O nieszczęśliwem rozdwo-
jeniu się kościoła (koniecz jemu słony
pozapisano przez Sekret kongregacyi
wiary o pierwotnych dziejach chrześciańskie-
kościoła w Szkocji obojga obrządku
rozprawę) Papież próbował rzecz do zgody,
ale temu przeszkodzono. A tak upadło dzie-
to, które miało zbawić całe chrześciań-
stwo, a kościół Chrystusa został prze-
na wieki rozdzielony. Nieszczęście, dzie-
jące przede wiele przyczyny rozdwojenia.
mia się kościoła Papieżowi przypisuje,
a [illegible] w materyałem otwartych dziejów
nie dozwala przedstawić światłe, zgorsze-
nie z siebie daje, które odwrócić pomimo.
Jeżeli protestanckie narodu francuskiego
Zachowanie nowe, zarzucają [illegible] w zdanie
Orleje, pisać o przyszłych kościoła
katolickiego, do nam nie ma bytowego
dotyczy ludów zbawienia i prawa jego
zarwania języka pisać o zbawieniu
obrządku?
Pisałem [illegible] grudnia 1843 r.

[illegible] w Warszawie w miesiącu

(1) Cromer. dego Gniela II. f. 19.

112

Agnieszka żona Władysława II. miała według Kromera w Pisdor. III. 492. doradzać uczynić to w Polsce co już owe czasy (r. 1145) w Niemczech obowiązywało, gdzie moribus atque legibus recentium est, ut maximus natu in bona paterna succedat, cæteris fratribus paululum aliquid præ manibus det. Ta jej rada też do wypędzenia z kraju jej męża przyczyniła się też miała

(2) Erbüberträgerungen, Pomarius spotu zbiór pr. stad z r. 1280 potwierdza wart jus Magd. Księżą kamieniki z Olsharem cesarskim. Porow. Eichorna § 274. przyp. 2.

(3) Gütergemeinschaft, Eichorn § 451.

Zamarzali się o to, aby ten ktoś gwałtownie drzewo [illegible] Ipo nim [illegible] [illegible] [illegible]

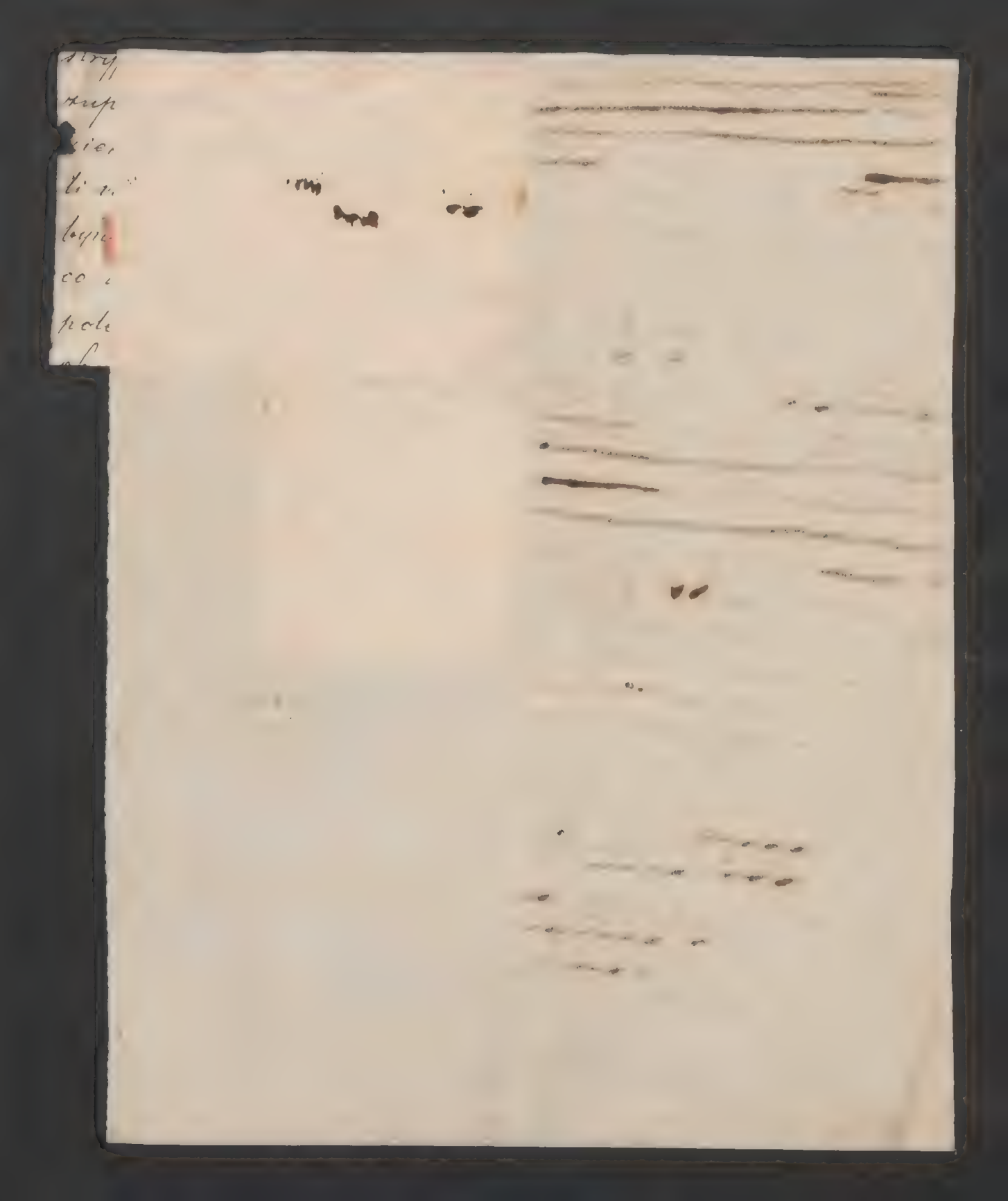

[illegible] Za dzie-
dzictwem dobr inaczych przypuszczali się.
Po nich [illegible] germańscy (ale bynaj-
mniej angielscy) [illegible] po braciach bez-
potomnie zmarłych przerwanych [illegible] przed
wyjściem Bawarii. Obie zresztą wpływ
wywarły na Polskę, a obok nich utrzy-
mała się [illegible] że [illegible] zięcia przeha-
dzieża, [illegible] sprawdzenie spro-
wadzenie [illegible] (1).

[illegible]

[illegible] Konieczne rozwiązanie rzuconego przez Eichorna i Bauera pytania, zwracamy
[illegible] i na to
czytelnika uwa-
gę, że nigdzie dalej

(1) Zasięg. sądu m. [illegible]
84. ekst. ziśl. w
w r. 33., r. 1298
u Fejera VI. 2.
str. 192.

§. Przedawnienie z źródeł historyi prawa powszechnej uważane.

Szczegółowe [illegible] dzieje [illegible] pisarzy historyków powszechnej narodów; [illegible] historyi prawa [illegible] aż do wieku XVIII. [illegible] powszechnej [illegible] bowiem [illegible] Montesquieusz, [illegible] jak n. p. [illegible] przewrotnego [illegible] zwłaszcza [illegible] Jowianczyków [illegible] zasięgi ich [illegible] [illegible] [illegible]

Za Solonem ad. usłuch prawiarowy (zyć około r. 594. przed Chr.)
Plato [illegible] filozof (zyć r. 348) określił [illegible]
Zasmiecie [illegible] wyrzucił [illegible]

[illegible] zwyczajowo [illegible]

[illegible] nabyć [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] nie [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

powinien był porozumienie między stronami zawsze obyczaju stosowanie. Nie wymagając tego co Prawnie od każdego przekazania, pozwolił mu za warunek być użytkownikiem a nie przywłaszczycielem rzeczy, i kazał gotowym być do stawienia się na rok, gdyby ten [illegible] o posiadanie nie prawe [illegible] dany mu będzie. [illegible] Ten więc użytkownik posiadacza uchylić może lub prawa własności do rzeczy wykazać był w stanie, czego jeżeli prawa długi [illegible] za pomocą ludzkiej wykluczony przeciwny zwykle uczynić zamiłował, gdyż dopiero gdy posiadacz lub jego spadkobiercy mogli zostawali przy posiadania rzeczy na zawsze. Nie będąc jednak dalszego celu naznaczyły im rok [illegible] swoje na nim udowodnić dobrodziejstwo, chyba że prawy właściciel lub jego spadkobiercy [illegible] przyszli na pomoc jak wyżej przyjęty zwyczaj.

[illegible] Nie znane są zasady mieszania pomiędzy przedawnieniem, ale zdaje się jego zdrowiem zdrowiu przedawnieniu wprowadzone przeciwne zdanie. [illegible] bądź odroczenie roku zadania, żeby [illegible] bądź odroczenie roku zadania, żeby [illegible] [illegible] [illegible]

wpływ wzięli na przedawanie się niemieckich [illegible] zasadzie rzymskiej a w części słowiańskiej [illegible]. Rzeczy te w dziejach prawodawstwa ludów nowej ważności szczegółowo rozwiniemy.

Przedawnienie [illegible] znane [illegible] nauki prawa, [illegible] bez niego bowiem nie byłby nikt własności swej bezpieczny i dorzone a [illegible] nie miałyby końca spory. Atoli właściwej jak [illegible] w [illegible] przedtem objawiają się [illegible] a właściwej mało [illegible] dzisiejsze pojęcia. [illegible] [illegible] [illegible]

i afrykańscy kundatarze zymawali sobie nie zrymskie
wrzeciądzeniem (przez dawnych przyjęte
Germanów) zaczęte do nich nie bezcześć (1);
przeciwnie Sabo-Frankowie przyjęli to
[illegible] we wsi jakiej przez [illegible] zamieszkaniem sobie roku [illegible] nie znał
mieszczący i spokojności swej [illegible]

(1) Ulrichshorner c. 21. Gauga Ans. 443.

(2) Ludw. z Pomienia zob. Kniaz Vfg. 3 c. 64.

(3) Pierw. Kr. 455. Helmold I. 93. 84.

[illegible] ? (Ten mocy ryc. 45. strony ginących.)

mca w niej [illegible] na kiełki, i nie ok rok powstał
i czemuż się to stało że noc na dzień przemienionego
Nazywa nieś przemiany dziennej [illegible]
tiepu nocy i nowia bezżyra, a stawanie i ścinanie
rozkłaniać go na dnie (2), co też chrześcijanie za-
chowują. Rachujemy go pierwsi da-
wnymi zawrzymali. Rachujemy go pierwsi da-
wnymi i po przyjęciu chrztu ś. (jak i urdany za-
lecanej widać) trybem i [illegible] -nastąpienie, na wia-
mieniu się w do [illegible] bieżącego [illegible] zachowaniem, [illegible] zachować na dnie i co
[illegible] gdy [illegible] zwierzonych [illegible] z cyprzeznaniami z Germanami
stawian i ścinanie [illegible] zamieszkanie, [illegible] ci [illegible] swoj [illegible] Jacem ale
rok ok [illegible] dniem, [illegible] z samej bylko germa-
[illegible] rokiem po dawnemu, [illegible] nij, dzisiaj w godzinie jej pierwszych
alko jak u reszty stawian zgodem nazywał. Nasza- Czechach przeszedł [illegible] u [illegible] Palacio
jacz po dniu [illegible] czyli co (Dnie dziadek (3)) wsty- przeciwnie alko [illegible] z dniem czynny
prawa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
wiam świ z najwyższym [illegible] [illegible] [illegible]
ola rozwiązania spraw. Zapisywany [illegible] [illegible]
pięcia ścia przyszłowania

(1) Dies terminalis obligationem volentis in annum aut diem quae dies per septimanas diesque continuas currere debet, c. 6. 39. 11. 2. Oo.

(2) Tyt. 43. o umowie za gtarem prawa i statutu z Duby

[illegible] i termin do przedawnienia jednego roku dodany, z wyrzyt

tego oznaczone czasu (2).

[illegible] przedawnienie

[illegible] o wzajemnym na siebie przedawnieniu słowiem słuszne i niemieckie po rozstrzygnieniu się z tym, co do czasu wpływie, tamtejszy zwyczaj jakie [illegible] do przedmiotu [illegible] aby rzeczone prawa [illegible] wzywały na [illegible]

Na powyższych

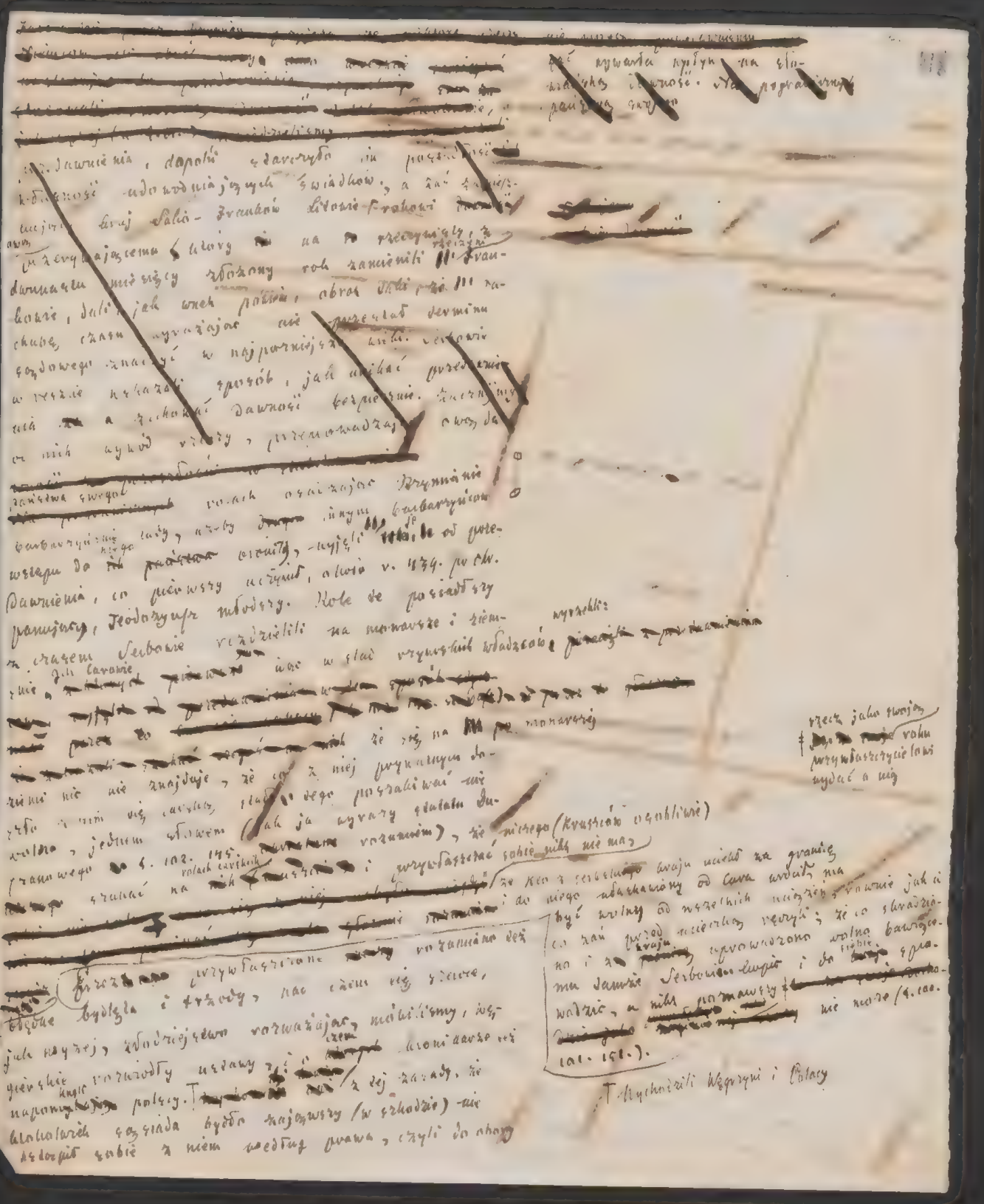

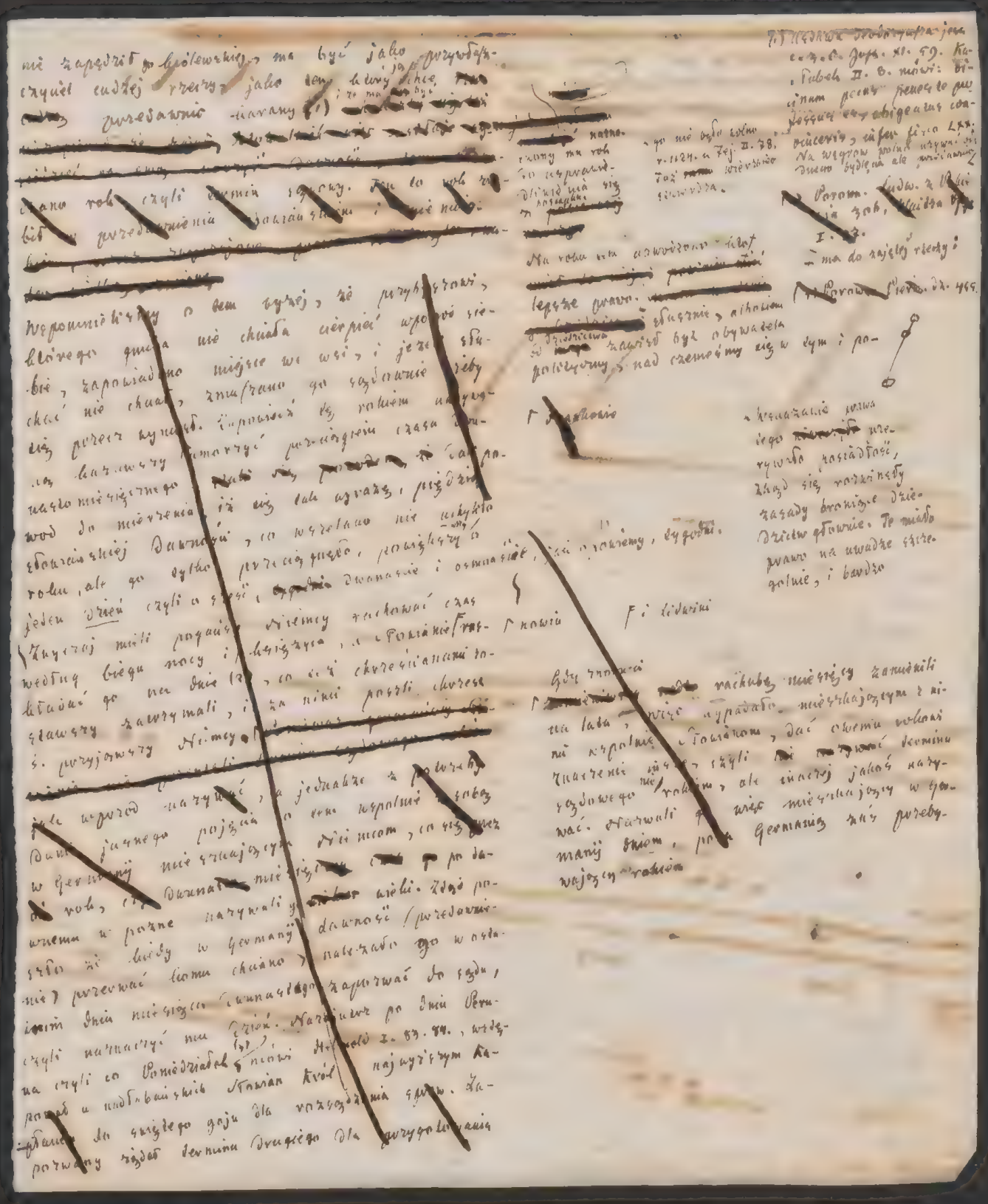

6.

(1) Potwierdzenie Księżąt Jana Kotbarza w Bydgoszczy jur pol. 422. Kiemowit IV. potwierdził Księżę (am. 1426) przywilej: quilibet homo debet jus quodlibet causa terminare; si prima vel secunda vota non expedierit, tercium, quod non expedierit, exceptis (a Helcla 274). Ostatnie dwa wyroki na potwierdzeń (r. 1493. 1450. a Bydgoszczy jur pol. 446). na które się nawa odwołuje wchodzą.

(2) Zapiski sądowe z r. 1500 (a Helcla 270-pod liczbą 127-130) głosiły: nonam ego mercatorum (solvet) non deponunt pallium, decidet quia non deponunt palium in judicio; co nie tyczy się [illegible] wie zdaje przed sądem [illegible] pasterza, lecz raczej [illegible] pallium sibi nulla lege deponendum, pallia vocibus debanum od deponendum.

(3) Prawa. Sev. nov. kaham. II. 240. z Wprowadzeniem II. 26.

Dzieci w działach Kazimierza i Jana

[illegible] wiec tych ludzi panowała zwyczaj: że jeżeli ktoś przysięgając pokłonie się w prawie, nie tylko [illegible] w sprawie, ale i [illegible] zapłaci, [illegible] gdy nie dowód [illegible] zdejmował [illegible] z niego [illegible] i zatrzymuje przy sobie. Skoro Konrad mazowiecki zakazał (a. 5.) [illegible] brać ubogim ludziom płaszcze, i skoro wstępujący w jego ślady Księżę Jan na Czersku [illegible] sam na rzecz ubogich Mazurów r. 1389 postanowił, wtedy gdy mazowieckie, zakaz ten dotyczył słowiańskich [illegible], bogatym [illegible] zabierały płaszcze: [illegible] za trwałe [illegible] uważa, albowiem jeszcze w r. 1493. 1498 istniał u Mazurów jak zwany pokrzywek (1). [illegible] Ponieważ starzeniec w. z prawo dawnego wielkiego zwyczaju nie uchylił wyraźnie, gdy więc polskie [illegible] zamiast [illegible] wchodzi prawnicy zasady (2). chcieć mam że [illegible] sądu bydło w Czechach. Chciał bowiem [illegible] dzień rok, przysięgom r. 1389 przepisał Jan Karol IV. [illegible] zwyczaju jednakże nie [illegible] zniósł. [illegible] dość dwaj [illegible] w drugie po nim [illegible] czasy [illegible], [illegible] czy z/mylącym się w przysiędze [illegible] zdejmowanym [illegible] płaszcze? Lubo nie wiary, do jednakże wiadoma, że procedura [illegible] przybywającym na niektóre [illegible] na sądowe [illegible] brać na siebie [illegible] [illegible] nie, [illegible] upadających w sprawie [illegible] [illegible] [illegible]

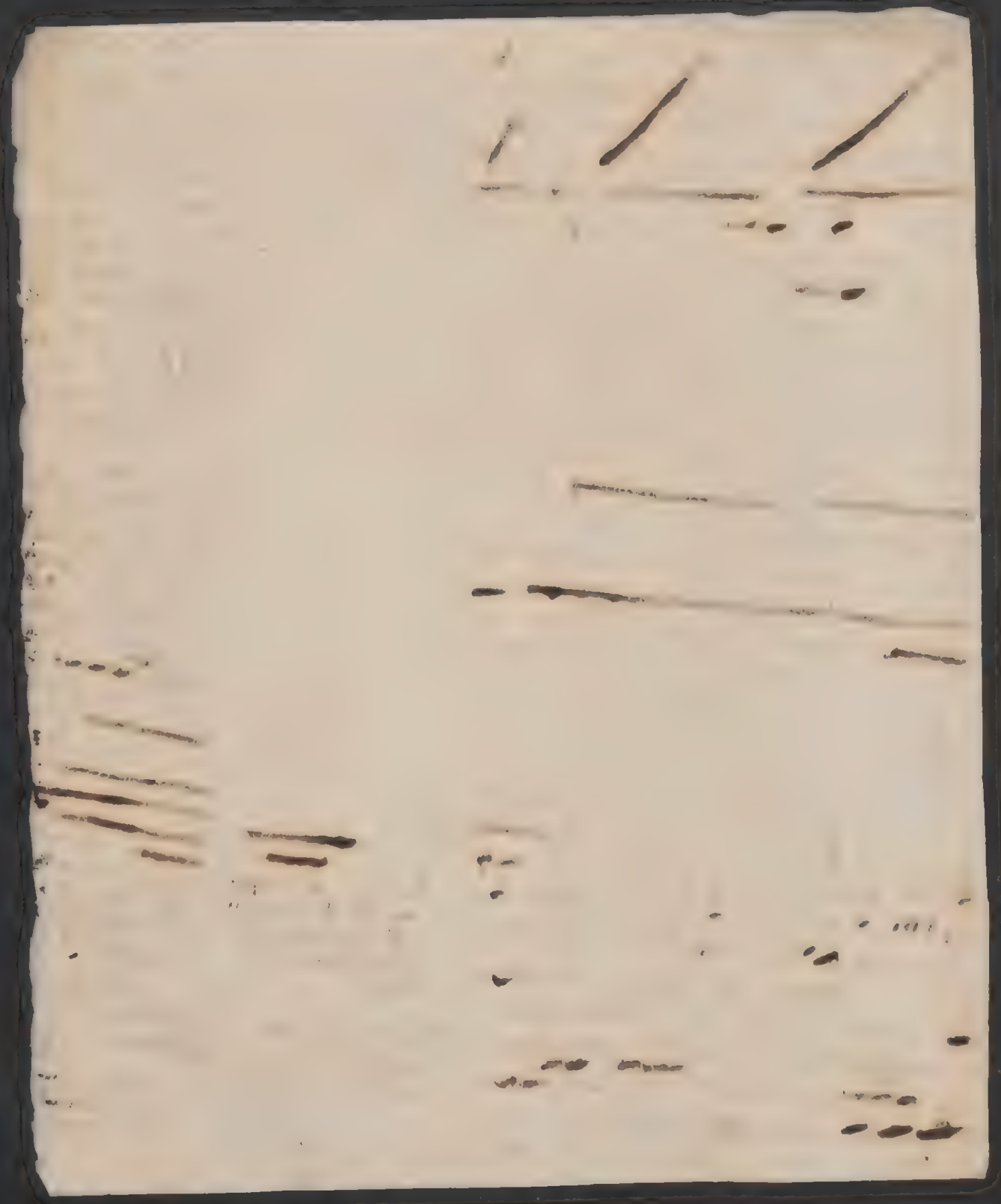

o tym

...tu ... z wyższych prawie ... ludu polskiego
... ruskiego i rosyjskiego.

§. ... W dodatkach do czwartego tomu pierwszego wydania żałuję ciż objaśnić z tem zdaniem, że gdyby ciż prawnik obierania pracowniczych wyższych jak obierania ... ludu ... wspólnej, tw... a ile się ... na cywilizacyi własnej siłom i z siłami samych, bez obcego wpływu wychowanej ... [illegible] ... [illegible] ... [illegible]

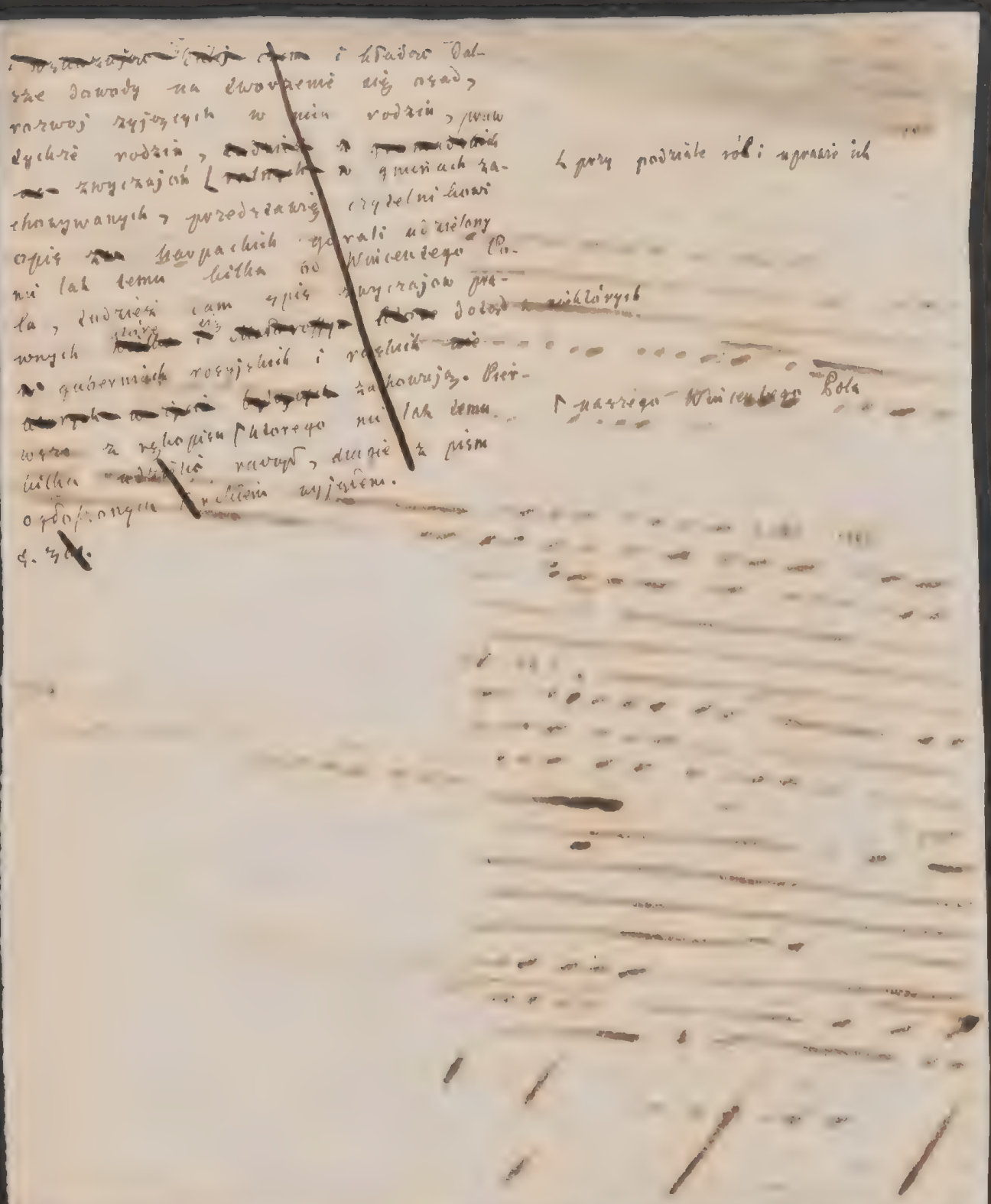

wiadomościami o zwyczajach [illegible]
prawnych około Nerewa w Prawieni woje-
wodztwie sandomirskim i około Otsranki
w Kijowskiem Xięstwie w obrębu będących, dowiemi się
[illegible] [illegible] [illegible] niesgnieść
nasi [illegible] i starają. nowy na to Praczyli mi [illegible]
Dowód, że rod a gmeña są główną zwy-
czajowego prawa dziedzicznego, i że prawo
to maiąc większe od pisanego znacze-
nie u prostego ludu, jest dla [illegible] w bo-
hu innych przewodników bezpieczniejszy
najwięcej cywilizacyi ma podstaw. To
dowodzi nam Jurgewicz, jak

Obrządek

pokutny. [illegible] den odbywa ciż razem i w celwi przy solennem nabożeństwie, [illegible] kilku na raz wydzieleń synów, kraje bochenek chleba na rzęsie i jednym przy całych [illegible] Ci pocałowawszy chleb i sól odchodzą do nowo [illegible] N rodzicielki zaś/domu najstarszy z synów przeprasza. Matka ci krzyża jego błogosławi dni jeszcze nasz podziwić [illegible] na Pomorzu zauważył (1). Tam po ojcu biorą całe gospodarstwo syn najstarszy, a zbywającym wydawaniem domów dla reszty rodzeństwa, które [illegible] Domowe rządzą od ulicy, a dom syna najstarszego przy chlebowaniu, przy którym [illegible] Tu [illegible] uważano, że niegdyś [illegible] wsie sprzedawszy syn przy [illegible] obok rodzicielskiego [illegible] wybudowany jest. [illegible] rodziny. [illegible] wsie sprzedawszy syn przy [illegible] obok rodzicielskiego [illegible] wybudowany jest

[Siostry rzyią przy braciach, ktòrzy
je za mąż wydają.

żnio. Dom rodziciełski najrudszemu ich
dostaje. Siostra po braciè nie maiąca
dzieci pòl wszystkiej albo wraca do swego
ojca z tem co jej dał mąż/ka rzecz, mąż
albo krewne dwornly od szwagra
wydział /nieszczęśliwy bywa gdzy nie ma
syna / albo ieżè nie krèwne nie
mieszka z nim razem. Synowie bie-
rze część swojego ojca czyli państwa
ich i t. ß. ze swojem dzieli. Taki spa-
dek ma osobliwie w gubernij jarosław-
skiej miejsce.

dawnej

W Małopolsce we wsi Wola – Xawerysta
Wdowa Brzezowa podsędzonej sądzi krajd
z dziećmi sukcesorami / opowiadał mi [illegible]
Wdow. Wojciech). W Kawpalach / Sędzia
gromadzki z Towarzyszami zasiada
na sądzie, słuchając obrony stron
albo porwany, albo zaś sam prawdziwy
Obrońca stron, [illegible] zdaniami
[illegible] przeciwne prawu rozpoczyna-
jące się. Wysłuchawszy obrony [illegible]
[illegible] Sędziowie prawo dali po-
radzą, i nadzajutrz wyrok odnoszą się
do sumienia i Boga. Poprzedza go na-
uka moralna (patrz wyżej §.). Chodzi ba-
rzem nie tylko o wymierzenie sprawie-
dliwości ale i o przekonanie stron, że
wyrok jest sprawiedliwy. Ponieważ od tie-
go odwodzą się nie godzi (patrz wy-
żej §. 222-), więc do przeciwnej strony nie nabadaj
przeciwnie się się "że się prawu nie omy-
lił" dopiero zdania [illegible] swoje
słowo, co nie raz trwa bardzo dłu-
go, i trzeba na samej tylko mie-
rze, i zaufaniu w poczciwości sądu
polega.

1/ (pisze mi Wincenty Pol)

§. 1111 Zaszłaniania prawo karne i sądownictwo [illegible] zbrodnią jest zniewazenie rodziców, [illegible] przestępstwem krewnych w linii, zboku, powinowactwie, a najwięcej [illegible] krewnych przeciw, która się równa [illegible] z śmiertelnem. [illegible] zbrodnią rodzice karzą sami, wypędzając zdomu zbo dzieci i wydziedziczając je.

[illegible] gromada nazwana karę. W gubernjach rosyjskich (w niżegrodzkiej opowiedzi) oddawają zbrodzieja dzieciom na pożarcie wilkom. Te, przybranego w homzę i majętnego na grzbiet uwiązane lice, oprowadzają po wsi w dzień święty. W gubernjach [illegible] przytrzymują na [illegible] i [illegible] nadają [illegible] ce ona [illegible] zbrodzieja, [illegible] uderzenie [illegible] dodają oprowadzają [illegible] zbrodzieja, [illegible] 1112 zgoda, [illegible] i [illegible] Sądzą [illegible] gromada lub wybrani przez nią sędziowie. Jak między zbrodniarzy [illegible] i Publiczności długie [illegible] sądzi [illegible] dzieci dłużący [illegible] dzieci) tak i dziedziczy. Sędziowie muszą [illegible] być [illegible] zbrodni. Nikt nie [illegible] gdy przewinią się sędzi [illegible] [illegible] honorowy [illegible] karnemu [illegible] albo [illegible] wydziedziczenie [illegible] na publiczną [illegible] wszystkie dziedziny [illegible] lat dzieci (oprócz dat mi r. 1092. [illegible] [illegible] jedna [illegible] na [illegible] w miarę [illegible] 1093 [illegible] [illegible] [illegible]

Rozdz. 18. Stosunki alimentacyjne i pokrewieństwo.

1241 1930. e.

(1) Jungmann zdawał. p. w. [illegible] służebności, którego p. w. służy i służyć.

(2) Ugadio w Abdzi. s. 279.

4. Co do zwrotu wydatków, poczynionych przez [illegible] z tytułu [illegible] z tytułu wykonywania [illegible] z tytułu [illegible] z tytułu [illegible] z tytułu

dla szlachty

urządzić, zadrzeć znaczenie w niem, jakie zmieniowane wyżej brzemienia i dogodności [w] zdarzeniu, między prawnie uczynił. Jak wedle ludu francuzkiego [w] Polsce obowiązującego zdarzeniu ciężarem są, na własność rzeczy i niejaką, z nadanego zdarzenia pobudzenia niejść (mawiał art. 639. dekret Ludwiku), albo z obowiązków prawem przepisanych, albo z umów między właścicielami zawartych, nabażeniem; dalej [illegible] rozumie się wypływające [z] umów [illegible] zdarzające, na przyszłość się rozciągnąć, [illegible] jakiego prawo, ubezwłasnowolnia je w formie użytkowania, i użytkowanie [illegible] regule na rzeczy, z dawnych zdarzeniu (servitus personales, nie) rzeczywiście jakiejś jednej, a niej w rozdziale [illegible] a zdarzeniu [illegible] przeciwnie [illegible] niejakiej zdarzeniu [illegible] z użytkowaniem, jednostronnie [illegible] nie mieć [illegible] przeciw niemu [illegible] [illegible] sprzeczny nabywania [illegible] [illegible] przeciwnie [illegible] [illegible] [illegible]